

Gatvės istorija ir geografinė padėtis

Kaip kūrėsi gatvė, tiksliai nėra žinoma, tačiau galima manyti, kad tai viena seniausių Skapiškio gatvių, nes per ją ėjo kelias į Mituvą, kur, kaip teigia istoriniai šaltiniai, ten buvusi miestelio užuomazga. Yra žinoma, kad Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras Mituvoje tarp 1492–1506 m. leido rengti turgus. Privilegiją patvirtino Steponas Batoras.

Kiek žmonės atmena, gatvė buvo vadinama Kalvarniukų (vietos žmonės taria Kalvornikų), o 1934 m. jai buvo duotas Dariaus ir Girėno vardas.

Nuo čia prasideda Dariaus ir Girėno gatvė.
Nuotr. N. Greibuvienės 2009 m.

Norint patekti iš miestelio centro į Kalvarniukų gatvę, reikėjo perbristi brastą per upelį, tik vėliau buvo pastatytas tiltas. Nuo centro Kalvarniukų gatvė eina į pietvakarius, o apeidama bažnyčios šventorių pasisuka tiesiai į šiaurę, glausdamasi į vakarų pusę per siaurą klonį į abu Skapiškio ežerus: Ežerėlį ir Mituvos ežerą, kurį, kaip didesnį, žmonės vadindavo tiesiog ežeru (einu maudytis ežeran). Ežerėlio krantai buvo klampūs, dumblių, užaugę nendrėmis ir viksvomis, neprieinami, tik viduryje ežero vanduo pražysta baltomis lelijomis ir geltonomis lūgnėmis. Tai rami vieta laukinėms antims perėti. Jų čia būna pulkais. Gal todėl ir Skapiškis anksčiau turėjo Ančiakalnio vardą¹. Jau kelinti metai iš eilės Ežerėlyje perisi ir gublės. Gulbių galingų sparnų plakamo oro garsas girdėti visoje gatvėje, kai jos skrenda iš vieno ežero į kitą, ir kiekvieną kartą išgirdęs, pakėlęs galvą, grožiesi jomis ir džiaugiesi jų buvimu. Mituvos ežeras buvo skapiškėnų maudykla. Iš gatvės į jį ėjo net du keliukai: į maudyklą, vadinamą Perkulę, o antrasis, gale gatvės, vedė į Žvyrynę ir Akmenynę. Bet, gaila, šis ežeras taip pat užpelkėjo (maždaug apie 1960–1970 m.). Pavasarį ir rudenį ežerai patvindavo ir ne tik Kalvarniukų gatvei, bet ir miesteliui grėsė potvynis. Todėl apie 1935 m. ežerai buvo sujungti grioviu ir nusausinti. Mituvos ežeras per Mituvos upę buvo sujungtas su Lėvens upe. Vanduo iš krantų nebeišsiliedavo ir ežeras pradėjo pelkėti,

¹Baliulis A. Iš Kupiškio ir apylinkių praeities // Kupiškio kraštas. Vilnius, 1997, p. 97.

apaugo nendrėm, užėjo dumbļu. Užpelkėjimą dar pagreitino melioracija – jos takai buvo nuvesti į ežerą.

Dėl paukščių gausos abu ežerai paskelbti ornitologiniais draustiniais. Gatvės gyventojams beliko tik toks džiaugsmas pavasarį sutikti grįžtančius paukščius, o rudenį didžiuliais pulkais išskrendančius išlydėti.

Ežeruose gausu žuvies, daug lydekų, ešerių, karosų, todėl netrūksta ir meškeriotojų, ypač žiemą, prasikirtę eketę, kantriai laukia laimikio. Kai ežerus užkloja storas sniego patalas ir prasideda atodrėkis, žuvis dusdavo ir plaukdavo prie šaltinėlio (Mituvos ežere), kuris ir per didžiuosius šalčius neužšaldavo. Žmonės tada žuvis gaudė net su rėčiais ir stebėdavosi, kokios didelės lydekos, karosai čia užauga. Žuvį gelbėdavo, kirsdavo eketes. Vasarą nelabai žvejoja, nes krantai užaugę, o valčių mažai kas turi.

Rudenį, kai ežerai užšaldavo, Ežerėlis tapdavo vaikų čiuožykla. Čia sueidavo iš viso miestelio vaikai, kas su rogutėmis, bet daugiausia su pačiūžomis. Įtaisydavo ratą: įstatydavo baslį į ežerą, jis įšaldavo, užmaudavo vežimo ratą, prie jo pririšdavo kartį, o jos gale pritvirtindavo roges. Roges smarkiai įsukdavo, jos skriedavo didžiuliu greičiu. Koks būdavo malonumas jomis pasivažinėti.

Žiemą, kai ežerai užšaldavo, Kreipšių, Biliūnų, Mituvos, Vilniaus ir net tolimesnių kaimų žmonės į Skapiškį važiuodavo per Mituvos ežerą. Į Kalvarnikų gatvę išvažiuodavo per Antano Mažeikio kiemą.

Rytinė gatvės pusė per ūkininkų laukus gali susisiekti su Pandėlio gatve, per kurią eina kelias į Pandėlio miestelį.

Iš Kalvarnikų gatvės kelias veda tik į kaimus: Mituvos, Čypelių, Vilniaus, Švedukalnio, Jokšių, Žiogų, Obelių. Žinoma, galima per juos pasiekti ir Pandėlį, bet būtų daug toliau.

Gatvėje stovėjo patys svarbiausi miestelio pastatai: Dominikonų vienuolynas, bažnyčia, mokykla, valsčius (savivaldybė), policijos nuovada, senelių prieglauda, o dabar dar veterinarijos punktas.

1938 m. Skautų organizacija pastatė koplytstulpį kryžkelėje iš gatvės einant į mokyklą. Jis buvo iškilmingai pašventintas pažymint 20 metų Lietuvos valstybės nepriklausomybę.

Skautų organizacija buvo skaitlinga ir veikli.

Dominikonų vienuolynas

Istoriniuose šaltiniuose rašoma: “1720–1740 m. Skapiškyje klebonavo ir lietuviškus pamokslus sakė Vilniaus kan. Juozapas Puzinas, kuris, jau būdamas Livonijos vyskupu, su savo broliu Mykolu 1750 m. įkurdino Skapiškyje dominikonus². Puzinai vienuolynui dovanojo 137 valakus žemės ir kartu Tvirų ir Eičionių kaimus: 30 valakų dirbamos ir pievų, 100 val. miško, 7 val., Kurkliečių palivarke³“. Puzinai ne tik globojo, bet ir rėmė dominikonus.

Dominikonų vienuolynas stovėjo Kalvarnikų gatvės pradžioje, dešinėje pusėje ant kalnelio. Pirmasis vienuolyno pastatas statytas 1752 m. buvo medinis, kuris, pastačius mūrinį, buvo paverstas „oficina“, kuriame 1755 m. dominikonai atidarė mokyklą vaikams ir jame gyveno vienuolyno žmonės – ekonomas, vargonininkas, vežėjas, bažnyčios prižiūrėtojas.

Mūrinis dviejų aukštų vienuolyno pastatas buvo pastatytas 1790 m. (tik dar nebuvo galutinai įrengtas).

Vienuolyno sienos buvo storos, sumūrytos iš didelių degtų plytų. Manoma, kad jas dirbo ir degė Eičionių km. Čia apie 1976 m. buvo rasta plytų degykla, o šis kaimas tais laikais priklausė vienuolynui. Per visą pastato ilgį ėjo platoki koridoriai, iš kurių patekdavo į kambarius. Jų buvo 24, visi dideli. Kambarių ir koridorių lubos buvo skliautuotos, kambarių sienose išmūrytos nišos. Apatiniame aukšte, įėjus pro paradines duris, iš dešinės buvo nemaža salė. Visur stovėjo švediškos koklinės krosnys. Per visą pastatą vakarinėje dalyje ėjo rūšiai, išmūryti degtomis plytomis. Manoma, kad per rūšius buvo takas į bažnyčią. Pasakojama, kad vienuolyno rūmuose vaidenasi, girdėti verkiant, dejuojant, vaikščiojant.

²Lietuviška enciklopedija. T. 27. Bostonas, 1958, p. 543

³Baliulis A. Iš Kupiškio ir apylinkių praeities // Kupiškio kraštas. Vilnius, 1997, p. 111.

Dominikonų vienuolyno (1790–1832), vėliau mokyklos (1920–1944) rūmai.
Nuotrauka daryta 1939 metais.

Vienuolyno vizitacijos 1745 m. akte sakoma, kad tuo laiku čia buvo 5 vienuoliai, sandomas vargonininkas, zakrastijonas, skambintojas ir 2 trimitininkai, bibliotekoje – 360 įvairaus turinio XVII–XVIII a. knygų lotynų ir lenkų kalbomis⁴.

Vienuolyno kairėje kiemo pusėje buvo gyvenamasis pastatas, daržovių sandėlis, ledainė, paukštidė. Atokiau nuo jų – daržinė ir klojimas su jauja, svirnas, vežiminė, arklidė. Prie tvenkinio stovėjo bravaras, salyklinė, šalia – medžio gaminių dirbtuvė, pastatėlis su rūsiu daržovėms, 23 langų inspektas. Sode augo 86 įvairūs vaismedžiai, buvo 11 avilių bičių. Iškasta kūdra, visas daržas aptvertas aštriakuolių tvora. Vienuolynas turėjo du vandens malūnus ir vieną, varomą jaučiais. 1830 m. vienuolynui priklausė 3 smuklės Skapiškio miestelyje ir keletas kaimuose. Jas išnuomodavo⁵. 1790 m. duomenimis, pastatuose buvo laikoma nemažai galvijų (8 jaučiai, 16 melžiamų karvių, 10 telyčių, 8 veršeliai, 34 avys ir ėriukai, 9 ožkos ir ožiukai, apie pusšimtį kiaulių ir paršelių, 4 arkliai, paukščių (43 kalakutai, 62 žąsys, 40 ančių, 33 vištos). Buvo pasėta apie 80 pūrų avižų, 40 pūrų miežių, 10 pūrų sėmenų). Gyventojų surašymo duomenimis (apie 1794 m.), vienuolynui Skapiškio miestelyje priklausė 8 bajorų ir 25 valstiečių kiemai (14 iš vienuolynui priklaususių kiemų buvo Kalvarnikų gatvėje, kiti vienkiemiuose), kaimuose: Eičionių – 11, Tvirų – 8, Kurklių – 3 kiemai. Gyventojų priklausymas vienuolynui, einant metams, keitėsi.

Bajorai valdiniai lažo nėjo, bet mokėjo „činšą“ (56 auksinius), padūmės mokesį (po 10 auksinių). Turėjo per metus 24 dienas su jaučiais ar arkliais dirbti vienuolyno laukuose, duoti po 2 žąsis, 2 vištas, 10 kiaušinių, kapą grybų. O nuo 1800 m. bajorai mokėjo tik „činšą“. Baudžiauninkai ėjo lažą ir mokėjo duoklę. Iš kiekvienos sodybos vyrai su arkliais ar jaučiais per savaitę 3 dienas turėjo eiti lažą, vasarą atlikti 12 pavarymų: 2 didelius – iš namų turėjo eiti visi (vienas likdavo prižiūrėti namų – ugnies), ir 10 mažųjų – turėjo eiti vienas žmogus su arkliu ar jaučiu, važiuoti į pastotį – Rygą ar Vilnių. Be to, naktimis iš eilės jie turėjo eiti sargybą, iškulti vienuolyno javus, duoti pundelį linų (30 svarų), 1 žąsį, 1 vištą, 10 kiaušinių, kapą grybų, gorčių riešutų, izdui mokėti padūmės mokesį (10 auksinių)⁶.

Vienuolynas turėjo nemažai pinigų, tiek paskirų fundatorių (1778 m. fundacinė suma siekė 3375 sid. rb. 75 kap.), tiek užrašytų įvairių asmenų⁷. Nemažas pajamas gaudavo iš savo ūkio ir priklausomų žmonių mokesčių. Be to, įvairūs asmenys skirdavo pinigus, kad už juos būtų laikomos

⁴Baliulis A. Iš Kupiškio ir apylinkių praecities // Kupiškio kraštas. Vilnius, 1997, p. 106.

⁵Ten pat, p. 108, 109

⁶Ten pat, p. 98, 99.

⁷Ten pat, p. 109.

mišios (pvz.: Petkevičiai skyrė 7000 lenkiškų auksinių, Skopai – 5000 lenkiškų auksinių, Regina Tiškevičienė – 1000 lenkiškų auksinių ir t. t.)⁸.

1794 m. vienuolyno metinės pajamos buvo 5726 auks., 1803 m. vienuolyno kapitalą sudarė 62246 auksinių⁹.

Pinigai buvo skolinami už procentus. 1778 m. Salų dvarui paskolinta visa fundacinė suma – 3373 sid. rub. už 7 % palūkanų, 1771 m. – 980 sid. rub. Vokės dvarui, 1813 m. – 1500 sid. rub. Ignacui Tyzenhauzui, garantuojat visais jo dvarais ir t. t.

Šios didelės pinigų sumos buvo išleistos statant vienuolyną, jo ūkinius pastatus, sodyboms atstatyti po 1802 m. miestelio gaisro (sudegė vienuolynui priklausomų 20 sodybų). Buvo pastatyta: „špitolė“ (350 auk.), siuvėjo namai (280 auk.) ir kt. Po gaisro atstatyta bažnyčia. Dėl plačių statybų vienuolynas turėjo ir 24353 auksinių skolų¹⁰.

Bažnyčios tarnus, žmones ūkiui tvarkyti vienuolynas samdė, pvz., raštininkas, drauge ir ekonomas, gaudavo 30 sid. rub. algos per metus, virėjas – 6, degtindarys – 8, daržininkas ir malūnininkas po 15, šėrikai – po 2, skalbėjos – po 3, vargonininkas – 12, zakrastijonas – 3 ir t. t.¹¹.

Viena iš buvusių Kalvarijų koplytėlių (stočių) pastatyta apie 1810 m.
Nuotr. N. Greibuvienės 2009 m.

Vienuolyno prioro Lauryno Bartkevičiaus rūpesčiu Skapiškyje buvo įkurtos Kalvarijos (L. Bartkevičius mirė apie 1822 m.). „Pirmosios kalvarijų stotys dvarininko Stepono Tyzenhauzo lėšomis pastatytos dar 1808–1810 m. Prie bažnyčios

buvo 4 nedidelės koplytėlės (dvi iš jų dabar tebestovi); vienoje iš koplytėlių yra išlikęs užrašas: „Fundator Kazimier Rinkunas R. 1858“; o 10 didesnių – už pusės varsto (860 žingsnių nuo bažnyčios). Visos jos sudarė Kryžiaus kelius. Koplytėlės statytos iš apvalaus, vietomis tašyto medžio. Jos buvo keturkampės¹². 13 koplytėlių buvo be puošmenų, turėjo tik vieną Kristaus kančias vaizduojantį paveikslą, 14-oji didesnė, su šventoriumi. Joje vykdavo pamaldos. Procesijos būdavo

⁸Baliulis A. Iš Kupiškio ir apylinkių praeities // Kupiškio kraštas. Vilnius, 1997, p. 110.

⁹Ten pat, p. 99.

¹⁰Ten pat, p. 103.

¹¹Ten pat, p. 111.

¹²Merkys V. Vyskupas M. Valančius kupiškėnuose // Kupiškio kraštas. Vilnius, 1997, p. 152.

atlaidų metu ir kiekvieno mėnesio paskutinį sekmadienį, taip pat penktadieniais. Kalvarijas pašventino Troškūnų bernardinų gvardijonas Kazimieras Michelevičius¹³. Kalvarijos buvo pastatytos gatvės galė kairėje pusėje ant senųjų kapinių. Nuo Kalvarijų ir gatvė gavo Kalvarnikų vardą. Kapinės buvo nedidelės, senai uždarytos. Po Pirmojo pasaulinio karo į jas jau nebelaidojo, stovėjo tik keli aukšti mediniai kryžiai. Po 1863 m. sukilimo eiti Kryžiaus kelius už bažnyčios ribų buvo uždrausta. Kalvarijų stotis teko nugriauti.

Buvusių kapinių ribas ženklina dar išlikusios storos senos liepos. Tokių pat liepų dvi eilės augo ir prie Dominikonų vienuolyno palei Kalvarnikų gatvę. Tarp jų ėjo pasivaikščiojimo takas. Liepos buvo storos, šimtametės, ne kiekviena apkabinama dviejų vyrų. Jos buvo gatvės puošmena. Šį taką vadino paliepe. Manoma, kad šias liepas pasodino vienuoliai. Kai liepos sužydėdavo, jose dūzgė kaip bičių avilys, o jų skleidžiamas kvapas iš tolo gaivindavo praeivį. Liepos taip pat augo palei gatvę prie valsčiaus ir mokyklos pastatų. Jos pratęsė paliepę. Kai vyko priverstinė melioracija, žmonės kėlėsi iš kaimų ir buvusioje vienuolyno žemėje įsikūrė keturios sodybos. Sodybų savininkai liepas išpjovė.

Po 1831 m. sukilimo caro valdžia 1832 m. vienuolyną uždarė, jo valdas konfiskavo, apkaltinę vienuolius, kad jie rėmę sukilėlius. Tuo laiku vienuolyne gyveno 8 vienuoliai ir 3 naujokai (klierikai), „špitolėje“ buvo 9 žmonės. Dominikonus išblaškė po kitus vienuolynus. Tuo laiku vienuolyne gyveno ir kunigas Antanas Strazdas. Poeto kūrybos tyrinėtojas Vytautas Vanagas rašo: „Strazdas dažnai lankėsi Skapiškyje Dominikonų vienuolyne, kuriame pastogę buvo gavęs senatvėje, išgyvendamas čia 1832 m. vasarą ir rudenį, kol rusai vienuolyną uždarė“¹⁴. Manoma, kad „Giesmę prieš mišias“ arba vadinamąją „Pulkim ant kelių“ Strazdas sukūrė gyvendamas Skapiškio Dominikonų vienuolyne.

Dominikonų vienuolynas Skapiškyje buvo švietimo ir kultūros centras. Vienuoliai taip pat rūpinosi amatais ir prekyba. Uždarius vienuolyną Skapiškyje mažiau lankėsi maldininkų sumažėjo prekyba ir net žydai skundėsi, kad nebeišgali sumokėti valstybinių mokesčių.

1832 m. konfiskuotas vienuolynas, jame buvęs turtas (surašyti net šaukštai ir šaukšteliai). Vienuolyno pajamos tuo metu buvo 2547 rb. 23 kap., be to, 137 valakai žemės, 146 valstiečiai, 1 medinis namas miestelyje, 8192 sid. rb. garantuotų kapitalų (įdėtų už %) ir 580 rub. nepatikimų. Konfiskuota vienuolyno žemė 1833 m. buvo išnuomota dvarininkui Jonui Liausui¹⁵.

Vienuolyno pastatas 1843 m. buvo pertvarkytas į kareivines, bažnyčia paversta sandėliu. 1854 m. rusų valdžia, bijodama naujo lietuvių sukilimo, vienuolyno rūmuose „saugumo sumetimais“ apgyvendino suomių šaulių pulką. Suomių kariai susirgo šiltine, per du mėnesius (1855 01 01) jų mirė 220 žmonių. Suomiajai buvo palaidoti Totoriškių kaimo kapinėse, kurios šiandien vadinamos Švedukalniu. Laidojo vietiniai žmonės, pavaryti kariškių, bet nei vienas nesusirgo. Mirusiųosius laidojo nuogus be karstų – toks buvo pulkininko įsakymas. Laidojimo vieta parinkta pagal suomių papročius: kalnelis ir netoli ežeras. Išlikę gyvi kariai, išvykdami iš Skapiškio, savo draugams pastatė paminklą su užrašu lotynų ir suomių kalbomis: „Čia ilsisi 220 suomių kareivių, nedraugiškos šiltinės ligos 1855 metais pakirstų. Verkiantieji draugai šį paminklą pastatė“¹⁶.

Suomių kapines nepriklausomybės metais prižiūrėjo šaulių, pavasarininkų organizacijos, atvykdavo aplankyti suomių delegacijos. 1973 m. suomių paminklas nuo kapinių buvo pavogtas, perdirbtas ir pastatytas Adomynės kapinėse. Apylinkės gyventojai susirūpino, ėmė ieškoti. Kupiškio valdžia nesiėmė priemonių jį rasti ar naują atstatyti, o tuometinė Kultūros ministerija atsakė, kad paminklas nebuvo įrašytas į saugomų paminklų sąrašą. Prasidėjus atgimimo judėjimui, iniciatyvos atstatyti paminklą ėmėsi Vilniaus kupiškėnų klubo nariai. Paminklo projektą sudarė ir vadovavo visiems darbams architektas Žibertas Simonaitis (Šimonių parapijos, Kuodžiūnų km.). Aktyviai darbavosi klubo nariai: Gediminas Kaluina (Vabalninko vals., Petrošiškių km.), Aleksandras Vaitekūnas (Aukštupėnų km.), Teofilis Čiurlys (Gindvilių km.), Petras Dauderys (Rudokų km.), Adelė Valeckienė (Skapiškio miest.), jos sūnus Rimas Valeckas, Skapiškio vid. mokyklos mokytojai: Birutė Zaborskienė, Nijolė Bagdonavičienė, Severa Balčiūnaitė, Linas Burokas, Jonas Kaušakys, Virginijus Kaušakys, Alė Markevičiūtė, Stasė Mažeikytė, mokiniai: Marytė

¹³Baliulis A. Iš Kupiškio ir apylinkių praeities // Kupiškio kraštas. Vilnius, 1997, p. 110, 112.

¹⁴Vanagas V. Antanas Strazdas Kupiškio krašte // Kupiškio kraštas. Vilnius, 1997, p. 152.

¹⁵Ten pat, p. 112.

¹⁶Kviklys B. Mūsų Lietuva. T. 2. Bostonas, 1991, p. 183.

Adomavičiūtė, Edita Jankauskaitė, Dainius Greibus, Vaidas Juškevičius, Saulius Kepalas, Vygantas Giedrys, Rita Merkytė, Daina Antropikaitė, Daiva Laucinavičiūtė, Laimonas Kiaulėnas, Aušrius Ivanovas, Egidijus Bieleckas. Nuoširdžiai talkino traktorininkas Vilius Lukošius, girininkijos darbuotojas Petras Žižys.

Paminklas buvo atidengtas 1991 m. gruodžio 3 d. Suomijos nepriklausomybės 75-ųjų metinių proga. Dalyvavo Suomijos ambasadorius Lietuvoje T. Tolvanenas, ambasados sekretorius J. Mikomahonenas, paminklą pašventino liuteronų bažnyčios kunigas Kalvanas.

Į nesveiką, drėgną vietą – Skapiškį kariai nebebuvo siunčiami. Nuo 1875 m. vienuolyno pastatas buvo nenaudojamas, kol 1920 metais čia buvo perkelta pradinė mokykla iš Kalvarnikų gatvės. 1944 metais fronto metu nudegė vienuolyno pastato stogas ir išdegė šiaurinė jo dalis. Buvo nutarta pastatą atstatyti, privežta rąstų, bet nieko nebuvo padaryta. Vienuolynas buvo ardomas, plytos išvežtos į Kupiškį ir sumūrytos į kultūros namų priestatą. Vienuolyno plytas ardė ir Skapiškio sudegusių namų savininkai.

Bažnyčios istorija

Nors Skapiškyje buvo parapijos bažnyčia dominikonų prioras Fortūnatas Trečiokas prie vienuolyno 1765 m. pastatė medinę kryžiaus formos bažnyčią, kuri buvo pavadinta šv. Juozapo ir Mykolo Archangelo vardu. Bažnyčios išorę frontone puošė fundatorių herbas. Virš frontono – medinė šv. Mykolo skulptūra, o jos šonuose skarda dengti bokšteliai. Viduje abiejose pusėse stovėjo po 3 kolonas, jos rėmėsi į lubas. Septynių registų vargonai buvo nudažyti žaliai, o raižytinės detalės paauksuotos. Buvo 5 altoriai. Šalia bažnyčios stovėjo medinė varpinė su 4 vidutinio dydžio varpais. Šventorius aptvertas statinių tvora, o nuo miestelio – aštriakuoliais¹⁷.

1806 m. bažnyčia sudegė, kilus gaisrui gale miestelio – Mirabelėlio dvaro smuklėje. Sudegė altoriai, dideli fundatorių portretai, šv. Dominyko, šv. Vincento ir kiti paveikslai, vargonai, valtornos, trimitai ir kita. Sudegė ir varpinė, varpai išsilydė (iš varpų lydinio Vilniuje buvo nulieti du varpai – 1560 ir 540 svarų). Sudegus bažnyčiai, pamaldos vyko vienuolyno koplyčioje¹⁸.

Nauja mūrinė vienuolyno bažnyčia pradėta statyti 1819 metais vienuolyno lėšomis ir prioro Gerardo Klimavičiaus rūpesčiu visiškai baigta 1826 m. 1827 m. čia buvo įrengti nauji 10 registų vargonai. Šventoriuje pastatyta medinė varpinė. Didysis špižinis varpas svėrė 1090 svarų, vidutinis – 550, mažesnis – 118, pats mažiausias – 30. Šiandien varpinėje tik vienas vidutinio didumo varpas¹⁹. Ant šio varpo užrašyta Mykolo Daleckio pavardė. Galbūt šis varpas buvo pakabintas jo klebonavimo metu 1898–1919 m. Erdvus šventorius aptvertas ir apsodintas medžiais.

Dominikonų vienuolyno bažnyčia
(1819–1832), parapijos – nuo
1858 metų. Nuotrauka 1958 m.

Po 1831 m. sukilimo, kai rusų valdžia uždarė vienuolyną, bažnyčią pavertė sandėliu.

Vyskupo Motiejaus Valančiaus rūpesčiu 1858 m. bažnyčia caro valdžios buvo gražinta. Vyskupas Motiejus Valančius bažnyčią pašventino ir pavadino šv. Jackaus vardu. Žmonės vyskupą sutiko labai pagarbiai, su džiaugsmu. Valančius rašė: „Liaudis mane pasitiko už poros varstų nuo miestelio. Triumfo vartai, pakeliui plevėsavo vėliavos. Čia yra dvi mūrinės bažnyčios: viena senoji

¹⁷Baliulis A. Iš Kupiškio ir apylinkių praeities // Kupiškio kraštas. Vilnius, 1997, p. 97.

¹⁸Ten pat, p. 103.

¹⁹Ten pat, p. 108.

parapinė, kita – nauja, dominikonų išmūryta. Šią pastarąją mano ir žmonių rūpesčiu valdžia malonėjo atiduoti katalikams. Žmonės, vadovaujami veiklaus vikaro Skarupskio, gražiai sutvarkė buvusią dominikonų bažnyčią, o aš birželio 8 d., sekmadienį, iškilmingai ją pašventinau, į didįjį altorių padėjau šventųjų kankinių Tigrido, Bonifaco ir Julijono relikvijas. Rytojaus dieną konfirmavau 1839 asmenis²⁰. Šv. Jackaus bažnyčia tapo parapinė. Niekas nėra tyrinėjęs, kokie dominikoniškieji relikvai yra bažnyčioje išlikę. Dabartiniu metu galima pasakyti, kad iš dominikoniškojo periodo bažnyčioje išliko trys klasicistiniai altoriai, metaliniais rūbais padengtas šv. Hiacinto (Jackaus) paveikslas, šv. Petro ir šv. Pauliaus paveikslas, du Nukryžiuotieji. Kryžiaus kelio meniniu atžvilgiu vertingi paveikslai po dominikonų bažnyčios uždarymo buvo pernešti į parapijos bažnyčią, bet vėliau vėl sugražinti. Žmonių atmintyje liko legenda, kad atnešti paveikslai net du kartus, visų nuostabai, grįžo į senąją bažnyčią. Tik kai šie paveikslai buvo pernešti iškilmingai su bažnytinėmis apeigomis, nustojo klajoje.

Po 1863 m. sukilimo Kryžiaus kelius eiti už bažnyčios ribų buvo uždrausta, kalvarijų stotis teko nugriauti²¹. Uždraudus eiti Kryžiaus kelius, Skapiškyje mažiau lankėsi maldininkų, miestelis apsnūdo, sumažėjo prekyba ir žydai skundėsi, kad nebeišgali susimokėti valstybinių mokesčių.

1915 m. I-ojo pasaulinio karo metu bažnyčia smarkiai nukentėjo – buvo apšaudyta, padegta. Tuo laiku bažnyčios klebonas buvo Mykolas Daleckis (1898–1919). Jis palaidotas prie bažnyčios šventoriuje. 1923 m. klebonas Mykolas Prijalgauskas su parapijiečiais bažnyčią suremontavo, uždengė skardinį stogą. Remonto metu paaiškėjo, kad bažnyčia stovi senų kapinių vietoje. Aplink rasta daug sutrūnijusių žmonių skeletų: čia buvo laidojama prieš 300–400 metų²². Mykolas Prijalgauskas Skapiškyje klebonavo apie 1919–1924 m. Pas jį dažnai viešėdavo brolis Ignas Varšuvos konservatorijos dėstytojas, poetas Kseveras Sakalauskas-Vanagėlis, dailininkas Žmuidzinavičius, Čiurlionytė-Karuzienė, poetas kunigas Maironis, kuris sužinojęs legendą apie nuskendusį varpą parašė baladę „Nuskendęs Skapiškio varpas“.

Tarpukaryje, klebonaujant Nikademui Kasperiuūniui, bažnyčia apie 1936 m. buvo išdažyta. Ją dažė dailės mokyklą baigę meistrai. Ji atrodė puošniai.

Per II-ąjį pasaulinį karą bažnyčia taip pat nukentėjo: buvo apdaužyta, išdužę langai, sušaudytas skardinis stogas, viduje prie šv. Marijos altoriaus buvo įkritusi bomba. Nesprogęs sviedinys liko po suremontuotom grindim. Jis buvo išimtas tik 2002 m. Bažnyčia metai iš metų remontuojama. Klebonas Juozas Lukša apie 1977 m. bažnyčią išdažė. Ji vėl buvo atnaujinta beveik tais pačiais motyvais, kaip ir buvo išdažyta tarpukaryje. Tuo laiku buvo sunku gauti dažų. todėl autentiškai išdažyti nebuvo galimybių, išdažyta kukliau. Jam klebonaujant į bažnyčią buvo įvesta elektra, centrinėje bažnyčios dalyje pakabinti dailūs šviestuvai, kuriuose neryškiai švietė trys spalvos: geltona, žalia, raudona. Klebonas Vaškevičius į bažnyčią įvedė centralinį šildymą. 1985 m. klebono Pauliaus Varžinsko rūpesčiu perdengtas skardinis stogas, nudažyta išorė, dalimis perdažomas vidus.

Bažnyčios centrinėje navoje yra „Paskutinės vakarienės“ paveikslas. 1936 m. dažant bažnyčią, jis buvo atnaujintas.

2001 05 18 prie bažnyčios durų ant sienos atidengta kunigo Antano Strazdo paminklinė lenta, o bažnyčios viduje, prie pirmosios kolonos dešinėje – bareljefas, tai primins, kad jis čia lankėsi, gyveno.

Prie bažnyčios durų nišose stovėjo šv. Povilo ir šv. Petro iš medžio išdrožtos statulos. Manoma, kad jos buvo pastatytos 1858 m. atgavus iš caro valdžios bažnyčią. 1999 m. jos buvo pavogtos. Liaudies menininkas Bronius Bickus sukūrė naujas šventųjų Povilo ir Petro statulas. Jas pašventino Panevėžio vyskupas J. Kauneckas 2004 m. liepos 4 dieną per šv. Petro ir Povilo atlaidus.

Prie bažnyčios durų nišose stovėjo šv. Povilo ir šv. Petro iš medžio išdrožtos statulos. Manoma, kad jos buvo pastatytos 1858 m. atgavus iš caro valdžios bažnyčią. 1999 m. jos buvo pavogtos. Liaudies menininkas Bronius Bickus sukūrė naujas šventųjų Povilo ir Petro statulas. Jas pašventino Panevėžio vyskupas J. Kauneckas 2004 m. liepos 4 dieną per šv. Petro ir Povilo atlaidus.

²⁰Merkys V. Vyskupas Motiejus Valančius kupiškėnuose // Kupiškio kraštas. Vilnius, 1997, p. 154.

²¹Ten pat, p. 152.

²²Kviklys B. Mūsų Lietuva. T. 2. Bostonas, 1991, p. 183.

2004 m. atstatytos šv. Petro ir šv. Povilo statulos.
Nuotr. N. Greibuvienės, 2009 m.

Ilgai Skapiškyje klebonavo Nikodemas Kasperiuonas (1924–1956). Jį žmonės mylėjo, gerbė už jo paprastumą. Klebonas globojo ir materialiai rėmė senelių prieglaudą. Į savo „palivarką“ priimdavo dirbti nusikaltėlius, kad jie daugiau nenuklystų klystkeliais. 1944 m. fronto metu, kai beveik visi žmonės pasitraukė iš miestelio, jis liko ir saugojo bažnyčią. 1944 m. karo metu sudegė klebonija, stovėjusi prie senojo šventoriaus. Ten gyvendavo klebonas ir kunigai. Klebonas N. Kasperiuonas buvo labai rūpestingas, ūkiškas žmogus, todėl tuoj pat po karo apie 1946 m. pradėjo statyti naują kleboniją prie pat bažnyčios, nes nebuvo kur gyventi kunigams. Klebonas anksčiau prie bažnyčios buvo pasistatęs nedidelį namelį senatvei. Sudegus klebonijai, jis čia ir apsigyveno. Kunigai vikarai gyveno parapijos namuose arba nuomudavosi butą pas žmones. Parapijiečiams padedant greitai buvo suvežtos medžiagos ir pastatyta didelė, erdvi, dvejų galų klebonija. Bet jos nespėjo įrengti, sovietų valdžia ją nusavino ir miestelio centre pastatė kultūros namus. N. Kasperiuonas Skapiškyje klebonavo iki mirties – 1956 m., palaidotas prie bažnyčios šventoriuje.

Klebonas Nikodemas Kasperiuonas (kairėje) ir kunigas Laimutis Blynas 1950 m.

Ant šventoriaus, dešinėje bažnyčios pusėje, apie 1935 m. buvo pastatytas „Lurdas“. Iš lauko akmenų sumūryta niša, joje stovi šv. Mergelės Marijos ir prieš ją suklypusios mergaitės statulos. Atėję į bažnyčią žmonės pasimelsdavo prie „Lurdo“.

Lurdas pastatytas apie 1935 m.

Tarpukariu prie klebono Kasperiuono vikarais dirbo: 1925–1932 m. Henrikas Prijalgauskas, apie 1932–1935 m. Benediktas Šveikauskas. Iš čia jis išsikėlė į Rokiškį. 1941 m. jį suėmė, ištrėmė į Sibirą. 1935–1938 m. Skapiškyje kunigavo Ignas Šaučiūnas. Jis buvo energingas, linksmas, veiklus. Vadovavo Angelaičių, Pavasarininkų organizacijoms, Moterų draugijai. Turėjo daug knygų, visiems dalindavo skaityti. Su savo fotoaparatu noriai fotografuodavo. Į kaimų mokyklas važiuodavo pasikinkęs į lineiką, bet dažniausiai jodavo ant stambaus juodo, klebono padovanoto arklio. Apie 1937 m. nusipirko lengvąją mašiną tai buvo pirmoji mašina Skapiškyje.

1938–1941 m. vikaru dirbo Antanas Kietis. Jį 1941 m. birželio 23 d. suėmė ir uždarė į kalėjimą. Birželio 25 d. kunigą Kietį, 7 klasės mokinį Stasį Kazanavičių, Janiną Kiliuvienę ir Šaulių organizacijos narį Šakalį, kuris buvo sunkiai sužeistas, įsodino į pravažiuojantį sunkvežimį ir vežė Pandėlio link. Privažiaavę Skapagirio mišką, enkavedistai iškėlė Šakalį ir liepė išlipti Kazanavičiui. Suimtuosius lydėjęs rusas NKVD karininkas iš Rokiškio liepė vairuotojui važiuoti toliau. Pavažiaavę kunigą Kietį ir Kiliuvienę paleido. Išlaipinti iš sunkvežimio Šakalys ir Kazanavičius buvo žiauriai nukankinti.

1941 m. buvo atkeltas kunigas Mikelinskas. Paprastas, energingas, mokinių numylėtinis. Mikelinskas 1944 m., traukiantis vokiečiams, iš Skapiškio išvyko. 1944 m. vikaru dirbo kunigas Bardišauskas. Jis taip pat turėjo labai daug knygų, dalindavo net nepasižymėdamas, kas jas pasiėmė paskaityti. Gyveno pas Oną Šilinaitę. Tuo laiku visi kunigai dirbo labai trumpai, juos nuolat kilnodavo į naują vietą. 1945 m. kunigavo Vladas Kreminskas, 1946 m. Kisielius, 1947 m. Breivė. 1948–1950 m. Laimutis Blynas. (jis sakydavo labai gražius pamokslus). 1950–1952 m. Juozas Vaičionis, 1953 m. Gilys (gyveno kartu su motina ir broliu). 1954 m. Juozas Lukša. Dar klebonaujant Kasperiuonui, į Skapiškį buvo atkeltas altaris kunigas Paurys. Gyveno parapijos namuose, turėjo ir savo šeiminkę. Palaidotas šventoriuje prie bažnyčios 1968 metais. Nuo 1956 m. klebonu Skapiškyje dirbo kunigas Lukša. Prie jo vikaru buvo Ikamas. Vėliau Skapiškio

bažnyčioje dirbo tik vienas klebonas. Kunigas Lukša, palyginti su kitais kunigais, Skapiškyje išbuvo ilgai. Jį iškėlė 1976 m. į Antašavos bažnyčią, ten mirė, ten ir palaidotas. Jis buvo tylus, ramus, stengėsi neužkliūti; bet buvo apkaltintas, kad vilioja vaikus patarnauti bažnyčioje per šv. mišias. Kunigas Lukša išsaugojo nuo senojo šventoriaus numatytą griautą Kristaus statulą. Kai sužinojo, kad ją griaus, samdė vyrus, kad jie statulą nesužaloję pervežtų prie bažnyčios ir čia pastatytų. Iškėlus Juozą Lukšą, 1976–1982 m. klebonavo Juozas Giedraitis. Jis pastatė priestatą prie klebonijos namo. Klebonas Antanas Vaškevičius 1982–1984 m. prie klebonijos pristatė garažą. Nuo 1984 m. klebonauja Paulius Varžinskas. Jo rūpesčiu perdengtas nauja skarda bažnyčios stogas, įvestas centralinis šildymas, įdėti antri langai, perdažyta bažnyčios išorė, po truputį remontuojamas bažnyčios vidus. Klebonas atšventė savo kunigavimo 50-metį, suvažiavo daug kunigų, su kuriais jis baigė kunigų seminariją. Skapiškyje tai buvo didelė šventė. 2003 m. atšventė ir savo 80 metų jubiliejų.

Vikarai beveik visi gyveno parapijos namuose, maitinosi klebonijoje. Sovietinės valdžios metais kunigai buvo sekami, ypač persekiojami tie, kurie ruošdavo vaikus prie pirmosios komunijos. Todėl vaikus mokė daugiausia davatkėlės.

Skapiškio bažnyčios choras (apie 1938 m.). Iš kairės pirma eilė: Emilija Stanionytė, Ona Žiogūnaitė, Alesė Beleckaitė, Mykolas Danilevičius (choro vadovas – vargonininkas), Ona Šilinaite, Vlada Jokūbauskaitė, antra eilė: trečia Verutė Burbaitė, Vilčinskaitė, šešta – Bronė Čeikaitė, aštuntas – Jonas Balys, trečia eilė: Kaladė ir Kaladienė, ketvirta – Zulonaitė, seserys Martinonytės, ketvirtoje eilėje viduryje – Karolis Markuškis (kiti nežinomi).

Tarpukariu 1929–1939 m. Skapiškyje dirbo gabus, energingas vargonininkas Mykolas Danilevičius. Jis 1936 m. suorganizavo ir gerai paruošė Šaulių organizacijos ir didelį bažnytinį chorą iš apylinkės jaunimo. Choristai giedojo ne tik bažnyčioje, bet rengė minėjimus, statė vaidinimus net operetes. Šaulių choristai kartu su bažnytiniu choru 1930 m. birželio 20 d. dalyvavo dainų šventėje Kaune, 1938 m. Klaipėdos ir Ukmergės dainų šventėse. 1939 m. Rokiškio apskrities chorų apžiūroje Skapiškio chorui pripažinta pirmoji vieta. (Jonė Žebrytė, Lietuvos Šaulių sąjunga 26–33 pusl. Kupiškis 2008/6). Chore kaip geri dainininkai pasižymėjo: Karolis Markuškis, Jonas Balis, Jonas Uziela, Povilas Varnauskas, Vlada Jokūbauskaitė, Akvilė Kazanavičiūtė ir kiti. Choristės dėvėjo tautiniais rūbais, juos audė choro dalyvė audėja Ona Šilinaite, gyvenanti Kalvarnikų gatvėje. Drabužiai buvo gražūs, mokėjo suderinti spalvas, parinkti tautinius raštus. Toliau Skapiškio bažnyčioje vargonininkais dirbo: Jonas Vžesniauskas, Gokas, Viržonis, Četkauskas, Bučys, o nuo 1962 m. Leonardas Juškėnas.

Skapiškio bažnyčios choristai – artistai (vaidinta operetė). Pirmą eilę iš kairės: Jonas Balys, Verutė Burbaitė, Mykolas Danilevičius (vargonininkas – vadovas), Akvilė Kazanavičiūtė, Kazanavičius, antrą eilę: Albertas Jokūbauskas, Karolis Markuškis, Vladislava Jokūbauskaitė, Ona Žiogūnaitė. 1938 m.

Skapiškio bažnyčios choras 1943 metais. Sėdi klebonas Kasperiušas, vargonininkas Gokas, kunigas Mikelinskas.

Skapiškio bažnyčios choras 1988 metais. Iš kairės sėdi: Eugenija Beleckienė, Verutė Burbaitė, Stasė Čiurlienė, Antanina Bernienė, Leonardas Juškėnas (vargonininkas), klebonas Paulius Varžinskas, Henrikas Stasėnas, Jonas Uziela, Povilas Varnauskas, antra ir trečia eilė: Bronė Kytrienė, Stasė Balčiūnienė, Julė Čiurlienė, Jonas Gurklys, Irena Mažylienė, Bronė Naujikienė, Aldona Kytrienė, Elena Juodviršienė, Rožė Vaitiekūnienė, Vladislava Klimkaitė, Birutė Vaičiukauskienė, Petras Šeinauskas, Antanas Beleckas, Jaseckas, Karolis Markuškis.

Nemažas buvo ir mokinių choras, kurį suorganizavo kunigas Antanas Kietis. Chorui vadovavo vargonininkas Gokas. Mokiniai giedodavo pirmose mišiose.

Bažnytinis vaikų choras 1940 m. Iš kairės pirma eilė: Leonas Balys, Birutė Juodžiūnaitė, Julė Vilčinskaitė, Julė Pėzaitė, Aleksandras Kazakevičius, antra eilė: Valerija Markevičiūtė, Genovaitė Mažeikytė, Stanislava Mažeikytė, Janina Kazakevičiūtė, Gokaitė, trečia eilė: Aldona Martišiūnaitė, Janina Čekaitė, Genovaitė Leknickaitė, Leonora Žalkauskaitė, kunigas Antanas Kietis, vargonininkas Gokas su dukterimis.

Ilgus metus bažnyčioje zakrastijonais dirbo: Kazimieras Balys, Benediktas Vaičiūnas, Juozas Šeinauskas, Steponas Raugalė, varpininku – Vėžys.

Varpais skambindavo tris kartus per dieną: saulei tekant, 12 valandą ir vakare saulei leidžiantis. Bažnyčios tarnai gyveno iš bažnyčios gaunamų pajamų: už šv. mišias, laidojimo pamaldas, iš parapijiečių gaunamų aukų.

Nors bažnyčia didelė, tarpukario metais švenčių dienomis, kai sueidavo miestelio ir aplinkinių kaimų gyventojai, būdavo apypilnė, o atlaidų – Sekminių, šv. Petro ir Povilo, šv. Lauryno, šv. Kalėdų ir Velykų metu – sausakimša. Kurie netilpo bažnyčioje, meldėsi šventoriuje. Į atlaidus suvažiuodavo skapiškėnų giminės, pažįstami iš kitų parapijų, todėl išėję iš bažnyčios neskubėdavo į namus, o susitikę su jais pasikalbėdavo.

Didelė šventė būdavo Devintinės. Šią dieną mieste rengdavo bažnytinę procesiją. Kalvarniukų gatvėje statydavo altorių ant kelio prie Šlapelio ir Leknicko kiemų. Padarydavo sukaltą lyg arką, apipindavo vainikais, pakabindavo šventą paveikslą, pastatydavo stalą, ant jo žvakes – ir būdavo altorius. Kiekviena gatvė puošdavo jį kuo gražiau. Žmonių būdavo labai daug, ypač vaikų. Kiti altoriai būdavo Pandėlio gatvėje prie Gavėnavičiaus, Dailiūnų km. prie Blaivybės paminklo ir miestelio centre prie Misijų kryžiaus. Nuo vieno paminklo prie kito eidavo giedodami. Visos apeigos trukdavo apie dvi valandas, bet būdavo labai gražu, šios šventės visi laukdavo. Vaikus parinkdavo barstyti gėlių, nešdavo bažnytines vėliavas.

Sovietiniais metais eiti gatvėmis su bažnytinėmis apeigomis buvo uždrausta. Atgavus nepriklausomybę bažnyčia šių apeigų nebeatgaivino.

Penkiasdešimt metų okupacijos, brukamas ateizmas žmonėms padarė tiek įtakos, kad net atgavus nepriklausomybę per didžiuosius atlaidus bažnyčia apytuštė, o sekmadieniais tesusirenka nedidelis būrelis pagyvenusių žmonių. Įtakos taip pat turi sumažėjęs gyventojų skaičius išnykus vienkiemiams ir kaimams, bei jaunimui persikėlus į miestus gyventi.

Mokykla

1745 metais vienuolyno vizitacijos akte sakoma, kad Skapiškyje parapijos mokyklą išlaiko vienuoliai, 8 vaikai mokosi rašyti ir skaityti²³. Pagal šias žinias galima teigti, kad 1745 m. jau buvo parapijos mokyklėlė.

Be parapijos mokyklos, dominikonai 1755 m. atidarė dar savo vienuolyne mokyklą, „kurioje 1781 m. mokėsi 12, 1804 m. – 10, 1805 m. – 40 vaikų“²⁴. Vienuolyno mokykla yra smulkiai aprašyta 1800 m. kovo 8 d. inventoriaus akte. Ji buvo sename mediniame vienuolyno pastate“. Viename iš keturių kambarių (su 3 langais) mokėsi vaikai; ten buvo krosnis, nedidelis židinytis, 2 dideli stalai, 4 suoliukai, 2 kėdės, didelė lenta, kabojanti įrėminti Jėzaus ir šv. Mergelės Marijos paveiksliukai, dar 4 mažesni paveiksliukai, 4 žemėlapiukai, 6 paveiksliukai, vaizduojantys sūnaus paklydėlio gyvenimą, senas fundatoriaus portretas. Prie tos klasės buvo dar 2 kamarėlės: vienoje su 1 langu – valandas mušantis laikrodis, spinta, dažytas stalas su stalčiumi, lova; kita kamarėlė – su mažu apvaliu langeliu. Iš koridoriaus patekdavo į moksleivių (tada vadinamų studentų) kambarį su 2 langais, kokline krosnimi ir 3 lovomis. Šalia dar vienas toks pat moksleivių kambarys su 3 lovomis ir stalu. Ketvirtasis kambarys su 2 langais buvo skirtas trimitininkams, jame – koklinė krosnis, stalas, lova ir nedidelis klavikordas“²⁵.

„Dominikonų vienuolyno mokykloje 1803 m. buvo dvi klasės, dirbo trys mokytojai ir mokėsi trisdešimt mokinių. Tuo metu mokykloje buvo trys mokinių grupės: pradedančių, pažengusių ir besitobulinančių. Pirmieji mokėsi skaityti ir rašyti, antri lotynų kalbos ir gramatikos, o tretieji – aritmetikos, geografijos, rusų kalbos ir gramatikos. (Meilė Lukšienė). „1820 m. vienuolyno mokykloje mokėsi 10 moksleivių, iš jų 3 bajorų, kiti – valstiečių vaikai (nuo 9 iki 15 metų), iš jų 2 skaitė lotynų kalbą, kiti tik pradėję mokytis. Vienuolyno bibliotekoje buvo įvairaus turinio XVII–XVIII a. knygų lotynų ir lenkų kalbomis. Mokykloje vaikus mokė vienuolis Simonas Varneckis“²⁶. Vienuoliai mokytojavo ne tik savo, bet ir parapijos mokyklose.

Prie vienuolyno įsteigta mokykla veikė iki 1832 m. Uždarius vienuolyną, buvo uždaryta ir mokykla.

²³Baliulis A. Iš Kupiškio ir apylinkių praeities // Kupiškio kraštas. Vilnius, 1997, p. 106.

²⁴Kviklys B. Mūsų Lietuva. Bostonas, 1991, p. 183.

²⁵Baliulis A. Iš Kupiškio ir apylinkių praeities // Kupiškio kraštas. Vilnius, 1997, p. 101.

²⁶Ten pat, p. 106.

1775 m. apie parapijos mokyklą rašoma, kad ji nepastatyta, nes nėra miško medžiagos ir sklypo, bet namelyje prie šventoriaus vargonininkas žiemą moko 6 vaikus iš kaimų, tačiau vasarą tėvai juos atsiima²⁷.

Apie parapijos mokyklą daugiau žinių yra likę iš XIX a, Vyskupas Motiejus Valančius ragino kunigus, kad visi vaikai, einantys pirmos komunijos, jau būtų raštingi. Iš klebonų pranešimų vyskupui matyti, kad 1852 m. Skapiškyje veikė mokyklėlė prie bažnyčios, joje mokėsi 16 mokinių, tarp jų 6 mergaitės. Buvo mokoma lietuviškai. 1859 m. vikaro Skarupskio rūpesčiu prie bažnyčios veikė didesnė, vadinamoji parapijos mokykla, o kaimuose įsteigtos mokyklėlės. Šio pasišventėlio rūpesčiu visi nuo mažo iki suaugusio išmoko melstis iš knygų. Tuo laiku Skapiškyje veikė ir valdinė pradinė mokykla (ji taip vadinosi), kurioje klebonas 3 kartus per savaitę mokė tikybos. Joje 1853 m. mokėsi 7 mokiniai²⁸. Apie 1858 m. Kalvarnikų gatvėje buvo pastatytas pradinėi mokyklai pastatas (jis ir šiandien tebestovi). Ši pradinė mokykla buvo laikoma ir apskrities mokykla, nes iš Dailiūnų km., kuris priklausė Ukmergės apskrīčiai, mokyti vaikų į šią mokyklą nepriimdavo.

Skapiškio pradinė mokykla, pastatyta apie 1858 m. 1927–1940 m. čia buvo senelių prieglauda, 1987–1995 m. kultūros namai. Nuotrauka daryta 1962 m.

Pradinė mokykla 2005 m.

Po spaudos draudimo 1864 m. Muravjovo įsakymu buvo uždarytos visos parapijos mokyklos. Valdinėje pradinėje mokykloje 1864–1905 m. visi dalykai buvo dėstomi rusų kalba. Mokė rusai – pravoslavai, ne visada mokytojai. Per mokyklas buvo siekiama Lietuvos žmones surusinti, nutautinti. Rusų valdžia uždraudė mokykloje vaikams net tarpusavyje kalbėtis

²⁷Merkys V. Vyskupas Motiejus Valančius kupiškėnuose // Kupiškio kraštas, 1997, p. 154–155.

²⁸Ten pat, p. 154–155.

lietuviškai²⁹.

Nuo 1905 m. mokytoju dirbo Pauža. Jis įvedė naują tvarką. Visi keturi skyriai buvo viename kambaryje. Mokėsi virš 50 mokinių³⁰. Klasėje kabėjo caro Nikolajaus portretas. Mokiniai su mokytoju turėdavo sveikintis šiais žodžiais: „Zdrave želat vaše vysokoe blagorodie!“³¹.

1910 m. „Šaltinyje“ apie Skapiškio mokyklą rašoma: „Mokykla nedidelė, vos sutalpina 60 mokinių. Pirmiau, kai buvo čia rusų mokytojas, tai vietos mokykloje užtekdavo, bet dabar prie mokytojo lietuvio, vietos mokykloje trūksta ir dar daug vaikų visai be mokyklos palieka. Dar moko pas save urėdininko duktė ir nors ima nuo mokinio į mėnesį po 2 rublius ir daugiau, bet ir jai mokinių netrūksta. Argi nevertėtų skapiškiečiams padidinti mokyklą, vieton to ką dabar lieka be mokslo“³².

Apie 1920 m. buvę Dominikonų vienuolyno rūmai buvo dalinai suremontuoti ir Skapiškio pradinė mokykla perkelta į šias patalpas. Čia jau buvo 4 skyriai, dirbo 4 mokytojai.

1922 m. buvo įsteigta keturių klasių progimnazija. Direktoriumi paskirtas Vladas Merkevičius. 1923 m. įsteigti dviejų metų mokytojų kursai, jiems vadovauti taip pat paskirtas V. Merkevičius, o progimnazijai - Antanas Namikas, 1925–1929 m. Juozas Žilvitis. Progimnazija ir mokytojų kursai talpinosi vienuolyno rūmuose. Pradinė mokykla iškelta į buvusias pradžios mokyklos patalpas. Tuo metu mokyklose mokėsi apie 370 mokinių. Veikiant progimnazijai ir mokytojų kursams, labai pagyvėjo Skapiškyje kultūrinis gyvenimas. Mokytojų kursai Skapiškyje veikė iki 1927 m., išleido tris laidas, išugdė nemažai Lietuvos inteligentijos. 1929 m. buvo uždaryta ir progimnazija (tais metais Lietuvoje buvo uždaryta 13 progimnazijų). Skapiškiečių vaikams tai buvo didelė skriauda, nes toliau leisti vaikus mokytis ne kiekvienas išgalėjo. 1929–1930 m. pradinė mokykla vėl buvo perkelta į vienuolyno patalpas.

1934–1935 m. vyko Lietuvos mokyklų reforma ir Skapiškio pradinė mokykla pertvarkoma į 6 skyrių pradinę mokyklą. Joje dirbo 6–7 mokytojai. Jonas Gintautas – vedėjas, buvęs Skapiškio mokytojų kursų auklėtinis. Jis vadovavo ir Skapiškio Šaulių organizacijai, o mokykloje įkūrė Jaunųjų ūkininkų būrelį. Skautų būreliui vadovavo mokytojas Riauta, o vėliau Suvaizdis. Mokytoja Dubickaitė suorganizavo skaitlingą šokių būrelį, ruošdavo vakarus net visuomenei. Ypač visiems įsimintinas liko vakaras „Metų laikai“. Mokykloje dar dirbo mokytojai: Pilkauskienė, Pilkauskas, Butkus. Tikyba dėstė kunigas Ignas Šaučiūnas, jam išvykus, kunigas A. Kietis.

Tose pačiose patalpose veikė ir žydų klasė (I–IV skyrius). Dalis žydų tautybės mokinių, baigusių keturis skyrius, lankė lietuviškos mokyklos V ir VI skyrius. 1938 m. žydų klasės buvo panaikintos. Tokia mokyklos struktūra išliko iki 1940 m. Pradinės mokyklos keturių klasių mokslas buvo privalomas, už mokslą mokėti nereikėjo. Mokinių buvo daug, klasės perpildytos.

1940 m. rugsėjo mėn. Skapiškyje įsteigta progimnazija (V–VII klasės) talpinosi vienuolyno rūmuose. V klasė buvo sudaryta iš mokinių, baigusių IV–V skyrius, antroji V – iš baigusių šešis skyrius. Per abi klases buvo apie 60 mokinių. Šeštoje klasėje buvo 12, septintoje – 14 mokinių. Mokytojais dirbo: Vladas Merkevičius (direktorius), Panemunskaitė, Jankevičienė, Čiurlionis, Kizevičius, Šapyra. Pradinė mokykla liko keturių skyrių. Abi mokyklos buvo vienuolyno patalpose. Tikyba nebebuvo dėstoma.

1941 m. rugsėjo mėn. progimnazija su visu inventoriumi buvo iškelta į Pandėlį. Skapiškyje liko keturių skyrių pradinė mokykla.

1941 m. rugsėjo mėn. vienuolyno rūmuose buvo įkurta amatų mokykla su dailidžių, mūrinių ir šaltkalvių skyriais. Amatų mokė dailidė Kostas Janonis, kalvis Bartašius ir kiti. Mokykloje buvo mokoma ir bendrojo lavinimo dalykų, juos dėstė pradinių klasių mokytojai. Amatų mokykla veikė iki 1944 metų vasaros.

1944 m. liepos mėn. einant frontui mokyklos pastatas, buvęs Dominikonų vienuolynas, labai nukentėjo: nudegė stogas, išdegė šiaurinė namo dalis. Po karo buvo numatyta pastatą remontuoti. Talkininkaujant gyventojams į mokyklos kiemą buvo privežta daug statybinės medžiagos. Tačiau po kurio laiko visa statybinė medžiaga iš kiemo dingo. O pats mokyklos pastatas (buvęs vienuolynas) buvo išardytas, plytos išvežtos į Kupiškį ir sumūrytos į Kultūros namų priestatą

²⁹Bičiūnas V. Kun. J. Katelė ir jo laikai. Kaunas, 1934.

³⁰Iš Uršulės Merkienės ir Emilės Mažeikienės prisiminimų.

³¹Iš Antano Jurgučio prisiminimų.

³²Šaltinis, 1910, Nr.14, p. 19.

(buvusią žydų sinagogą). Skapiškio padegėliai taip pat ardė pastatą, plytomis mūrijosi krosnis.

1944 m. rugsėjo 1 d. vėl buvo įkurta progimnazija (V–VII klasės). Kadangi mokykla ir miestelio didelė dalis buvo sudegus, nesant didesnių patalpų progimnazija veikė Vaduvų pradinės mokyklos patalpose (Vaduvų km.). Bet jau pavasarį, dar nesibaigus mokslo metams, ji buvo perkelta į Skapiškį. Mokykla išsikūrė buvusiam Juozo Balio (išvežto į Sibirą) ir žydo Faino namuose. Dariaus ir Girėno gatvėje pradinėje mokykloje vėl mokėsi pradinių skyrių mokiniai. Prie valsčiaus pastato buvo pastatytas namas, atvežtas iš Stukonių kaimo į Sibirą išvežto Šlekio sodybos. Jame mokėsi dvi progimnazijos klasės.

1944–1945 m. mokykloje dirbo šie mokytojai: Žemaitytė, Zalatoriūtė, Jurgelionytė, Vyšniauskaitė, Rutkauskas, Jankevičienė, Vladas Merkevičius (direktorius), Vytautas Merkevičius, Neniškis, 1945–1946 mokslo metais atvyko Valančius, Pakštienė, Pakštas, Valentas, Barkauskaitė, išvyko Neniškis. 1947–1948 m. iš mokyklos išsikėlė Vytautas Merkevičius, Pakštienė, Pakštas, o dirbtį į mokyklą atsikėlė keletas jaunų mokytojų: Alė Markevičiūtė, Antanas Beleckas, Janina Čečytė, Vladas Merkevičius. Žalnieriūnas, Trukšmienė 1948–1949 m. iš mokyklos išvyko. 1949–1950 m. iš mokyklos išvyko V. Merkevičius (direktorius), Barkauskaitė, atvyko Mačiulis, Vilčinskaitė, Bernadišius, Janina Diponaitė, Elena Tamošiūnaitė, Samulėnas, Likša (direktorius), Stasys Merkys. 1950–1951 m. Skapiškio progimnazija perorganizuota į Skapiškio septynmetę mokyklą, kur prie buvusios progimnazijos prijungiamą Skapiškio pradinė mokykla. I ir IV klasių mokinius mokė mokytojai: Alė Markevičiūtė, Janina Bakaitė, Irena Vilčinskaitė, Malvina Savickytė; V–VII kl. dėstė: Elena Tamošiūnaitė, Janina Diponaitė, Magdė Gudaitytė, Stasys Merkys, Valančiūnaitė, Vepštas (direktorius), Blažaitienė. 1951–1952 m. iš mokyklos išsikėlė A. Markevičiūtė ir Vepštas, o atvyko Alfonsas Rimkus (direktorius), Liucija Čižiūnaitė, Stanislava Mažeikytė, Marytė Plačenytė. 1953–1954 m. išsikėlė Blažaitienė, M. Savickytė, Valančiūnaitė, Čižauskaitė, Mažeikytė. Atvyko Irena Likienė, Jonas Likas, Jonas Dovydenas, Gerda Serapinaitė, Joana Meilutienė, Janina Varnauskienė, Bronius Varnauskas, Bronė Lapenytė. 1954–1955 m. – Jonas Kaušakys, Kraskauskaitė, 1955–1956 m. Šulgaitė, Augulis, Mažeikytė, Severa Balčiūnaitė, išvyksta Augulis. 1956–1957 m. išvyko Rimkus, Šulgaitė, Vasiliauskaitė, Kraskauskaitė, atvyko Ona Balčiūnienė, Domas Balčiūnas, Apolionija Bagdonaitė, Valerija Kutavičiūtė, Aleksandra Klivečkienė. 1957–1958 m. išsikėlė Plačenytė, iš kariuomenės grįžo Kaušakys. 1958–1959 m. atvyko Mickevičius. 1960–1961 m. pradėjo dirbti Vanda Merkytė, išvyko Mickevičius, atvyko Alė Morkūnaitė, 1962–1963 m. išvyko Serapinaitė, Bagdonaitė, Klivečkienė, atvyko Markevičiūtė. 1963–1964 m. atvyko Jūratė Sipavičienė, Algimantas Antanaitis, Kazimiera Šaučiūnaitė. 1965–1966 m. išvyko Kutavičiūtė, atvyko Julišauskienė. 1966–1967 m. išvyko Julišauskienė, atvyko Indrulytė, Gražina Meilutytė.

Po karo sovietmečiu mokytojai buvo kilnojami iš vienos mokyklos į kitą, tik apie 6-tąjį dešimtmetį leido dirbti pastoviau.

1967–1968 m. mokykloje dirbo šie mokytojai: J. Kaušakys, (direktorius), K. Kaušakienė, J. Meilutienė (pavaduotoja), O. Balčiūnienė, D. Balčiūnas, S. Balčiūnaitė (pavaduotoja), G. Meilutytė, E. Merkienė, S. Merkys, J. Varnauskienė, B. Varnauskas, J. Dovydenas. J. Dovydenienė, I. Likienė, J. Likas, A. Markevičiūtė, S. Mažeikytė, I. Murkienė, M. Gudaitytė, V. Zubienė, J. Sipavičienė, Indrulytė, A. Raišienė, B. Burokienė, Antanaitis. Iš mokykloje dirbančių 25 mokytojų aukštąjį išsilavinimą turėjo 7, nebaigtą aukštąjį – 10, vidurinį pedagoginį – 5, bendrą vidurinį – 3. Pokariu dauguma mokytojų dirbo baigę vidurinę mokyklą. Dirbdami mokėsi neakivaizdiniu būdu, įsigydavo aukštąjį išsilavinimą.

Dirbant šiems mokytojams mokykla buvo ne tik švietimo, bet ir kultūros centras. Mokytojai ir mokiniai ruošdavo spektaklius, koncertus, su jais gastroliuodavo ir kituose miesteliuose. Mokytojų jėgomis buvo suvaidinta: Gogolio „Vedybos“ 1958 m., „Povestuvinė kelionė“ 1959 m., Ostrovskio „Be kaltės kalti“ 1960 m., „Atpildas už pasitikėjimą“ 1963 m., „Raisto velniai“ 1966 m., „Siuvėjų dienos Silmačiuose“ 1970 m. ir kt. Vaidinimus režisuodavo B. Varnauskas. Mokytojai aktyviai dalyvaudavo ir apylinkės kultūros namų renginiuose. Vyresnių klasių mokiniai kasmet paruošdavo po spektaklį.

Didesnioji dalis šių mokytojų išdirbo mokykloje iki pensijos, dirbo ir išėję į pensiją. Gerai paruošdavo mokinius, dauguma jų įstodavo į aukštąsias mokyklas, dalyvaudavo respublikinėse olimpiadose. 1970 m. 10-tos klasės mokinys Rimantas Starkus Maskvoje sąjungos artojų varžybose

užėmė prizinę vietą, mokykla gavo dovaną „Belarus“ traktorių.

Mokyklai peraugus iš aštuonmetės į pilną vidurinę ir didėjant mokinių skaičiui, 1964 metais buvo pradėta statyti nauja mokykla Dariaus ir Girėno gatvėje už buvusios mokyklos (vienuolyno pastato). Tuo laiku mokiniai mokėsi net šešiuose pastatuose. Nauja mokykla buvo atidaryta 1967 metais sausio mėn. Pastato sąmatinė vartė 168880 rub. Tai modernus pastatas su erdviomis klasėmis, galėjo talpinti 640 mokinių. Tuo laiku mokykloje mokėsi 310 mokinių, iš jų 30 abiturientų. Iki 1967 m. mokykla išleido 13 laidų (234 mokinius). 1979 metais prie mokyklos buvo pristatyta valgykla, dirbtuvės su garažu ir sporto salė. Nujos mokyklos aplinką apsodino želdiniais, įkūrė parką skapiškėnas Kauno miškų technikumо dėstytojas Vidmantas Markevičius. Biologijos mokytoja M. Gudaitytė įrėngė sodą – daržą, kur mokiniai atlikdavo žemės ūkio darbų praktiką. Jūratė Sipavičienė įrėngė sporto stadioną.

Sovietmečiu mokykla buvo prievartos įrankis. Mokytojai turėjo vykdyti visus komunistų partijos ir valdžios nurodymus: skiepyti mokiniams meilę „didžiajai tėvynei TSRS“, gerbti ir pasitikėti „visais besirūpinančia“ komunistų partija, ugdyti neapykantą „išnaudotajai“ bažnyčiai, skiepyti ateizmą ir t. t. Mokiniai prievarta buvo verčiami stoti į spaliukų, pionierių, komjaunimo organizacijas, mokytojai į komunistų partiją. Jeigu klasėje buvo mažai pionierių ar komjaunuolių, kaltas buvo klasės auklėtojas. Mokiniai stodavo į komjaunimo organizaciją todėl, kad jei jai nepriklausysi, buvo maža tikimybė stoti į aukštąją mokyklą, nors esi ir geriausias mokinsys.

Skapiškio vidurinės mokyklos mokytojų kolektyvas 1979–1980 metai.

Skapiškio progimnazijoje, o nuo 1953 m. vidurinėje mokykloje direktoriais dirbo: 1940–1941 m. 1944–1947 m. Vladas Merkevičius, 1948–1949 m. Jonas Beleckas, 1949–1950 m. balandžio mėn. Antanas Likša, 1950 m. balandžio mėn. – 1951 m. Alfonsas Vepštas, 1951–1956 m. Alfonsas Rimkus, 1956–1962 m. Stasys Merkys, 1962–1992 m. Jonas Kaušakys, nuo 1992 m. dirba Birutė Zaborskienė.

1949 m. rugsėjo mėn. – 1950 m. balandžio mėn. pirmuoju mokymo dalies vedėju dirbo Alfonsas Vepštas, 1950–1956 m. Stasys Merkys, 1956–19601 m. Ona Balčiūnienė, 1961–1962 m. gruodžio mėn. 5 d. Jonas Kaušakys, 1963 m. sausio mėn. 11 d. – 1975 m. Joana Meilutienė, 1975–1982 m. Stanislava Mažeikytė, 1982–1999 m. Birutė Balaišytė-Zaborskienė, nuo 1992 m. dirba Audronė Liudminavičienė.

Nuo 1961 m. direktoriaus pavaduotoja gamybiniam mokymui pusei etato buvo paskirta mokytoja Severa Balčiūnaitė. Šis etatas 1967 m. panaikintas, jo vietoje įsteigtas užklasinio darbo organizatoriaus etatas. Jais dirbo: 1967–1972 m. Severa Balčiūnaitė, 1972–1975 m. Stanislava Mažeikytė, 1975–1979 m. Vanda Birbilaitė, 1979–1988 m. Aldona Raišienė, 1988–1989 m. Zita Griškevičiūtė, Ji 1989–1990 m. dirbo mokymo dalies vedėja. 1989–1990 m. užklasinio darbo vadovas buvo Virginijus Kaušakys.

Kultūros centras

1946 m. iš miestelio centro į Dariaus ir Girėno gatvės valsčiaus patalpas buvo atkelta Skapiškio viešoji biblioteka. Vedėja dirbo Stanislava Mažeikytė. Knygų fondą sudarė apie 2500 egz. ir kas metai jį papildydavo po 100–120 egz. Skaitytojų buvo virš 200. 1947 m. biblioteką perėmė Leonora Žaliamskaitė-Bieliauskienė. 1949–1950 m. dirbo Zosė Čypienė. Ji 1950 m. biblioteką perdavė Irenai Burokaitei, kuri bibliotekai vadovavo 2 metus. 1952–1954 m. dirbo Benutė Baltrūnaitė, 1954 m. perėmė Birutė Jusiutė, kuri 1955 m. perdavė Stasei Lašaitei, o ši dirbo iki 1956 m. balandžio mėn. Visos čia dirbusios bibliotekos vedėjos neturėjo specialaus išsilavinimo. Nuo 1956 m. bibliotekai vadovauti pradėjo Marytė Zaborskaitė-Gabnienė. Pagal bibliotekos perdavimo protokolą tuo laiku knygų ir žurnalų buvo 6784 egz. – už 17900 rub. 1963 m. knygų fondą sudarė 6689 egz., gauta 617 naujų knygų, skaitytojų buvo 629³³.

Bibliotekų vedėjos ne tik keitė knygas, bet jas nešiodavo skaitytojams ir į namus, organizuodavo knygų aptarimus, supažindindavo su knygų autorių biografijomis. Kol nebuvo Kultūros namų, jos ruošė žymesnių įvykių minėjimus, proginius vakarus.

Valsčiaus patalpose, be bibliotekos, 1947 m. įsikūrė ir Kultūros namai, kuriems vadovavo Ona Lukošūnienė. Ji pasižymėjo kaip didelė organizatorė. Teatro spektaklius rengdavo daugiausia mokytojai ir mokiniai. Į juos žmonės rinkdavosi iš visos apylinkės. Salė buvo nedidelė, todėl ne visi norintys tilpdavo. Spektaklį rodydavo kelis kartus. Čia demonstruodavo kino filmus. Operatoriais dirbo Žilinskas, vėliau Kandzerka. Salėje rengdavo ir šokių vakarus. Buvo suorganizuotas nemažas suaugusių žmonių choras, moterų ir vyrų ansambliai. Vadovais dirbo Vaičiūnas, mokytoja Valerija Kutavičiūtė. Choras dalyvavo įvairiuose renginiuose, dainų šventėse. Kultūros namuose buvo suorganizuotas ir pagyvenusių žmonių etnogtadinių šokių būrelis. Jis, kaip ir choras, dalyvaudavo rajono ir respublikos renginiuose. Apie 1960 m. Kultūros namai buvo iškelti į miestelio centrą. 1963 m. iškelta ir biblioteka.

1987 m. Kultūros namai vėl buvo atkelti į Dariaus ir Girėno gatvę, buvusį pradinės mokyklos pastatą, nes senieji Kultūros namai baigė griūti. 1995 m. miestelio centre toje pačioje vietoje pastatė didžiulius mūrinius Kultūros namus ir ten įsikėlė kultūros centras. Pradinės mokyklos pastatas sugražintas mokykla, dabar jame mokyklos sandėlis.

³³Skapiškio bibliotekos istorija, Skapiškio biblioteka, 1963 m. (rankraštis).

Šoka pagyvenusių žmonių etnografinio būrelio nariai 1964 m. Iš kairės: Leknickienė ir Šeinauskas, Šinkūnienė ir Šinkūnas, Glinskis.

Valsčius, policija, kalėjimas

1861 m. panaikinus baudžiavą, buvo pertvarkytas administracinis valdymas. Nuo 1868 m. Skapiškio miestelį tvarkė Valsčiaus valdyba.

Valsčiaus pastatas buvo pastatytas Kalvarnikų gatvėje tuoj pat už vienuolyno žemių. Vienoje namo pusėje buvo valsčiaus raštinė (du kambariai), salė, kalėjimo kamera, sargo butas (vieno kambario). Kitoje pusėje – trijų kambarių butas, jame gyveno valsčiaus sekretorius.

Valsčiaus pastatas. Skapiškio apylinkės valsčius 1868–1951 m. 1946–1963 m. čia buvo Skapiškio viešoji biblioteka, 1947–1960 m. Kultūros namai.

Valsčiaus savivaldybės buvo sudarytos be dvarininkų, bet raštininkais dirbo rusai. Viršaičiais buvo skiriami, raštininkai renkami. Ar Skapiškyje raštininkais dirbo rusai, nėra žinių. Paskutiniai, dirbę prie rusų valdžios, buvo lietuviai: viršaitis Juozas Kaladė, raštininkas Mykolas Samulevičius.

1918 m. vasario 16 d. paskelbus nepriklausomybę Lietuva turėjo daugybę priešų. Kariuomenė, sudaryta iš savanorių, neapmokyta, prastai ginkluota, stūmė vokiečius, lenkus, bolševikus iš Lietuvos.

Skapiškyje 1918 metų gale gydytojas Vladas Lašas organizavo valsčiaus valdybą. Nespėjus valdybai įsitvirtinti, kairieji užėmė valdžią ir įkūrė valsčiaus revoliucinį komitetą. Pirmininku buvo paskirtas Jonas Urbonas (iš Girvalakių km.), sekretoriumi-Jonas Matulis. Išvijus bolševikinę valdžią, valsčiuje buvo sudarytas Laikinasis komitetas. Jo pirmininku dirbo Juozas Kručas, sekretoriumu Petras Rinkevičius, vėliau Juozas Markevičius.

1920 m. išrinkta nauja Valsčiaus taryba – atstovai iš kiekvienos seniūnijos. Tarybos pirmininkas buvo vadinamas viršaičiu. Viršaičiais dirbo: Juozas Kručas, Petras Stanys, Jonas Burba, Antanas Beleckas, Povilas Balys (jis buvo ištremtas į Sibirą). Sekretoriais dirbo: Juozas Markevičius, Juozas Sabaliauskas, o maždaug nuo 1930 m. – Čepas, kilęs iš Gindvilių km. jis išsikėlė į Kupiškį ir ten buvo valsčiaus sekretorius. Skapiškyje pradėjo dirbti Povilas Pėža. Jį 1941 m. birželio 14 d. su visa šeima ištremė į Sibirą. Pėža buvo Šaulių organizacijos narys.

Ilgą laiką raštininku dirbo Jokubėnas, raštininko pavaduotoja Ona Jurkštaitė. Jie abu buvo Šaulių organizacijos nariai.

Valsčiaus sargais dirbo Kalnackas, Jonas Semaška, vėliau Juodžiūnas J. Semaška buvo šaulys. Nuo 1934 m. vadovavo Šaulių organizacijos dūdų orkestrui. Orkestras grodavo visuose valstybinių švenčių minėjimuose, ruošė dūdų orkestro programas visuomenei. Jis kasmet koncertuodavo maždaug po 30 kartų. 1937 m. LŠS dūdų orkestro apžiūros pažymoje rašyta, kad Skapiškio orkestras galės būti geriausias visoje Šaulių sąjungoje. 1938 m. Jonas Semaška apdovanotas Vytauto Didžiojo III laipsnio medaliu. 1940 m. Semaška išsikėlė į Kupiškį. Toliau orkestrui vadovavo Šaulių organizacijos narys Jonas Čeika.

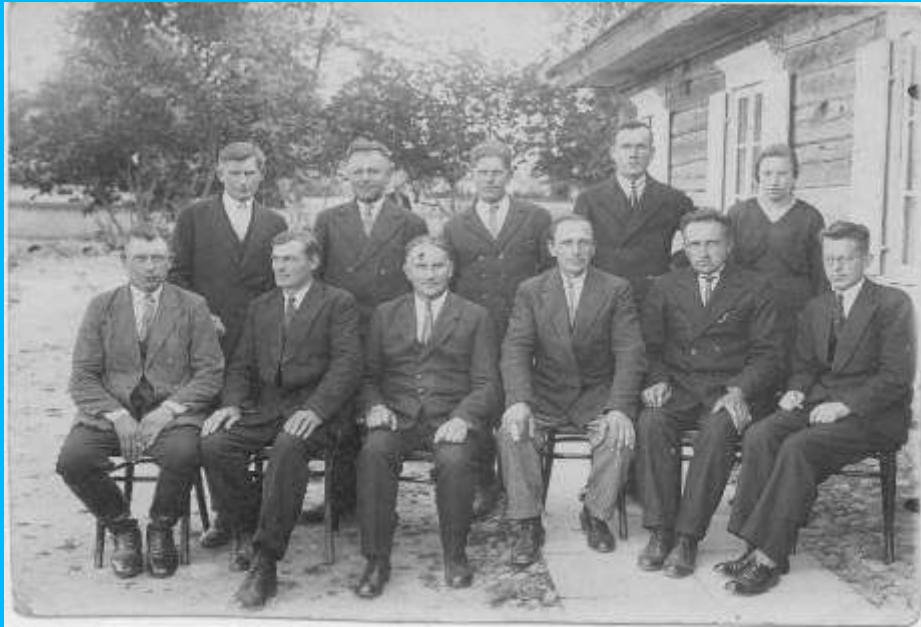
Valsčiaus pastate buvo areštinė. Tai nedidelis kambarėlis, vadinamas dabokle. Šviesa patekdavo per mažytį grotuotą langelį duryse. Įėjimas į daboklę buvo iš salės. Apie 1934 m. valsčiaus kieme buvo pastatytas 4 kamerų kalėjimas. Jis priklausė policijai, bet jį prižiūrėjo valsčiaus sargas. Daugiausia kalėjimas būdavo tuščias, nebent pasigėrę, patriukšmavę patekdavo į jį.

1941 m. birželio mėn., per pirmuosius trėmimus į Sibirą, kalėjime buvo uždaryti iš namų išvaryti žmonės, kol suvežė visus, kurie buvo numatyti išvežti. 1941 m. Vokietijai užėmus Lietuvą, kalėjime buvo uždaryta daug žmonių. 1944 m. antrą kartą okupavus Lietuvą Tarybų Sąjungai, į valsčiaus kalėjimą žmonių nebeuždarydavo. Milicija ir NKVD buvo įsikūrusi miestelio centre (Balio namuose), ten ir laikė suimtuosius. Kalėjimo patalpose apsigyveno padegėlės Krasauskienės šeima, vėliau čia gyveno Stasiūnų šeima. Kai 1965 m. buvo statoma mokykla, kalėjimas buvo nugriautas, nes kliudė įrengti artozinį šulinį.

1951 m. Skapiškio apylinkės Vykdomasis komitetas buvo perkeltas iš valsčiaus pastato į miestelio centrą, pastačius ten atvežtą iš Kirkėnų kaimo į Sibirą išvežtų Zulonų namą.

Lietuvos nepriklausomybės metais policijos nuovada taip pat buvo įsikūrusi Dariaus ir Girėno gatvėje Fergio namuose, kur gyveno, nuomuodamas butą, policijos viršininkas Dailidė. Policininkais dirbo Sargūnas, vėliau Antanas Gailiūnas, po jo Staiblys. Gailiūnas 1941 m. birželio 14 d. su tėvais ir broliu buvo išvežti į Sibirą. Apie 1938 m., išsikėlus Dailidei iš Skapiškio, policijos nuovados įstaiga buvo iškelta iš Dariaus ir Girėno gatvės į miestelio centrą.

Nepriklausomybės metais policija dirbo, miestelyje buvo tvarka, nebuvo girdėti vagysčių ar kitokių nusikaltimų, gerai prižiūrėjo tvarką ir švarą gatvėse, kad būtų žiemą atkasti pėsčiųjų takai, vasarą – nuravėti ir nušluoti šaligatviai, nužvyruoti keliai. Žmonės policijos tarnautojus gerbė.

Skapiškio apylinkės Valsčiaus taryba. Iš dešinės sėdi Jokubėnas (raštininkas), Povilas Balys (viršaitis 1936–1939 m.), Antanas Beleckas (viršaitis 1929–1936 m.), Domas Čepas (sekretorius 1930–1939 m.), stovi Ona Jurkškaitė (raštininko pavaduotoja), Čečys (tarybos narys). Kiti neatpažinti. Nuotrauka 1931 metų.

Magazinas

Už Skapiškio valsčiaus kiemo, gale jam priklaususio žemės sklypo, buvo pastatytas nemažas pastatas žmonių vadinamas magazinas – grūdų sandėlis. Žmonių atmintyje jis buvo pastatytas po baudžiosos panaikinimo. Čia Skapiškio apylinkės ūkininkai suveždavo nustatytą nuo žemės ploto grūdų kiekį. Kada būdavo badas, grūdus iš šio sandėlio dalydavo žmonėms. Jeigu likdavo grūdų, o kuriais metais nereikėdavo dalyti, juos grąžindavo ūkininkams. Bet nuėmę naują derlių rudenį, nustatytą grūdų kiekį vėl turėdavo suvežti į magaziną. Magazinas nustojo veikęs tik po Pirmojo pasaulinio karo. Pastatas buvo nugriautas. Bet bado metais valsčiaus rūpesčiu grūdus žmonėms dalydavo. Grūdus aukodavo ūkininkai, kurie jų dar turėjo.

Grūdų dalijimas apie 1931 metus

Senelių prieglauda

Pradinę mokyklą perkėlus į buvusius Dominikonų vienuolyno rūmus, jos patalpose apie 1927 metus buvo įkurti senelių namai - prieglauda (vadinama „ubaginė“). Prieglaudoje gyveno apie 25–30 žmonių. Buvusioje klasėje apsigyveno moterys, stovėjo lova prie lovos (18–20). Antrame kambaryje 5–7 vyrai. Čia prisiglausdavo senyvo amžiaus žmonės, neturintys artimųjų. Seneliai džiaugėsi, kad turi stogą virš galvos. Stipresni prižiūrėdavo silpnesnius, slaugydavo sergančius. Gyvenimo sąlygos buvo sunkios, nebuvo patalpos, kur būtų prausykla, neturėjo ir pirties, vanduo iš šulinio, tualetas tik lauko. Kambariuose oras tvankus, nes buvo per maži kambariai talpinti šitiek žmonių. Kiekvieno visas pasaulis buvo sava lova, bet visi džiaugėsi, kad nereikia belstis į svetimas duris prašant duonos, nakvynės.

Prieglaudą išlaikė parapija. Ją rėmė klebonas Nikodemas Kasperiušas, iš savo palivarko tiekė pieną, mėsą ir kt. Kiti žmonės sunešdavo maisto. Buvo paprotys po laidotuvių ar metinių nešti maistą prieglaudai, o jos gyventojai pasimelsdavo už mirusius, pagiedodavo rožančių. Švenčių, o ypač atleidų dienomis prieglaudos gyventojai sėdėdavo bažnyčios prieangyje ir laukdavo išmaldos. Žmonės ir čia buvo įpratę atnešti maisto ar duodavo pinigų. Prieglaudos pajėgesnės gyventojos žmonėms verpdavo, plėšydavo plunksnas ir taip užsidirbdavo pinigų. Prieglauda prie namų turėjo apie 2 ha žemės, užsiaugindavo daržovių, bulvių. Vedėja buvo Baltrušoninė, virėja Malvina Gabnienė.

1940 metais prieglauda buvo uždaryta, joje buvę žmonės išvežti į kitus senelių namus.

Gatvės gyventojų darbai ir papročiai iki II pasaulinio karo

Kalvarnikų gatvė apie 1 km. ilgio, ilgiausia iš visų miestelio gatvių. Iki Antrojo pasaulinio karo čia gyveno iš kartos į kartą perėmę tėvų teises, pareigas, papročius, turtą, tradicijas, giliai savo giminės šaknis įleidę palikuonių šeimos. Tėvams pasenus ar mirus, turtą (namus, žemę) dažniausiai perimdavo vyresnysis sūnus. Jis čia kurdavo šeimą, šeiminkaudavo tėvų namuose. Kiti vaikai, gavę savo dalį, išeidavo iš namų (ištekėdavo, vesdavo, vertėsi amatais).

Gatvėje vieni kitus gerai pažinojo, sugyveno, sutarė, gerbė, vieni kitiems buvo tarsi savi; ramūs, sąžiningi, darbštūs, paskendę savuose rūpesčiuose ir darbuose. Visi stengėsi gerai sutarti su kaimynais, vieni kitiems padėti. Nebuvo nei vagių, nei chuliganų. Gyvenimas buvo ramus, nebuvo mados rakinti duris. Vieni gyveno uždaresnį gyvenimą, mažai su kuo sueidavo, kiti vieni be kitų negalėjo gyventi. Tokie kiemai buvo Juozo Leknicko, Antano Jokūbausko, Veronikos Burbaitės, Motiejaus Šlapelio, Matulionio, Emilės Mažeikienės. Kai reikėdavo kokios pagalbos, eidavo pas J. Leknicką. Jis kiek galėdamas stengėsi padėti, nes jo galimybės buvo didesnės už kitų. Pas V. Burbaitę ir M. Šlapelį rinkdavosi jaunimas. O pas A. Jokūbauską prie kalvės vakarais po darbo, žiūrėk, ir sėdi gatvės vyrų pulkelis, šnekučiuojasi, dalijasi naujienomis. Pas E. Mažeikienę rinkdavosi moterys, ateidavo Vincė Martišiūnienė, Elena Leknickienė, Emilija Čeikienė, Genovaitė Palionienė, Veronika Šambokaitė, Uršulė Merkienė, o iš miestelio Emilija Baliėnė, Repšienė, Julė Šambokienė, Kručienė ir kt. Visos suėję pasikalbėdavo, pasijuokdavo, o įdomiausia, kai lošdavo kortomis, Martišiūnienė mėgdavo pajuokauti, kaip sako „pasukti“, tai be galo erzindavo Šambokaitę. Su Mažeikiene, kaip jos sakydavo, galėjai pasikalbėti iš širdies, atverti savo skaudulius. Žinojo, kad ji supras, atjaus ir iš jos niekur toliau neišeis. Savo nuoširdumu traukė visas. Pas Matulionį rinkdavosi galo gatvės vyrai. Pas jį sueidavo ir gatvės vaikai pasakų, visokių istorijų pasiklaudyti. Dar vaikų suėjimo vieta buvo paliepė arba aikštelė prie senelių prieglaudos. Čia jie žaisdavo slėpynių, kvadratą arba pagaliukais. Mėgiamiausias žaidimas buvo kvadratas. Jeigu suėjo keturi, tai ir prasideda „atsigrojimas“ po „atsigrojimo“, neužmiršdavo, kas buvo pralošęs ir praeitą dieną. Nebuvo muštynių, keiksmų.

Tarpukariu gatvėje buvo daug ir gražaus jaunimo. Linksmi, smagūs sueidavo vieni pas kitus. Daugiausia rinkdavosi pas V. Burbaitę ar M. Šlapelį. Šeštadienį ir sekmadienį jau ir skamba daina, groja armonika, šoka. Dainos aidas atsimušęs ežere pasiekia Dailiūnus, o iš ten jaunimo daina ataidi į mūsų gatvę. Ir būdavo taip, kad vieną dainos posmelį dainuodavo Dailiūnuose, o kitą mūsų gatvėje (pasakojo Bronė Čeikaitė).

Dalis jaunimo giedojo Šaulių organizacijos ir bažnytiniam chore: Verutė Burbaitė, Vlada

Jokūbauskaitė, Albertas Jokūbauskas, Ona Šilinitė, Stasė ir Bronė Čekaitės, Stasys Martišiūnas, Petras Šeinauskas. Linksmi gyveno jaunimas, atrodė, kad jie neturi bėdų, nei rūpesčių. Darbštūs, rūpestingi, išprusę, šios dienos nuostabai, nebuvo išgeriančių ar šiaip nusigyvenusių. Tėvams jie gėdos nedarydavo, tėvai savo vaikais galėjo didžiulis.

Didžiama jaunimo buvo baigę 4 pradžios mokyklos skyrius, o 1934 m. įvedus 6 skyrių pradinį mokslą, turėjo 6 skyrių išsilavinimą. Gimnazijoje iš visos gatvės mokėsi tik keli: Stasė Čekaitė – Rokiškio gimnazijoje, Petras Šlapelis, Valerija ir Adelė Mažeikytė – Kupiškio gimnazijoje. Iš vyresnių gyventojų aukštesnį mokslą baigusiu buvo tik keli: Marytė Kalnackaitė – mokytojavo Rokiškyje pradinėje mokykloje (buvo baigusi Skapiškyje mokytojų kursus). Albinas Šeinauskas – Lietuvos kariuomenės karininkas; Lionginas Leknickas – Lietuvos kariuomenės majoras, Petras Leknickas, Aleksandra Matekonytė, Stasė ir Adelė Jokūbauskaitės, buvo baigę Skapiškyje progimnaziją. Visi gatvės gyventojai buvo raštingi, mokėjo skaityti, rašyti, nes pašonėje buvo mokykla.

Jaunimui gauti darbo Skapiškyje buvo sunku, todėl darbo ieškojo kitur. Agnė ir Marytė Šlapelytės, Juozas Šlapelis, Stasė ir Adelė Jokūbauskaitės, Emilija Burbaitė, Adelė Mikoliūnaitė dirbo Kaune. Jančys, Jonas Šeinauskas išvažiavo į JAV.

Seni, jauni ir vaikai mielai rinkdavosi į gegužines pamaldas („mojavą“). Jos vykdavo pas Juozą Leknicką klėtyje. Pataisydavo altorių, pakabindavo Šv. Marijos paveikslą, jį apipindavo vainikais, pamerkdavo gėlių. Kiekvieną dieną po darbo pavakaryje sueidavo žmonės iš visos gatvės. Būdavo pilna klėtis. Maldas pradėdavo Aniutė Leknickaitė, o giesmę „Sveika Marija“ giedodavo visi, išmokydavo ir vaikus. Nebūdavo gegužinių pamaldų tik sekmadienį, nes tą dieną jas giedodavo bažnyčioje. Išėję iš klėtis, pasimeldę, neskubėdavo skirstytis, ypač šeštadieniais. Neretai jaunimas uždainuodavo, o vaikai eidavo slėpynių.

Didesnė gatvės gyventojų dalis ūkininkavo, dirbo žemę. Daugiausia žemės turėjo Juozas Čeika, Juozas Leknickas – po valaką, vadinosi valakininkais. Apie pusę valako žemės dirbo Tamošius Šeinauskas, Vincenta Martišiūnienė, Jonas Burba, Motiejus Šlapelis, Antanas Mažeikis, Adelė Čiurlytė (ji savo žemę išnuomuodavo, gyveno iš gaunamos nuomos). Kiti teturėjo po 2–3 ha: Alfonsas Čeika, Petras Mikoliūnas, Antanas Fergis, Ona Šilinitė, Magdalena Palionytė, Veronika Šambokaitė, Jonas Merkys. Juozas Mikoliūnas, Matekonis. Ir jų pragyvenimo pagrindinis šaltinis buvo žemė. Visi laikė karvę, arklį, užsiaugindavo kiaulę, turėjo pulką vištų. Kas turėjo mažai žemės, karves ganydavo miesto ganykloje („vigane“). O kad būtų lengviau pragyventi, stengėsi užsidirbti iš šalies. Kai kurie turtingesni pašiepdavo mažiau turinčius žemės arba visai jos neturinčius, vadindavo „grytelininkais“, „bobeliais“. Nebuvo nei minties, kad valakininko duktė galėtų tekėti už „bobelio“. Bet tarp jaunimo tokio kategoriško nusistatymo nebuvo.

Žemę dirbo paprasčiausiais padargais. Nė vienas neturėjo nei javams pjauti mašinos, nei šienui grėbti grėbiamosios. Tik Leknickas turėjo grūdams valyti rankomis sukamą arpa ir „fuktelį“, jais naudojosi ir kaimynai. Ūkininkai laikė stiprius arklius, turėjo pakinktus, ratus, roges, žemei dirbti padargus. Puošnų pakinktą, vadinamą „šorais“, ir puošnų vežimą – „lineiką“, balną turėjo tik A. Mažeikis. Važį, be Mažeikio, dar buvo įsigiję T. Šeinauskas ir M. Šlapelis. Vežimai, rogės, pakinktai, žemės ūkio įrankiai buvo padaryti savų miestelio meistrų.

Didžiausias pajamas ūkyje gaudavo iš pieno ir parduodamų bekonų. Augindavo linus, iš jų ausdavo drobę, čerkasą, arba išbrauktus parduodavo. Juos supirkdavo žydai arba „Lietūkis“, jis brangiau mokėdavo. Už linus ūkininkai gaudavo nemažas pajamas. Visi stengėsi užsiauginti produktyvias karves. Pieną gatvės ūkininkai į pieninę veždavo paeiliui. Kai surinkdavo visos gatvės kiemų pieno bidonus (po 25–30 litrų), vos tilpdavo į ratus. Kurie neturėjo arklio, pieną patys nešdavo. Iš pieninės gaudavo liesą pieną, pasukas, jomis šerdavo bekonus, juos užaugindavo per 4–5 mėnesius. Grūdų mažai parduodavo. Iš rugių kepdavo duoną, iš kviečių pyragą. Malūne susimaldavo kviečius „piklevotus“ – baltam pyragui ir prastai maltus – rupius, iš kurių kepdavo ragaišį, blynus. Malūne dirbdavo ir kruopas, iš miežių. Avižų duodavo arkliams. Avižienių ir miežienių miltų dėdavo į bulvių ėdalą kiaulėms, duodavo miltų ir galvijams. Avis augino tik savo reikmėms. Nors labai jas saugodavo, bet vilkai kiekvieną rudenį nusinešdavo po ėriuką.

Žemę dirbo patys ūkininkai, visa šeima, tik Leknickas samdėsi gyvuliams ganyti piemenį ir kai kuriais metais berną.

Gatvės žmonės buvo darbštūs, veiklūs ir kad geriau pragyventų, užsiimdavo įvairiais

darbais. Tie, kurie neturėjo žemės, o tik prie namo daržą – verpė, audė, mezgė, plėšė plunksnas, uogavo, daugiausia senyvo amžiaus moterys. Tiek vyrai, tiek moterys eidavo ir padieniais darbininkais. Iš gatvės eidavo tarnauti pas ūkininkus Zolubienės dvi dukters, Delebos sūnus ir duktė.

Gatvėje buvo keli amatininkai. Antanas Jokūbauskas vertėsi kalvyste. Turėjo nedidelę kalvę, dirbo su sūnum Albertu, turėjo ir mokinių. Buvo geras kalvis. Apie jį sakydavo: “Su Jokūbausko nukaltu plūgu ariant eini kaip pasivaikščioti“. Gerai ir gražiai apkaustydavo važį, „lineiką“. Dirbo net kapams tvoreles, kryžius saulutes, vartus.

Alfonsas Čeika buvo geras batsiuovys, ne tik taisė, bet ir siuvo batus. Jo pasiūti batai buvo dailūs, patogūs.

Magdalena ir Veronika Palionytės, Teofilė Ivanauskienė buvo siuvėjos, Ivanauskas – stalius. Mokėjo siūti Aniutė Leknickaitė, Vincenta Martišiūnienė, bet jos apsiūdavo tik savo šeimą. Ona Šilinaitė ėjo šeiminkauti ir audė ne tik paprastus audeklus, bet ir tautinius drabužius.

Pirmojo pasaulinio karo metu ir ilgai po jo vilkėjo namie austais rūbais. Rudenį išbraukus linus prasidėdavo verpimas ir audimas per žiemą iki pavasario. Prieš Velykas staklės jau turėjo būti išneštos iš trobos – verpimas ir audimas baigtas. Verpė ir audė beveik kiekviename kieme, nes motinos išmokydavo jau paaugles dukteris verpti ir austi. Audė ne tik sau nešioti, bet ir kraitį. Kraitis (audeklai) buvo dedamas į kuparus – tam skirtas skrynias gaubtais viršais, irgi savų meistrų

darytas. Kuparus išdažydavo gėlėmis, ornamentais įvairiomis spalvomis. Daugiau patyrusios audėjos – Šilinaitė, Kmynaitė, Mykoliūnienė, Delebienė – verpė ir audė ne tik sau, bet ir kitiems žmonėms. Jos audė sudėtingesnius audinius: keturnyčius, aštuonianyčius rankšluosčius, kapas, staltieses.

Skapiškyje organizuotus šeiminkauti kursus lankė ir mūsų gatvės merginos. Apie 1937 m.

Patalai buvo drobiniai ar pakuliniai. Kaldras audė iš lininių, vėliau medvilninių ir vilninių siūlų.

Vyrai vilkėjo drobiniais marškiniais, drobinėm ar pakulinėm kelnėm vasarą, žiemai kelnes iš švarkus siūdavo iš čerkaso ar milo. Milinis kostiumas buvo išeiginis, su juo eidavo į bažnyčią, atšokdavo ir vestuves. Žiemai – kailiniai. Kailiniai, apmušti čerkasu ar milu, buvo šventiniai.

Moterys vilkėjo ilgus iki gurnelių sijonus ir palaidines, austas iš linų. Suknelių nesiuvo. Trumpesnius sijonus pradėjo nešioti vėliau, jie buvo iki pusė blauzdų. Ruošos metu užsirišdavo prijuostę (kvartūką). Visuomet rišėjo skarytes, vasarą daugiausia baltas (pjaunant rugius). Sijonus ir vyrams kelnes siūdavo dar iš audeklo vadinamo „ramtatikas“. Tai toks pat lininis audinys, tik iš nedažytų ir dažytų siūlų, būdavo margas. Dažydavo su alksniais ar karklais.

Avėjo kasdien mediniais (viršus odos, padai medžio), o arti ar sėti eidavo apsiavę vyžomis

(iš karnų) ar nagingėmis (iš odos). Moterys avėjo paputėmis (megztas apavas). Pirktiniai batai buvo išeiginiai. Ant batų rudenį ir žiemą užmaudavo kaliošus. Iš Amerikos atvažiavęs Martišiūnas ir Fergis, o taip pat Emilija Leknickaitė, Emilė Daveinytė grįžusios iš Peterburgo po karo nešiojo jau

drabužius, siūtus iš pirktinės medžiagos. O dauguma jaunimo iš pirktinių medžiagų drabužius pradėjo siūti apie 1924–1926 metus, bet kasdieniai rūbai dar ilgai liko iš naminio audeklo, ypač vyrų. Apie tą laiką moterys pradėjo dėvėti ir sukneles.

Šeiminkinių kursų dalyviai. Apie 1938 m.

II-ojo pasaulinio karo metais sunku buvo gauti pirktinių medžiagų, jas parduodavo tik pagal korteles. Ankstesni drabužiai susidėvėjo. Vėl verpė, audė ir drabužius siuvo iš lino, pakulinio audeklo, čerkaso ir milo. O kailiniai tapo net mada.

1947 m. buvo panaikintos kortelės, bet medžiagų nebuvo, pirko turguje iš perpardavinėtojų. Tik apie 1960 m. medžiagų atsirado parduotuvėse, bet jos buvo labai prastos. O siūti drabužiai parduotuvėse atsirado dar vėliau.

Labai gražias, meniškas tautines juostas audė Vanda Silvestravičiūtė, klebono Prijalgausko giminaitė. Lietuvos meno kūrėjų draugija jai pasiūlė Skapiškyje įsteigti jų išlaikomą juostų audimo dirbtuvę. Silvestravičiūtė tuo laiku gyveno Čiurlytės namuose, ten ir buvo įsteigta dirbtuvė 1921 m. Dirbtuvėje buvo apmokytos ir dirbo šešios merginos: Stasė Jančytė, Adelė Skipskytė, Petrutė Kairytė, Emilija Misiūnaitė ir kt. Juostoms austi siūlus dirbtuvė gaudavo iš Meno kūrėjų draugijos. Ištautas juostas veždavo į Kauną, parduodavo Lietuvoje ir užsienyje. 1925 m. audiniai buvo eksponuoti Italijoje Monzos parodoje³⁴. Juostų audėjų instruktuoti iš Kauno atvykdavo Meno kūrėjų draugijos atstovai: dailininkas Žmuidzinavičius, Čiurlionytė-Karužienė. Ši dirbtuvė gyvavo neilgai. Užsidiarius Meno kūrėjų draugijai ir ji 1925 m. buvo likviduota. Tačiau ir tie jų neilgi darbo metai nepraėjo be pėdsakų – juostų raštai paplito.

Poetas Ksaveras Vanagėlis-Sakalauskas viešėdamas Skapiškyje sudėjo eilėrašį, apdainavo juostų audėjas:

O juostos, juostos tos seselių!
Gražiais marguojasi raštais,
Spalvų skaisčiausių čia galybė-
Jos šviečia saulės spinduliais.

Kam rūpi grožis tas regėti,
Te Skapiškį jis aplankys,
Dirbtuvę juostų kuo puikiausių,
Visų raštų spalvų matys. Ir t. t.

³⁴Lietuvių enciklopedija. T. 27. Bostonas, 1958, p. 543

Tamošius Šeinauskas turėjo įsirengęs vilnoms karšti dirbtuvę-karšyklą. Turėjo net dvi karšimo mašinas. Mašinos buvo sukamos rankomis, sukti buvo sunku. Tamošius gerai mašinas prižiūrėjo, todėl jos gerai karšė, nesukapodavo vilnų. Pas jį vilnas karšė ne tik Skapiškio apylinkės, bet ir iš kaimyninių miestelių žmonės.

Antanas Fergis turėjo nedidelę maisto ir smulkių prekių parduotuvę. Čia daugiausia pirkdavo gatvės gyventojai. Tai buvo vienintelė lietuvių parduotuvė. Miestelyje buvo daug parduotuvių, jas laikė žydai. Tik visai prieš karą, apie 1938 m., miestelio centre parduotuvę atidarė lietuvis Suvaizdis. Balys apie 1934–1939 m. turėjo restoraną ir degtinės parduotuvę, Mažeikis – restoraną 1933–1934 m.

Žmonės, kurie vertėsi amatais, prekyba arba turėjo tarnybą, gyveno pasiturinčiai, net geriau už tuos, kurie dirbo pusvalakį žemės. Jie lengviau išlaikė šeimą, mokė vaikus, pirkė arba statėsi namus: Jokūbauskas, Ivanauskas, Vaičiūnas, Vėžys ir kt.

Gatvėje namai, vieni didesni, kitų mažesni, buvo mediniai, šiaudų stogais. Skarda buvo dengtas parapijos namas, senelių prieglauda (buvusi mokykla), Jančio, Fergio, Vilkienės namai, Šlapelio ir Mažeikio klojimai, o lentelėmis – Martišiūnienės, Šlapelio, Jokūbausko, valsčiaus stogai. Namai buvo statomi arti gatvės, seniau statyti galu, vėliau buvo statomi fasadu į gatvę. Patys seniausi išlikę gatvėje namai yra: parapijo (špitolė), Jakūbausko, Čiurlytės, Šeinausko, Šambokaitės, Ivanausko, Burbaitės, Matekonio, Vilkienės, mokyklos. Dviejų galų namai buvo: parapijos, Fergio, Šilinaitės, Mažeikio, Šeinausko, Šlapelio, Šambokaitės, Čekos, Leknicko, Burbos, Martišiūnienės, mokyklos, valsčiaus. Vienoje namo pusėje – gryčioje gyveno šeima. Čia dažniausiai buvo kartu virtuvė ir kambarys, stovėjo didžiulė krosnis. Kai kuriuose namuose virtuvė buvo atskirai: Martišiūnienės, Mažeikio, valsčiaus. Kita namo pusė skirta svečiams priimti, vadinama „kamara“, seklyčia arba kambariu. Baldai buvo paprasti, savų meistrų daryti. Gryčioje stovėjo stalas, apie jį ilgi suolai, indams spintelė, lovos; kamaroje dailesnis stalas, kėdės, komoda, kraitinis kuparas, drabužiams spinta, knygoms lentynėlė, vadinama etažerė. Ant sienų kabojo šventųjų paveikslai, puošni rankšluostinė su rankšluosčiu, čia būdavo pakabintas ir rugiapjūtės pabaigtuvių vainikas. Kamara visada buvo švari, tvarkinga, kad galėtų gražiai priimti ir netikėtą svečią. Triobų sienos daugiausia buvo netinkuotos. Prieš didžiąsias šventes – Velykas, Kalėdas – sienas ir lubas nuplaudavo trindami šepėčiu. Kai kurių sienos iškljuotos popieriais (tapetais). Visų namai buvo su medinėmis nedažytais grindimis (asla buvo tik Kmynaitės namuose). J. Burbos, Leknicko, Martišiūnienės, Palionaitės, parapijos namo, Šeinausko namuose buvo tamsi patalpa padėliui (maltuvė). Tai lyg sandėlys daržovėm, maistui laikyti. Čia stovėdavo ir gornos.

Kai kurie gatvės gyventojai vieną namo pusę (kambarį) išnuomuodavo: Fergis, Šilinaitė, Mažeikienė, Šambokaitė, Martišiūnienė, Čiurlytė.

Šaligatviai buvo tik vienoje gatvės pusėje ir baigėsi ties Jokūbausko sodyba. Toliau ėjo tik takas. Takas buvo ir kitoje gatvės pusėje, tik daug siauresnis. Šaligatvį ir takus žiemą reikėjo atkasti, kad nebūtų sniego, vasarą ne tik nušluoti, bet ir nuravėti šaligatvio pakraštį. Reikėjo nušluoti ir gatvę. Reikalavo mokėti baudą, jeigu rasdavo nenuravėtus šaligatvius.

Visi gatvėje stengėsi gražiai sutvarkyti savo sodybas. Beveik prie kiekvieno namo buvo darželiai. Darželyje lysvelės apdėtos akmenėliais, kuriuos pavasarį nubaltindavo. Takus tarp lysvelių nuravėdavo, net išbarstydavo smėliu. Darželiuose augo rūtos (be jų nebuvo nė vieno darželio), lelijos, pinavijai, nasturkos – žemčiūgai, levažandžiai, astrai, karkleliai, radastrai (jos turėjo malonų kvapą, o naktinukai pakvipdavo vakarais) ir kt. Diemedžio krūmeliai taip pat suteikdavo malonų kvapą. Beveik kiekviename kieme pavasarį pražysdavo alyvos, jazminai. Skapiškio mokykloje veikė Jaunųjų ūkininkų būrelis. Atvažiuodavo instruktoriai apžiūrėti jų darbo, patardavo, kaip tvarkyti darželį. Vienais metais už gražų darželio tvarkymą, gėlių rūšių gausumą buvo paskirta premija (stalo įrankių rinkinys) Adelei Mažeikytei.

Gatvėje dviejų sodybų – Leknicko ir Šeinausko – darželiuose, stovėjo akmeniniai kryžiai (jie tebestovi ir dabar). Kai Leknickus išvežė į Sibirą, naujieji namų gyventojai kryžių nugriovė. Grįžę Leknickai jį atstatė, rado nesunaikintą, tik aptrupintą, neberado ant paminklo pritvirtinto kryžiaus.

Šeštadieniais po visų darbų visuose kiemuose sukruisdavo švarintis: troboje grindys švariai išplautos su šepėčiu trinant, darželiai nuravėti, gatvė, kiemas nušluoti, kūrenasi pirtys. Jas turėjo

valsčius, Martišiūnienė, Leknickas, Mažeikis, Fergis. Paežerėje – Palionaitė, Šeinauskas, Šlapelis, Šabmbokaitė. Čia išsivanoję (išsipėrę) bėgdavo į ežerą atsigaivinti. O vanojosi, galima sakyti visi – ir seni, ir jauni, vanojo net vaikus. Pirčių šeimininkai nusimazgoti kviesdavo kaimynus, su kuriais daugiau sueidavo. Arba leisdavo pirtį pasikūrenti patiems, kurie jos neturėjo. Šeštadienis būdavo lyg švaros diena, gatvė atsinaujindavo, einant pro kiekvieną kiemą akį patraukdavo jauki aplinka. Kalvarnikų gatvė buvo savotiškai graži. Pradžioje einant akį patraukia bažnyčia klasikinio stiliaus, nors masyvi, bet stovėdama ant kalnelio atrodė iškiliai, apsupta žalių aukštai savo vešlius vainikus iškėlusią šimtamečių uosių ir klevų. Toliau prasideda takas tarp liepų – paliepė (pasodė). Valsčių, senelių namus (buvusi pradinė mokykla) ir gale gatvės kapines taip pat supa medžiai. Medžiuose paskendusios sodybos, paprasta, bet tvarkinga jų aplinka, vasara žalia, ir dar kiekvieno kiemo saviti darželiai daro malonų įspūdį. Be to, ši gatvė buvo svarbi dar ir dėl to, kad joje buvo beveik visos miestelio įstaigos.

Gatvės fragmentas ties buvusiu valsčiumi apie 1937–1938 m.

Visoje gatvėje ankstyvą rytą dar saulei netekėjus iš visų namų kaminų rūkdavo dūmai, visur kūrendavo duonkepes krosnis. Krosnis kūrendavo ne tik žiemą šilumai, bet ir vasarą virdavo valgi, šutindavo kiaulėms bulves. Į krosnies galą pastumdavo du vieno kibiro ar net didesnės talpos puodus (vadinamus špižiais) bulvių, į vidurį padėdavo kapotų žabų (vadinamą kūlelį), o ant jo dar užmesdavo malkų. Priekyje krosnies šonuose dar pastatydavo du puodus bulvių (tiek virdavo bulvių, jei augino keturis ir daugiau kiaulių). Krosnies viduryje priekyje virdavo, pusrytį ir pietus – valgius visai dienai. Vakarienę išsivirdavo kūrendami plytas. Nebuvo trobos, kad nebūtų duonkepės krosnies. Ant šiltos krosnies lipdavo sušilti, net naktį čia ir miegodavo. Krosnies didumas priklausė, kokią patalpą šildė ir kiek bus kepama šeimynai duonos. Didesnėse kepdavo šešis, mažesnėse keturis duonos kepalus. Kas būdinga, kad kiekvienos šeimininkės iškeptos duonos skonis buvo kitoks.

Sekmadienius ir kitas šventes gatvės gyventojai švėsdavo visi. Šeima būreliais eidavo į bažnyčią, visi apsitaisę, kaip sakydavo, apsirėdę šventiniais rūbais. Švenčių metu didelių darbų nedirbdavo. Išimtis būdavo tik tada, jeigu turi sauso šieno, o kyla debesys – lis. Tada, atėję iš bažnyčios, važiuodavo vežti šieno. Šventė buvo šventė. Aukščiausiam už viską padėkos ir poilsio diena. Pailsėdavo, aplankydavo kaimynus-suejimų diena. Šventos Velykos, Kalėdos, atlaidų dienos buvo dar iškilmingiau švenčiamos. Jau prieš šventes vos ne kiekviename kieme svilnimas paršas, kiekvienas namas kvepėdavo šviežia duona, pyragu. Daromas iš miežių salyklo alus, nes per atlaidus suvažiuodavo plati giminė, todėl ruošdavo pietus, vadinamus „pokermašė“. Svečiai vaikus apdalydavo „kermošiniais“ saldainiais.

Per šv. Kalėdas namuose, kur būdavo vaikų, puošdavo eglutę (didelę iki lubų). Pirktinių žaislų nebuvo (brangūs). Žaislus darydavo patys vaikai, iš popieriaus pindavo lenciūgus, darydavo

karpinius, kabindavo obuolius, saldinius, riestainius, jei jų turėdavo. Apšviesdavo eglutę žvakutėmis, kurias įstatydavo į žvakidę (liktorėlį) prismeigę ant šakelių. Suėję artimų kiemų vaikai eidavo ratelio, deklamuodavo eilėraščius, žaisdavo „pas ką žiedas žiba“, „telefonas“ ir kitus žaidimus. Eglutę puošdavo per Kūčias. Kūčios, šv. Kalėdos – tai būdavo pati mieliausia, gražiausia šventė, nes visa šeima sėsdavo prie stalo.

Kūčių vakarienę pradėdavo pasirodžius danguje vakarinei žvaigždei. Vaikai bėgdavo žiūrėti, ar jau sužibo. Ypač buvo iškilminga, įsimintina, kai šeimos galva, paėmęs į rankas kalėdaitį, pradėdavo kalbėti poterius. Jam pritardavo visi atsistoję apie stalą, dėkodami už tai Dievui, kad sveiki, kad gausus Kūčių stalas. Šeimos galva savo kalėdaitį dalydavo visiems po gabalėlį, kad vyrautų šeimoje meilė, santarvė, pagarba. Prieš Kūčias ir Kalėdas visuose namuose būdavo sujudimas. Visa šeima joms ruošėsi; kas valė trobą, kas nešė iš miško eglę, kas darė eglutei papuošalus, o didžiausia darbymetis buvo mamoms – paruošti Kūčių ir Kalėdų valgius. Ant Kūčių stalo visuomet būdavo kūčiukai (juos valgė įmerkę į saldų vandenį su aguonų pienu), silkių, žuvies, grybų patiekalai, avižinis ir spanguolių kisielius, medus, pupos, žirniai, kviečiai-svarbiausia dvylika valgių. Seniau ir dar tarpukario metu per Kūčias valgė diegtienę (daryta iš ruginių miltų). Šiandien šių patiekalų nebemoka gaminti.

Per Kalėdas atsigaudavo po sauso advento pasniko. Ant Kalėdų stalo šalia gausių mėsos patiekalų (kumpio, dešrų) visuomet būdavo antis ar žąsis, neretai ir kalakutas (jų kiekviena šeima užsiaugindavo).

Pavalgius Kūčių vakarienę, galima sakyti, visuose gatvės kiemuose prasidėdavo žaidimai-burtai. Burdavo ne tik vaikai, jaunimas, bet ir pagyvenę šeimos nariai: traukdavo šapelį iš šieno, esančio ant stalo po staltiese, kas ilgiau gyvens. Vaikams šapelio ilgumas reiškė, kad jiems geriau seksis augti, mokytis. Jaunimo burtai buvo įdomesni: po lėkštute dėjo rožančių, žiedą, duoną ir tuščią apvoždavo. Rožančius reiškė, kad šiemet dar neves, žiedas – ištekės, duona – bus sotūs ir geri metai, tuščia lėkštelė lėmė sunkius metus. Nešė į trobą malkas, apkabindavo tvoros lenteles, klausė, kuriam krašte loja šunys. Dėdavo po pagalve surašytus vardus, pabudę traukdavo, koks bus vardas išrinktosios ar išrinktojo.

Pirmąją šv. Kalėdų dieną visi keldavosi labai anksti ir visa šeima (kurie tik galėjo) skubėjo į Piemenėlių mišias. Gatvė nuo ankstyvo ryto buvo gyva, ėjo ir važiavo žmonės į bažnyčią, vežimų buvo pristatyti pilni gatvės kiemai. Bažnyčia visuomet per šv. Kalėdas būdavo pilnutėlė. Skapiškio bažnyčioje Betliejaus prakartėlė prie šv. Marijos altoriaus pirmą kartą buvo pataisyta apie 1937 metus. Mums, vaikams, ji buvo nuostabiai graži. Ta pati Betliejaus prakartėlė ir šiandien per šv. Kalėdas pataisoma, tik ne prie šv. Marijos, o prie šv. Petro ir Povilo altoriaus. Išėję iš bažnyčios, pažįstami, giminės sveikindavo vieni kitus linkėdavo ir gerų laimingų sočių metų. Per šv. Kalėdų pirmą dieną tik sava šeima sėsdavosi, parėję iš bažnyčios, prie stalo. Persižegnoję, o dažnoje šeimoje sukalbėję poterius, palinkėdavo vieni kitiems sveikatos, gerų, laimingų metų.

O per užgavėnes, pasikinkę arklį, pilnos vaikų rogės važiuodavo pasivažinėti, juokaudavo, išversdavo į pusnį, kad linai geriau augtų. Važiuodami per gatvę, dainuodavom „Plaukė žąselė per ežerėlį“.

Per gavėnią, kurios metu buvo pasnikas, labai laukdavo šv. Velykų. Pirmiausia po žiemos būdavo išvalomi visi trobos kampai. Kiaušiniai buvo savų vištų, todėl pridažydavo didžiulį dubenį. Dažydavo svogūnų lukštais, ažuolo žieve, beržo lapais ir dažais. Per šventes juos daužydavo, kas bus stipresnis, aiškindavosi, ridinėdavo, apdalindavo į svečius atėjusius vaikus. Per šv. Velykas Mažeikienės klojime vaikams, o Šlapelio – jaunimui pakabindavo supynes (jų klojimai buvo aukšti) ir supdavosi kas aukščiau įsisups.

Buvo paprotys švęsti vardo dienas. Varduvininkui naktį ant lauko durų uždėdavo vainiką. Kai kaldavo vainiką, stengėsi nepažadinit varduvininko, kad nežinotų, kas buvo (turėjo atspėti). Vardo dienoje vaišindavo. Vaišės būdavo kuklios svarbu suėjimas, pabuvimas kartu. Varduves švęsdavo jaunimas su artimiausiais draugais.

Rudenį prasidėdavo javų kūlimo talkos. Kuldavo Skapiškio pieno bendrovės mašina „Dampė“. Ja kuliant reikėdavo apie 20 žmonių, todėl visi gatvės ūkininkai eidavo vieni kitiems į talką. Iškūlus kiekvienas šeimnininkas ruošdavo pabaigtuves: sotūs pietūs ir alus. Nežiūrint, kad po visos darbo dienos išvargę, bet per pabaigtuves atsigaudavo, būdavo smagus suėjimas, smagi vakarienė.

Talkas, tik mažesnes, organizuodavo per linų mynimą.

Gatvės žmonės, nors sunkiai dirbo, gyveno savo nelengvais rūpesčiais, bet mokėjo atsigauti, mokėjo linksintis, džiaugtis nors ir mažais laimėjimais, kurie praskaidrindavo kasdienybę. O svarbiausia, kad gatvės žmonės vieni kitiems jautė tarpusavio artumą, gal todėl, kad buvo labai paprasti ir nuoširdūs, darbštūs ir kantrūs. Nebuvo kiemų, kurie būtų susikivirčiję, tuo labiau susipykę. O artimiau bendravo vieni su kitais, kurių buvo vienodesnė padėtis, bendresni interesai.

Gatvės gaisrai

Gatvėje didžiausia stichinė nelaimė buvo gaisrai. 1924 m. nuo gaisro nukentėjo 4 kiemai. Sekmadienį, kai gatvės žmonės buvo bažnyčioje, vaikai uždegė Šlapelio šiaudų stirtą. Buvo didelis vėjas, o namai dengti šiaudais. Pirmiausia užsidegė Šlapelio klojimas, o nuo jo keli namai. Kai žmonės atskubėjo iš bažnyčios, namai jau buvo apimti liepsnos, užgesinti nebebuvo įmanoma. Sudegė ne tik namai, bet ir visas ten buvęs turtas. Magdalenos Palionytės, Adelės Čiurlytės, Jackaus Daveinio sudegė gyvenamieji namai, tvartai, daržinės. Daveinio daržinėje sudegė naujam Mažeikio statomo namo lentos luboms, grindims ir du dviračiai, kurių labai gailėjo, nes naujų nusipirkti nebeįstengė. Palionytės pasistatė namus, bet daug mažesnius. Daveiniai namų nebeįstengė, apsigyveno pas Mažeikius baigiamame jų statyti name.

Bagdonų – Jono Merkio namus apie 1933 m. uždegė žaibas. Subėgę žmonės gaisrą greitai užgesino, namas buvo suremontuotas.

Apie 1933 m. buvo uždegtas ir sudegė Daveinių klojimas.

Per karą 1944 m. sudegė Onos Šilinitės gyvenamasis namas, tvartas, daržinė. Ji labai sunkiai pasistatė naujus namus, daug mažesnius, vieno galo (buvo dviejų galų).

Apie 1952 m. sudegė Delebos namai. Juos uždegė žaisdami degtukais Veronikos Delebaitės-Krasauskienės maži vaikai. Gyvenamasis namas ir tvartas buvo po vienu stogu. Užgesinti nepavyko, sudegė iki pamatų. Krasauskienė namų nebeįstengė. Jos šeimą kolūkis apgyvendino buvusiam valsčiaus kalėjime.

2004 m. užsidegė (greičiausiai nuo elektros) Šapų tvartas, o nuo jo ir daržinė. Tuo laiku Skapiškio gaisrininkai gesino gaisrą Pandėlio miestelyje, todėl kai grįžo į Skapiškį, pastatas degė atvira liepsna, jo jau nebeišgelbėjo, sudegė ir tvartas, ir daržinė. Tvarto atstatymui visi gatvės gyventojai aukėjo, kiek galėjo. Pinigus rinko mokyklos direktorė Birutė Zaborskienė ir Stanislava Mažeikytė.

Karas ir sovietų okupacija

1940–1941 m.

Lietuva buvo okupuota Tarybų Sąjungos 1940 m. birželio 15 dieną. Nuo okupacijos kentėjo visi žmonės: jie apvertė visų žmonių gyvenimą. Netikrumas, suėmimai, šaudymai, trėmimai, baimė persekiojo kiekvieną. Dingo net vieni kitais pasitikėjimas. Žmonės didžiulėje baimėje išgyveno šiuos įvykius.

Pirmomis okupacijos dienomis sovietinė armija plūdo pulkais per Skapiškį. Skapiškyje įsikūrė nedidelis šios armijos dalinys. Kareiviai vakarais gale gatvės demonstruodavo kino filmus apie gerą gyvenimą Tarybų Sąjungoje, apie pergales kare.

Naujoji komunistinė valdžia Skapiškyje sukūrė aktyvą ir įvedė savo tvarką. Ūkininkams skyrė didžiules prievoles ir mokesčius, už nevykdymą grėsė subuožinimas, kalėjimas.

Žemės nacionalizacija gatvės gyventojų nepalietė, nes niekas neturėjo virš 30 ha žemės. Iš Dariaus ir Girėno gatvės žemės pasiėmė tik viena Sventicko šeima. Jie tuo laiku gyveno pas Matulionį kaip nuomininkai. Gavo žemės Kreipšių km. klebonijos palivarke ir išsikėlė ten gyventi.

Valsčiuje sekretoriumi tebedirbo Povilas Pėža, raštininkais Jokūbėnas ir Jurkštaitė.

Prie raudonųjų aktyvistų iš gatvės žmonių niekas neprisidėjo.

A. Fergis buvo priverstas uždaryti savo parduotuvę, nes neįstengė sumokėti mokesčių.

Senelių prieglauda buvo uždaryta, jos gyventojai iškelti į kitas prieglaudas. Buvusios prieglaudos patalpose įsikūrė provoslavų cerkvė. Kitoje namo pusėje gyveno popo šeima.

Netikrumas ir didelė baimė apėmė žmones 1941 m. birželio 14 d., kai sovietų valdžia pradėjo trėmimus. Į valsčiaus kiemą buvo suvežtos į Sibirą tremiamų žmonių šeimos. Kas jų laukia, niekas nežinojo. Tąkart iš Skapiškio buvo ištremtos 5 šeimos – 13 žmonių. Valsčiaus kiemas buvo apsuptas kareivių ir „stribų“. Keli gatvės žmonės atėjo pas Mažeikienę, gyvenančią prieš valsčių, pasižiūrėti, ką suėmė, paskutinį kartą juos pamatyti. Pastebėję „stribai“, kad žiūri pro langus, uždarė langines. Iš Dariaus ir Girėno gatvės buvo ištremtas valsčiaus sekretorius Povilas Pėža ir visa jo šeima – žmona ir dukterys: Felė, Zina Julė. Naujoje Vilnioje Pėža buvo atskirtas nuo šeimos ir išvežtas į Rešiotų lagerį, o visą šeimą nuvežė prie Lenos žiočių, kur buvo amžinas įšalas ir labai sunkios gyvenimo sąlygos. Ten nuvežtųjų didžioji dalis, ypač senesnių ir vaikų, išmirė pirmą žiemą. Laimei, Pėžų visa šeima 1954 m. grįžo į Lietuvą.

1941 metais birželio 22 d. prasidėjus karui tarp TSRS ir Vokietijos frontas artėjo link Skapiškio. Raudonieji aktyvistai valsčiaus kieme budėjo. Pamatę raketą (matyt, tai buvo sutartas ženklas) visi paliko valsčių, traukėsi su frontu, bėgo į Tarybų Sąjungą.

Vos praėjus frontui išvažiavo popas ir jo šeima, provoslavų cerkvė, buvusi pradinės mokyklos patalpose, uždarė.

Vokiečių okupacinė valdžia

1941–1944 m

Po žiaurios sovietų okupacijos žmonės galvojo, kad prie vokiečių gaus daugiau laisvės. Bet tai nepasitvirtino, okupantai lieka okupantais. Vokiečių okupacijos metais Skapiškio valsčiaus viršaičiu dirbo Biliūnų km. ūkininko sūnus Antanas Katelė Jis, kiek galėjo, padėdavo žmonėms. Valsčiuje buvo vokietis Šumanas jis prižiūrėjo, kaip renkami mokesčiai, atliekamos prievolės. Sekretoriais tebedirbo Jokubėnas ir Jurkštaitė. Policijos viršininkas buvo Mainelis. Apie jį susitelkė būrelis aktyvistų.

Iš gatvės gyventojų į reicho darbus Vokietijon nieko nebuvo išvežta, bet baimė buvo, nes kurių buvo didelės šeimos ir turėjo mažai žemės, grėsė toks pavojus. Gausesnių šeimų nariai įsidarbindavo daugiausia geležinkelyje arba pas ūkininkus.

Valsčiaus savivaldybėje veikė metrikacijos skyrius. Registruodavo ir išduodavo gimimo, santuokos, mirties liudijimus. Buvo įvestos maisto ir pramonės prekių kortelės. Jas išduodavo valsčiuje. Mokesčiams apskaičiuoti reikėjo pristatyti šeimos narių sąrašą. Ūkiams buvo paskirtos grūdų, pašarų ir gyvulių pristatymo prievolės. Taip pat buvo nustatyta, kiek nuo karvės pristatyti pieno, kiek kiaušinių. Imdavo iš ūkininkų arklus, bet ūkininkai juos slėpdavo, į komisiją vedavo kuinus. Nevisuomet išsaugodavo.

Iš gatvės gyventojų nežinia dėl ko buvo nušautas Pranas Šilinis. Jis dirbo Skapiškio kooperatyve vedėju. Jį nušovė namuose. Kas tai padarė, iki šiol neišku.

Išvežus žydus į Rokiškį, jų turtas buvo suvežtas į buvusios pradinės mokyklos patalpas. Jis buvo parduodamas iš varžytinių. Visų nuostabai, pirkti susirinko būrelis žmonių.

Artėjant frontui iš gatvės pasitraukė į užsienį mokytojas Jonas Gintautas, jo žmona Gintautienė (Šlapelytė) ir du jų vaikai, Petras ir Juozas Šlapeliai, policijos viršininkas Mainelis ir Mainelienė (Čeikaitė).

Fronto baisumai

1944 m. liepos mėn. sovietai Skapiškio miestelį užėmė be mūšių. Vokiečiai pasitraukė Pandėlio link. Bet jie maždaug po penkių dienų grįžo nuo Pandėlio ir todėl dėl Skapiškio užvirė aršios kovos su rusais. Miestelis ėjo iš rankų į rankas, kovėsi daugiau nei savaitę. Gyventojai išsikasė slėptuves, slėpėsi rūsiuose. Pas Leknicką rūsyje buvo Čeikos, Šamboko, Šlapelio, Mažeikienės šeimos. Bet fronto baisumo neišlaikė, pasitraukė į kaimus, kur frontas jau buvo praėjęs. Tik klebonas Nikodemas Kasperiušas išbuvo visą fronto laiką, saugojo bažnyčią.

Mūšio metu miestelis skendo liepsnose, degė visą savaitę. Tik Dariaus ir Girėno gatvė mažiausiai nukentėjo. Sudegė Onos Šilinaitės namai, nudegė mokyklos stogas ir išdegė šiaurinė pastato dalis (buvęs vienuolynas). Buvo sugriautas V. Burbaitės klojimas, o ties A. Fergio namu sprogęs sviedinys nugriovė pusę namo. Buvo apgriautas Mažeikienės tvartas ir daržinė, gyvenamojo namo sušaudytos sienos, lubos, sugriauta krosnis, išdužę visi langai, o skardinis klojimo stogas sušaudytas lyg rėtis. Į bažnyčią pataikytas sviedinys pramušė lubas, grindis bet nesprogo. Skardinis stogas liko skylėtas. Kiti gatvės namai nenukentėjo.

Tik praėjus frontui, kai Mažeikienės šeima grįžo namo, kieme rado įsikūrusį sovietų armijos medicinos perrišimo punktą. Čia stovėjo didžiulė palapinė, iš fronto vežė sužeistuosius ir toje palapinėje operavo. Kai kuriomis dienomis jų buvo daug. Sužeisti kareiviai gulėjo klojime ant šiaudų, karininkai – valsčiaus patalpose. Kareiviai be kojos ar rankos kai kurie atrodė kaip vaikai, ne daugiau kaip šešiolikmečiai. Medicinos punktas kieme išbuvo apie du mėnesius. Punkto darbuotojai gyveno pas vietinius žmones. Visi punkto darbuotojai vilkėjo kareivišką uniformą.

Vykstant kovoms žuvo labai daug sovietinės armijos karių. Paėjus frontui vietiniai gyventojai juos laidojo daugiausia tose vietose, kur jie buvo žuvę. 1948 m. rudenį žuvusių rusų karių lavonai buvo iškasami ir perlaidojami į senas, nebeveikiančias kapines gale Dariaus ir Girėno gatvės. Buvo palaidota apie 260 lavonų, paminklinėje lentoje surašytos jų pavardės. Vokiečių karių žuvo žymiai mažiau. Jų lavonai taip pat buvo palaidoti ten, kur jie žuvo, bet perlaidoti nebuvo.

Antroji sovietų okupacija

Antrą kartą 1944 m. okupavus Lietuvą sovietams, keitėsi valdžia ir Skapiškyje. Valsčiaus viršaičiu, dabar jau vadinamu valsčiaus Vykdomojo komiteto pirmininku, tapo vietinis rusas Dovydas Murnikovas, vėliau Kostas Stanys.

Veikė keli skyriai: mokesčių, metrikacijos, karinės įskaitos. Metrikacijos skyriuje dirbo Genė Markevičiūtė, vėliau Ona Kondrotaitė, o karinės įskaitos – Juozas Markevičius. Markevičius padėjo kai kuriems vietos gyventojams gauti reikiamus dokumentus, kad nebūtų siunčiami į frontą, todėl greitai buvo suimtas ir iškalėjo lageryje 7 metus.

Didelę galią valdžioje turėjo komunistų partijos sekretorius. Pirmas sekretorius buvo Romas Bieliauskas, jam žuvus – Stasys Baltrūnas iš Vainiškių km. Prižiūrėti Vykdomojo komiteto veiklai iš Rusijos buvo atsiųstas rusas Vasilius Šabanovas.

Bet didžiausią žmonėms siaubą kėlė milicija ir NKVD. Jie save vadino „liaudies gynėjais“, o žmonės vadino juos „stribais“. Skapiškyje „stribų“ buvo didelis būrys, apie 40–50 žmonių. Jiems vadovavo Jonas Perkūnas (atvykęs iš Latvijos), labai žiaurus. Prasidėjo suėmimai, tardymai, kankinimai, žudymai. Milicija ir NKVD buvo miestelio centre.

Iš Dariaus ir Girėno gatvės 1944 m. pirmiausia buvo suimtas kunigas Bardišauskas ir ištremtas į Sibirą, Rešiotos Nižni Ingaros rajoną, Krasnojarsko kraštą, nušautas sargybinio 1951 06 26 Rešiotų geležinkelio stotyje. Tuo pačiu laiku suėmė buvusį Šaulių organizacijos narį Alfonsą Čaiką ir ištremė į Vorkutą. Po dviejų metų jį paleido, bet nepraėjo nė pusės metų, vėl suėmė ir ištremė į Kazachiją. Grįžo tik po 10 metų. Tais pačiais 1944 m. suėmė ir Petrą Mikoliūną. Jis taip pat buvo tik Šaulių organizacijos narys. Iš Sibiro negrįžo, jo likimas nežinomas. 1945 m. suėmė kunigą Mykolą Šikšnį ir tik ką atsikėlusį į Skapiškį kunigą Šukį. Abu ištremė į Sibirą. Šikšnys susenęs, ligotas grįžo į Lietuvą, buvo atvažiavęs į Skapiškį pasižiūrėti. Buvo paleistas iš lagerio ir Šukys. 1945 m. suėmė Justą ir Vincą Šlapelius. Vincas buvo Šaulių organizacijos narys. Justas su tėvais dirbo ūkyje, niekur nepriklausė. Jie buvo ištremti į Vorkutos lagerį. 1949 m. visa Šlapelių šeima – Šlapelienė, Viktė Šlapelytė, Vinco žmona su dviem vaikais – buvo ištremti į Sibirą. Iš lagerio paleisti Justas ir Vincas į Lietuvą grįžti negalėjo, nes jų neleido. Susirado į Sibirą ištremtus savuosius ir apsigyveno Irkucke. Grįžo tik 1959 m. visa šeima.

1946 m. buvo suimta Stasė Čekaitė. Ji dirbo pieninėje buhalterė. Ištremė į Kareliją. Po dviejų metų paleido, nes nebuvo teista.

Albertas Jokūbauskas, okupavus sovietams, pasitraukė iš namų, nes buvo Šaulių organizacijos narys. Apsigyveno Žemaitijoje. Bet ir ten buvo suimtas. Grįžęs iš tremties gyveno Kaune.

1945 m. lapkritį „stribai“ nušovė Emiliją Burbaitę. Kai jie beldėsi į duris, Burbos jų

neatidarė. „Stribai“ išlaužė duris, Emilija tuo laiku buvo prieangyje ir čia pat ją nušovė.

1945 m. buvo suimtas Stasys ir Vytautas Martišiūnai. Jie slapstėsi nuo sovietinės kariuomenės pas gimines Laičių km., motinos tėviškėje. Kai buvo paskelbta amnestija, registravosi, bet nepraėjo nė savaitė ir suėmė. Skapiškio NKVD buvo labai kankinami. Vytautas buvo ištremtas į Vorkutą, dirbo akmens anglies kasyklose. Buvo nuteistas 25 m. Atlikus bausmę, neleido grįžti į tėviškę, todėl apsigyveno Alytuje. Stasį nuteisė 10 m. Grįžęs vedė Karutę Žvirblytę. Pradžioje dirbo Rokiškyje, vėliau Vilkaviškio raj. tarybiniam ūkyje ūkvedžiu

1949 m. buvo suimtas Valerijonas Kytra. Lageryje kentėjo 10 m. Grįžo 1959 metais.

1949 m. į Sibirą ištremė Juozą Čaiką. Kiti šeimos nariai tuo metu nebuvo namuose, slapstėsi, todėl jie liko, bet namuose gyventi negalėjo. Čeika buvo ištremtas į Taišetą. Kai grįžo jo neleido gyventi savo namuose. Gyveno pas dukterį Panevėžyje.

1949 m. į Sibirą ištremė Juozo Leknicko šeimą: Juozą, seserį Aniotę ir sūnų Juozą.

1953 m. buvo suimtas Antanas Mažeikis. Jis mokėsi Pandėlio vid. mokykloje 9-je klasėje. Priklausė pagrindžio organizacijai „Vytis“, kuri veikė mokykloje. Mirus Stalinui pagal amnestiją paleistas kaip nepilnametis.

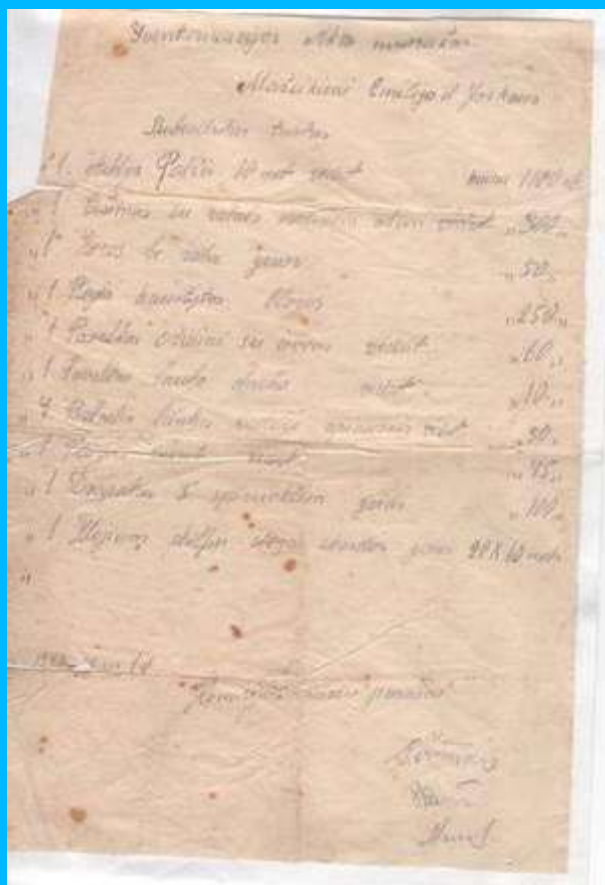
Žmonės, o ypač suimtųjų šeimos buvo sekamos, gyveno baimėje, nežinojo, koks likimas jų laukia.

Karas, pokaris, okupacijos skaudžiai palietė žmonių gyvenimą, ypač jaunimą. Daugiausia nukentėjo nuo okupantų vykdomų represijų suimtieji, ištremtieji, nužudyti. Bijodami tokio likimo daugelis pasitraukė iš namų, susirasdavo darbą kur nors kitur ir ten apsigyvendavo. Jaunesni mokėsi, o baigę mokslus buvo skiriami į įvairias Lietuvos vietas. Ypač traukė jaunimas iš namų, kai prasidėjo kolektyvizacija. Gatvėje iš jaunimo beliko vienas kitas.

Ištuštėjo namai, liko seni tėvai, o jiems mirus, buvęs šeimos židyns užgesdavo. Sumažėjo gatvėje gyventojų.

Kolūkių kūrimas

1949 m. pradžioje visi gatvės ūkininkai sovietų valdžios buvo prievarta suvaryti į kolūkius, nors skelbė, kad stojo į jį savanoriais ir su džiaugsmu. Susirinkimas vyko valsčiaus salėje, visi turėjo pasirašyti stojimo į kolūkį pareiškimą. Įkurtas kolūkis buvo pavadintas „Ažuolo“ vardu. Jo pirmininku tapo Petras Latvėnas, Švedukalnio km. ūkininkas, buhalterė-Anelė Stuokaitė, ūkininko

duktė iš Mituvos km. Į „Ažuolo“ kolūkį buvo įtraukti Dariaus ir Girėno, Pandėlio gatvių, Skapiškio vienkiemių, Mituvos, Švedukalnio ūkininkai. Kolūkio kontora įsikūrė išvežto į Sibirą Čaikos namuose. Vėliau (1952 m.) kolūkius stambino, sujungė po kelis, raštinė buvo iškelta į Pandėlio gatvę, kolūkis pavadintas Skapiškio vardu.

Iš ūkininkų buvo atimta ne tik žemė, bet ir dalis turto. Kolūkiečiams buvo leista naudotis 60 arų sklypu. Visi sklypus pasiėmė savo žemėje. Paliko vieną ar dvi karves (dvi, jei šeimoje buvo 5 žmonės), leido užsiauginti dvi kiaules, dvi avis, 10 vištų. Visa kita buvo nacionalizuojama, kaip tada sakė, subendrinu turta. Pridedama subendrinto turto inventorizacijos akto nuorašas.

„Ažuolo“ kolūkio Emilės Mažeikienės nusavinto turto inventorizacijos akto nuorašas.

1949 03 01.

Žmonės priešintis bijojo, nes buvo apšaukiami liaudies priešais, jiems grėsė kalėjimas, tremtis.

Martišiūnienės tvartas buvo nusavintas ir čia suvežtos iš žmonių paimtos kiaulės. Jas šėrė Teofilė Ivanauskienė. Martišiūnienė savo gyvulius laikė kaimynės Mažeikienės tvarte. Vištas sunešė pas Matekonį. Jis su žmona jas prižiūrėjo. Suvarytos karvės buvo laikomos išvežtų į Sibirą Čaikos, Leknicko, Šlapelio tvartuose. Arklius suvedė pas Baltrūną Mituvos kaime. Javus vežė į nusavintus Čaikos, Mažeikienės, Leknicko, Šlapelio, Martišiūnienės klojimus. Arklius ir karves ganydavo kolūkio skirtas piemu, bet jam padėti iš eilės turėjo eiti kolūkiečiai.

Pirmus metus kiekvienas kiemas (kolūkietis) turėjo išdirbti savo žemę, o gautą derlių atiduoti kolūkiui. Darbas buvo apskaičiuojamas darbadieniais ir už juos gaudavo grūdų. Už darbadienį mokėjo gramais, o darbadienį uždirbti buvo nelengva. Karas, pokaris žmones nuskurdino, nuplyšo drabužiai, nusipirkti nebuvo nei iš kur, nei už ką. Kai kurie juos audė namuose: milą, čerkasą, drobę (kurie turėjo dar iš ko austi), vilkėjo kailiniais, avėjo mediniais. Suvaryti žmonės į kolūkį, slegiami naujos naštos, gyveno sunkiai. 1947 m. buvo panaikintos maisto ir kitų prekių kortelės, bet prekių parduotuvėje nebuvo. Kolūkyje uždirbtų grūdų duonai neužtekdavo, duoną pirkto, o ją nusipirkti stodavo į eilę prie parduotuvės iš vakaro. Jeigu ir turėjo grūdų, jų nebuvo kur susimalti, nes abu Skapiškio malūnai sudegė. Maldavo namie girmomis. Tai labai sunkus darbas, ypač kai reikėdavo sumalti duonai.

Tuoj po karo užplūdo iš Baltarusijos pabėgėliai, atvažiuodavo ištisomis šeimomis. Viena šeima – 3 žmonės gyveno pas Leknicką, o tos šeimos sūnus – pas Mažeikienę. Jie padėdavo dirbti už pavalgymą. Ši šeima buvo Skapiškyje apie metus.

Kiekvienas darbingas žmogus – kolūkietis (taip vadinosi kolūkiui priklausantys žmonės) kolūkyje turėjo išdirbti ne mažiau kaip nustatytą dienų skaičių, (60 darbadienių), kitaip neduodavo ganyklos arba žiemai pasišienauti šieno.

Vienkiemų naikinimo politika

Šeimos, gyvenę iš kartos į kartą toje pačioje vietoje, turėjo iš čia išsikraustyti, kai sovietai pradėjo vykdyti vienkiemų naikinimo, žemės melioravimo politiką. Buvo teigiama, kad vienkiemų gyvenamieji plotai trukdo ištisiniam žemės melioravimui. Todėl buvo nutarta (greičiau įsakyta Maskvos) vienkiemius iškelti į gyvenvietes. Vienkiemų savininkams už griaujamus pastatus, vaismedžius sumokėdavo nustatytą sumą, didžiausia buvo 6000 rublių. Leisdavo pastatus ir pačiam nusigriauti, bet reikėjo būtinai išsivežti. Net nemokėdavo pinigų, kol nenusigriaudavo namų arba neišsikeldavo. Vienkiemų savininkai galėjo pasirinkti, kur jie patys norėjo apsigyventi – kaime ar mieste. Pasilikti vienkiemyje, kur buvo nustatyta melioruoti, ar išskelti iš jo savininko nieks neklausė, jis buvo nukeldinamas prievarta. Paliktą vienkiemį nugriaudavo, medžius išraudavo, žemę išlygindavo ir po kelių metų sunku buvo jau nustatyti tikslią buvusio vienkiemio vietą. Taip nyko ne tik vienkiemiai, bet ir kaimai. Į gyvenvietę ar miestelį keltis viliojo ir lengvesnės gyvenimo sąlygos: vedama elektra, arčiau mokykla, gydytojas, parduotuvė, o kolūkis ir jame darbas tas pats. Be šių priežasčių, keltis iš vienkiemų sąlygojo ir tai, kad vaikai baigę mokslus gyveno mieste, vienkiemyje buvo likę nusenę tėvai, silpnėjant sveikatai reikėjo glaustis prie vaikų ar prie žmonių gyvenvietėje Taigi daugiausia į gyvenvietes kėlėsi vyresnio amžiaus žmonės, pensininkai.

Kuriantis kolūkiams žemė buvo nusavinta, tapo valstybinė. Kolūkiečiai gaudavo 60 arų naudotis savo reikmėms sklypą. Sklypą pasiimdavo buvusioje savo žemėje prie triobesių. Naikinant vienkiemius, jų savininkai ieškojo sklypų mieste, gyvenvietėje, kad galėtų pasistatyti namus. Iš tų gatvės gyventojų, kurie turėjo didesnius sklypus, dalį paimdavo savininkų net neatsiklausdavę. Sklypus pradžioje skirstė kolūkiai, o vėliau savivaldybė. Bet ir čia gyvenimas parodė, kad buvo įvairių požiūrių. Vieni iš jų ėjo pas buvusį žemės savininką ir jo atsiklausdavo, kiti net iš buvusio savininko pirkto sklypą, bet dauguma net nepasakydavo, kad čia jam skyrė sklypą namams pasistatyti. Buvę žemės savininkai neturėjo jokios teisės sprendžiant šį klausimą. Į Dariaus ir Girėno gatvę iš vienkiemų kėlėsi daug žmonių. Dešinėje gatvės pusėje prie bažnyčios, kur buvo nugriauta klebonija, namus pasistatė mokytojai Ona ir Domas Balčiūnai. Jie iš Domo tėvų sodybos atsivežė klėtį ir iš jos pasistatė tvartą, klėtį ir daržinę po vienu stogu. Gyvenamąjį namą pasistatė iš

naujos medienos apie 1956 metus.

Ant buvusio mokyklos sklypo (buvusio vienuolyno) prie valsčiaus buvo pastatytas atvežtas iš Stukonių km. išvežtų į Sibirą Šlekių namas. Jis buvo atiduotas mokyklai, čia mokėsi dviejų klasių mokiniai. Be šio namo, ant mokyklos sklypo namus pasistatė iš Mirabelėlio km. atsikėlę Adelė ir Antanas Mažyčiai. Jų žemė buvo melioruojama, juos iš ten iškėlė. Pastatus statėsi iš buvusių sodyboje nugriautų namų apie 1949 m. Trečią sodybą paėmė Vytė ir Romas Šaučiūnai. Romas buvo „liaudies gynėjas“. Jie pasistatė standartinį namą ir mūrinį ūkinį pastatą apie 1952 m. Ketvirtą sodybą pasiėmė Gertrūda ir Kleopas Mikėnai. Mikėnai atsikėlė iš Jokšių km. Triobesius statėsi medinius 1961 m. Taip buvo apstatyta vakarinio vienuolyno (mokyklos) sklypo dalis iš gatvės pusės. Pietiniame vienuolyno sklypo šone namus pasistatė iš Švedukalnio km. atsikėlęs Petras Latvėnas, buvęs kolūkio pirmininkas, nors jo žemė nebuvo melioruojama, Vladas Bieliauskas, kolūkio pirmininkas, Aldona ir Povilas Kytrai, kolūkiečiai iš Tvirų km. Jų gyvenamieji namai pastatyti mediniai, o tvartai mūriniai, tik Latvėno ūkiniai pastatai mediniai. Latvėnas namus pasistatė 1953 m., Kytra – 1958 m., Bieliauskas – 1960 m. O mokyklos sklypo centre buvo pastatyta lentpjūvė, malūnas (apie 1950 m. buvo nugriauti prieš statant darželį 1979 m.). Vidurinė mokykla pastatyta 1967 m., o keturių butų namas mokytojams 1964 m.

Nugriovus valsčiaus pastatą, jo vietoje 1983 m. buvo pastatytas aštuonių butų dviejų aukštų mūrinis namas mokytojams.

Iš buvusių žemės savininkų pirmą sklypą mūsų gatvėje paėmė iš E. Mažeikienės. Ant jo 1949 m. „liaudies gynėjas“ Antanas Urbonas pasistatė namus.

Ant Leknicko sklypo buvo pastatyti dviejų šeimų namai: kolūkiečio Juozo Burbos, atsikėlusio iš Skapiškio vienkiemio, nes jo žemė buvo melioruojama, ir Arvydo Bugailiško iš Čypelių km. Jo tėvų žemė taip pat buvo melioruojama. Jų abiejų visi sodyboje namai pastatyti mūriniai. A. Bugailiškis namus pasistatė 1986 m., J. Burba – 1974 m.

Buvo nugriautas išvežto į Sibirą Čekos namas ir čia pastatytas dviejų auštų mūrinis veterinarijos pastatas.

Pačiame gatvės gale, ant buvusio Juozo Čekos žemės, namus pasistatė Joana ir Povilas Meilai, kolūkiečiai iš Čypelių km. 1977 m. Juos iškėlė dėl melioracijos. Meilų sodyboje visi namai mūriniai.

Kairėje gatvės pusėje ant Antano Fergio sklypo namus pasistatė Žilinskas (tarnautojas) apie 1958 m. Namas standartinis, tvartas mūrinis.

Ant Onos Šilinaitės sklypo namus pasistatė Eugenija ir Petras Juškevičiai (eigulys) iš Kandrenų kaimo.

Buvo nugriauti seni, „sutūpę“ Griekienaitės namai, o Kmynaitės namą nusigriauti nupirko Gintautienė ir pasistatė Švedukalnio kaime.

Baranauskas (geležinkelio tarnautojas) atsikėlė iš Sriubiškių km. Nusipirko namą iš Palionies ir juos nusigriovęs pasistatė ant Zolubienės (jos namai buvo seni, nugriauti) ir Delebos buvusių sklypų (Delebos namas buvo sudegęs). Ūkinis pastatas mūrinis.

Veronika ir Benediktas Milašiai į Dariaus ir Girėno gatvę atsikėlė prasidėjus pirmajai sovietinei okupacijai. Jis buvo Lietuvos kariuomenės seržantas, gyveno Kaune. Jie pasistatė vieno kambario namelį, kurį gavo iš Veronikos Šambokaitės, ant Milašienės brolio sklypo.

Ant Veronikos Šambokaitės sklypo namus pasistatė Emilė ir Bronius Razevičiai iš Mituvos km. (melioracijos darbininkas), Genovaitė ir Jonas Daratėnai, kilę iš Žardeliškių km. Jonas buvo taip pat melioracijos darbininkas. Razevičiai standartinį namą pasistatė 1962 m., Daratėnai medinį namą 1979 m.

Juozo Mikoliūno sklype įsikūrė dvi šeimos: Birutės ir Stasio Trainių, atsikėlusių iš Pasodės km., Vandos ir Antano Kaladės (girininkas), atėjusių gyventi iš Švedukalnio km. Kaladė pasistatė mūrinį dviejų aukštų namą 1981 m., Trainiai statėsi medinį namą 1968 m.

Gatvėje keitėsi gyventojai ne tik todėl, kad nauji žmonės čia statėsi namus, bet daug jų ir pirkto iš buvusių savininkų. Vilkienės namus nusipirko Ona ir Adelė Stanytės. Jos atsikėlė gyventi tuoj praėjus frontui, nes jų namai Dailiūnų km. per frontą sudegė. Stanytėms mirus paveldėtojai namus pardavė Sofijai Žaliauskienei iš Januliškių vienkiemio. Ji buvo miško darbininkė.

Vladas Matekonis namus pardavė Marijai ir Pranui Indreikams iš Čypelių km. Juos iškėlė iš savo namų dėl melioracijos. Matekonių namas buvo po vienu stogu su daržine ir tvartu. Indreikai

daržinę ir tvartą nugriovė. Mūrinį ūkinį pastatą pasistatė toliau nuo gyvenamojo namo. Atsikėlė gyventi 1963 m.

Verutės Burbaitės namus nupirko Ona Mikėnaitė. Ji ilgai gyveno pas Verutę kaip nuomininkė. Ona kilusi iš Čypelių kaimo.

Vėžiuko ir Liudos Sabulytės namus nusipirko pensininkė Žiobienė iš Bajorų km. Kaime viena vienkiemyje gyventi bijojo. Bet ir čia gyveno neilgai, susirgo ir duktė išsivežė į Panevėžį. Namai stovi tušti.

Alfonso Čeikos vaikai tėvų namus pardavė Genovaitei ir Broniui Varkaliams. Jie atsikėlė iš Mikniūnų vienkiemio. Jų žemė buvo melioruojama. Varkaliai seną nupirktą namą nugriovė ir pasistatė iš buvusių vienkiemyje nugriautų pastatų.

Teofilės Ivanauskienės namus duktė Genovaitė Bakanienė pardavė Pakuliams.

Adelės Čiurlytės namus, jai mirus, paveldėtojai Varatinskaiai pardavė Onai Rimavičienei. Jos šeima prieš tai gyveno buvusiam kalėjime, valsčiaus kieme. Prie buvusio Čiurlytės namo prisistatė priestatą ir pasistatė mūrinį tvartą.

Antano Jokūbausko namus sūnus Albertas pardavė Veronikai Krasauskienei.

Kolūkiečiai Alma ir Zenonas Župerkos nusipirko namus iš Barboros Zabarauskaitės (buvusius Jančio namus). Jie atsikėlė iš Vėželių km. Žemė buvo melioruojama. Nupirktą namą nugriovė ir pasistatė mūrinį namą ir tvartą.

Stasys Merkys nusipirko namus iš Emilijos Fergienės. Jie atsikėlė iš Vėželių km., jų žemės melioracija nelietė. Vėželių km. liko gyventi Stasio tėvai.

Bažnyčios parapijos namai buvo nusavinti ir atiduoti Skapiškio kolūkiui. Kolūkis šiuos namus pardavė Vaičiūnams iš Kreipšių km. Tuo laiku pirmininku dirbo Vladas Bieliauskas. Atgavus nepriklausomybę, bažnyčiai parapijos namų negražino, nors buvo keli teismai. KUPIŠKIO SAVIVALDYBĖ Bažnyčiai nupirko Likų namus, bet klebonas Zenonas Navickas juos pardavė Elvyrai Mičėnienei.

Prieš karą 1940 m. Dariaus ir Girėno gatvėje buvo 31 gyvenamasis namas. Pokario metais buvo pastatyta 31 nauji namai. Statytų prieš karą nugriauta 13, senųjų liko 18. Dabar gatvėje 49 namai. 1993 m. iš Dariaus ir Girėno gatvės buvo atskirta dalis gyvenvietės ir įkurta nauja gatvė, pavadinta Mokyklos gatvės vardu. Joje yra 6 pastatai: mokykla, mokytojų namas, buvęs darželis ir trys privatūs namai: Stuokos(jis nusipirko Latvėno namus), Bieliauso, Kytros. Dariaus ir Girėno gatvėje liko 43 namai, iš kurių 10 tušti, nieks negyvena.

Nors gatvėje prisistatė daugiau namų negu buvo prieš karą, bet gyventojų smarkiai sumažėjo. 1935 m. gyveno apie 170 žmonių, 1939 m. – apie 140 žmonių, o 2005 m. gyvena apie 94 žmones. Daugiausia gyvena po vieną ar du žmones namuose (po vieną – 13, po du – 12, po tris – 5, po keturis – 8, po penkis – 2). Iš kartos į kartą gyvenančių žmonių gatvėje beliko keturi kiemai: Juozo Burbos, Leknicko, Šlapelio, Mažeikio.

Okupacijos pasekmės

Okupacijos metais ne tik trėmė, šaudė, kalino, bet ir išblaškė žmones. Kuriantis kolūkiams 1949–1950 m., likęs gatvės jaunimas bėgo nuo jo kaip nuo maro. Vienkiemių nukeldinimo politika sunaikino vienkiemius, ištuštino kaimus. Baigus mokslus vaikams nebuvo sąlygų grįžti į tėvų namus gyventi ir dirbti, nes reikėjo vykti, kur skyrė. Tuštėjo namai, liko senstantys tėvai, vaikai atvažiuodavo tik aplankyti arba palydėti į paskutinę kelionę. Išnyko paprotys, kad tėvų namus paveldėtų vienas iš vaikų ir tęstų šeimos tradicijas. Dabar sunku besusekti, kaip namai ėjo iš kartos į kartą ir kiek kartų gyveno stiprindami, saugodami, puošdami savo tėviškę. Neramu, liūdna darosi, kai ištuštėjusius tėvų namus visi vaikai palieka.

Dėl šių priežasčių pokario metais iš pagrindų pasikeitė gatvės gyventojai. Gatvėje apsigyveno nauji žmonės, atsikėlę iš kaimų arba atkelti dirbti į Skapiškį. Atsikėlę iš kaimų gyventojai buvo iš Skapiškio apylinkių, bet gatvėje nauji, daugiausia tik pagal pavardę ar buvusį kaimą tezinomi, todėl gatvės gyventojams atrodė svetimi. Dar svetimiesni buvo atsikėlę visai nepažįstami iš toliau. Antra vertus, atsikėlusiems įsiterpti, tapti artimiems, saviems taip pat reikėjo laiko. Prieškariniai žmonės savi buvo todėl, kad vaikai augo kartu gatvėje žaisdami, kartu lankė mokyklą, kurie ne kurie net sėdėjo viename suole, kartu šoko, dainavo, o sulaukę senatvės gyveno

vaikystės ir jaunystės prisiminimais. Tai buvo sovietmetis, kuris daugiau ar mažiau skaldė žmones. Įtarumas, baimė didino nepasitikėjimą, uždaramą, susvetimėjimą. Nebeliko gatvės bendrumo, kuris vienijo visus prieškariniu laiku. Nebeliko ir atsakomybės jausmo, kad tu esi šios gatvės gyventojas. Sunku tai pripažinti, bet kai kurie vadovaujasi principu „svarbu, kad man gerai“. Taip liko išpjautos ir neatsodintos liepos paliepėje. O kai po nepriklausomybės atkūrimo buvusiems savininkams gražino žemę, žmonės, kurie buvo paėmę vadinamojoje „žaliojoje zonoje“ sklypus, žemės savininkams neatidavė ir jautėsi didesni šeimininkai negu buvę tikrieji savininkai. Pastarieji turėjo žemę imti toli nuo namų arba tenkintis kompensacija, nes nenorėjo imti svetimos žemės.

Gatvės žmonės gyvena uždara savo gyvenimą, kaimynas su kaimynu mažai tesueina. Nėra vienas kitam priešiški, net ir gerbia vieni kitus, susitikę pasikalba, reikalui esant padeda, bet artimų ryšių, kurie buvo gatvėje anksčiau, nebėra.

Stebuklas dabar būtų išgirsti gatvėje jaunimą dainuojant, kaip kad buvo prieškario metais, nors ir to jaunimo ne kažkiek beliko.

Nutolo vieni nuo kitų žmonės ir todėl, kad dauguma jų pensininkai. Jie su savo negaliomis mažiau išeina iš namų. Išliko vienintelis paprotys iš prieškario laiko: mirus žmogui į jo laidotuves kviečiami visi gatvės gyventojai.

Jeigu ne karas, ne okupacijos, tikrų tikriausiai būtų gatvėje gyvenę seniai galias šaknis čia įleidę žmonės. Juk būdavo labai retas atvejis, kad išsikeltų iš tėvų namų paskutinis žmogus, nebent mirtis uždarytų tuščių namų duris. Praėjo ir nemažas laiko tarpas – 60 su viršum metų (1940–2005), galima sakyti, dvejų kartų gyvenimas, bet dar kartą norisi pasakyti, jei ne okupacija, šito nebūtų buvę. Juk tik ji sumaišė žmonių gyvenimą, apvertė jį aukštyn kojom. Ramų gyvenimą pakeitė baimė, žmonės, net kaimynai, darėsi vieni kitiems svetimi, nežinojai, ko saugotis. Melas užgožė teisybę, viena galvojo, kita kalbėjo, reikėjo prisitaikyti, kad galėtum išlikti. Viskas buvo daroma slaptai: tuokėsi bažnyčioje slaptai, krikštijo slaptai, į bažnyčią tarnautojai, mokytojai galėjo nueiti tik ten, kur tavęs niekas nepažįsta ir tai su didele baime ir rizika. Kas kur priėjo „kombinavo“, t. y. vogė. Jau šis žodis nebetiko, vogti iš valstybės nelaikė nusikaltimu, nes ir valstybė visus apvogdavo. Atitolo žmonės nuo religijos, atitolo ir nuo moralės, sąžinė palaiapsniui „priprato“ prie tokio gyvenimo. Kolūkiečiai, tarnautojai pamiršo šventes, nes namuose darbus galėjai pasidaryti tik laisvu nuo darbo metu – sekmadieniais. Net ir tie, kurie galėjo lankyti bažnyčią, atitolo nuo jos. Bažnyčia ištuštėjo.

Laikas viską išlygina, gatvės žmonės priprato prie naujos vietos, naujos kaimynystės, susigyveno, bet tokio kiemo, kur laisvalaikiu subėgtų kaimynai pasikalbėti, pasisėdėti, nebėra.

Išsikėlus iš gatvės savivaldybei (valsčiui), kultūros namams, bibliotekai, policijos nuovadai, užsidarius prieglaudai, o 1993 metais atsiskyrus nuo Dariaus ir Girėno gatvės mokyklai, – gatvė prarado gyvumą ir nebėra tokia visiems svarbi. Neliko gatvėje nė vieno amatininko. Mažai vaikų, dar mažiau jaunimo, vos ne pusė gatvės gyventojų pensininkai (iš 94 – 42, 2005m.). Jaunimas, baigęs vidurinę, mokosi toliau ir baigę stengiasi įsikurti mieste, į namus nebegrižta. Dažnesnės laidotuvės negu atėjimas į pasaulį. Ir vis tik tai žmonės, atsikėlę ir išgyvenę 20–50 metų, jaučia, kad čia jų prielauka, čia jų namai, rūpinasi jais, puošia savo sodybas. Gatvė ir toliau liko švari, tvarkinga, tik vienas kitas kiemas apsileidęs, (prieš karą apleistų sodybų nebuvo). Atsirado ir pavyzdinių, gražių tvarkomų sodybų. Tai mokytojų namai, kur iniciatyvą rodo Kaušakiai. Jie tvarko ir Varnienės sodybą, kuri dabar labai pagražėjo. Akį patraukia ir Juškevičių, Treznickų, Trainių sodybų aplinka. Didelius, erdvius, gražius namus gatvėje pasistatė Juškevičiai, Treznickai, Bugailiškiai, Kaladė, o valstybė pastatė du mūrinius dviejų aukštų namus mokytojų butams, vaikų darželį, veterinariją, mokyklą. Prieš karą mūrinių namų gatvėje nebuvo nė vieno. Dauguma po karo statytų namų yra nedideli, vieno galo, žemi, standartiniai. Gražesne išvaizda iš jų išsiskiria Župerkos, Šap, Juškėno, Trainio namai. Pasikeitė ir vidinis namų išplanavimas: gryčios ir kamarnos tokios paskirties, kaip buvo prieš karą, nebeliko. Jau namo vidus suskirstytas į kambarius, visų su atskira virtuve. Pasikeitė ir baldai-ilgi suolai ir didžiulis stalas, lovos su šiaudų čiužiniais dingo. Vietoj jų sofa su foteliais, lovos su spyruoklėmis, indams, knygoms sekcijos, drabužių spinta, kiliminė danga ar kilimas ant grindų. Nėra trobos be radijo ir televizoriaus. Pas visus vienas kambarys skirtas svečiui priimti su geresniais, gražesniais baldais, visuomet švarus, tvarkingas. Dalis gyventojų įsivedė vandentiekį, kanalizaciją, turi vonias. O naujas pirtis pasistatė Treznickai (prie jos išsikasė tvenkinį) ir Virginijus Kaušakys.

Didelė gyventojams laimė, kad 1970 m. gatvė buvo išasfaltuota. Mat į Skapiškį atvažiuodavo aplankyti čia per karą žuvusių Dariaus ir Girėno gatvėje senose kapinėse palaidotų artimųjų giminės. Gatvė buvo purvina, o pavasarį ir rudenį neišbrendama, nežvyruota, išvažinėta vikšrinių traktorių. Eisenoje kartu su žuvusių karių tėvais iš TSRS turėjo dalyvauti visa mokykla, įstaigų tarnautojai, apylinkės kolūkių atstovai, rajono atstovas. Todėl rajonas, Skapiškio apylinkės žmonėms prašant, skyrė lėšų ir gatvė buvo išasfaltuota.

Sovietiniais laikais gatvės žmonės daugiausia buvo kolūkiečiai ir dirbo kolūkyje. Net ir tie, kurie buvo be sveikatos – ligonys kolūkyje turėjo iš eilės eiti ganyti gyvulių, sėti, ravėti, nuimti paskirtą plotą cukrinių runkelių. Šie žmonės samdė pagalbininkus atlikti šiems darbams, nes neatlikus uždėtų darbų neduodavo karvei ganyklos ir pievų pasišienauti pašaro, o iš 60 arų karvės neišsilaikysi. Be karvės nebuvo iš ko gyventi, pensijų nemokėjo, o kai pradėjo mokėti, kolūkiečių pensijos dydis buvo 12 rublių, vėliau padidino iki 20 rublių. Kurie turėjo kolūkyje nuolatinį darbą fermose, dirbo elektrikais ar raštinėje, kolūkis nebuvo toks baisus, daugiau uždirbdavo, o kas dirbo lauko darbininkais, užmokestis buvo mažas, iš jo pragyventi buvo sunku. Kad galėtų lengviau gyventi, augino gyvulius, kiaules ir jas parduodavo, nešė į pieninę pieną. Žmonių gyvenimas dar priklausė, koks buvo kolūkis. Skapiškio kolūkis ekonomiškai buvo silpnas, todėl žmonių pajamos už darbą buvo nedidelės. Iš viso kolūkyje tvarka priklausė nuo kolūkio pirmininko, jo sugebėjimų, antra vertus, jis buvo savo valdose „karalius“. Reikėjo įtikti ir brigadininkui, nes jis skirstė kolūkiečiams ganyklas, pievas. Apie 1980–1990 m. į okupacijos pabaigą materialiai gyventi žmonės pradėjo lengviau, bet buvo persekiojami ir toliau.

Nepriklausomybės metai

Ar ne stebuklą stebuklas mūsų tautos pabudimas kovai dėl laisvės. Koks vieningumas, kokia drąsa, koks ryžtas! Kas galėjo pasakyti, kad dainuojanti revoliucija nugalės „daugiagalvį slibiną“.

Prasidėjus Sąjūdžiui, pritariančių ir aktyviai dalyvaujančių gatvėje iš pradžių buvo nedaug. Daugelis dar buvo kaustomi senosios baimės. Tuo laiku mokykloje iš dirbusių apie 30 mokytojų tik vienas kitas viešai reiškė savo nuomonę pritardami Sąjūdžiui. Gatvėje buvo ir tokių, kurie nematė Lietuvos ateities be TSRS. Dalis buvo abejingi vykstantiems įvykiams. Vis dėlto gatvės gyventojai džiaugėsi sulaukę Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo: dalyvavo Baltijos kelyje, o prie Seimo rūmų ir televizijos bokšto budėjo Artūras Stasiūnas, Jonas Jarutis, Stanislava Mažeikytė, su džiaugsmu ieškojo tautinės vėliavos, su meile ir viltimi ją kėlė švenčių metu, džiaugėsi, kad laisvai gali rinktis gyvenimo kelią, laisvai išsakyti savo mintis, sakyti tiesą. Žmonės plūstelėjo į bažnyčias,

laisvai pradėjo švęsti religines šventes. Nors ateizmas buvo skiepijamas prievarta 50 sovietinės okupacijos metų, religinių tėvų šeimose iš mažens vaikams ugdoma Dievo meilė, tikėjimas aukštesnėmis vertybėmis ateizmo brukimą atlaikė. Lietuvis kantrus, ypač kaimietis, jis išsaugojo iš kartos į kartą perduodamą religiją, papročius, tradicijas, tautiškumą ir atgavus nepriklausomybę su didžiuliu užsidegimu stengėsi tai atgaivinti. Per visą Lietuvą plūstelėjo sovietmečiu nugriautų kryžių, paminklų atstatymo banga. Skapiškyje 1990 m. buvo atstatytas Blaivybės paminklas. Jis buvo pastatytas 1862 m. Dailiūnų km. ir vyskupo Motiejaus Valančiaus pašventintas. Blaivybės paminklas buvo apgriautas einant frontui 1944 m. Paminklo atstatymą organizavo liaudies meistras menininkas Bronius Bickus ir mokytoja Stanislava Mažeikytė. Visi Dariaus ir Girėno gatvės gyventojai prisidėjo prie paminklo atstatymo, aukojo, kiek kas galėjo. Pinigus

paminklui atstatyti rinko St. Mažeikytė, o Dariaus ir Girėno gatvėje jai padėjo Ona Leknickienė ir mokytoja Severa Balčiūnaitė. Visus paminklo atstatymo darbus organizavo B. Bickus, be to, jis padarė paminklui statulėles, kryžių „saulutę“. Paminklo atstatymo projektą paruošė architektas Rimas Valeckas, Adelės Mažeikytės-Valeckienės sūnus. Blaivybės paminklo statybai visas medžiagas davė Skapiškio kolūkis, pirmininkas Algirdas Notkus.

Prie Seimo rūmų 1991 m. sausio 13 d A. Stasiūnas

1992 m. buvo atstatytas sovietmečiu pavogtas nuo suomių karių kapų Švedukalnio kapinėse paminklas. Jį atstatė vilniečiai Kupiškėnų klubo nariai, talkininkaujant Skapiškio mokytojams ir mokiniams.

Atgavus nepriklausomybę buvo panaikinti kolūkiai, kuriamos bendrovės, žemė gražinama buvusiems savininkams. Daugumos gatvės buvusių savininkų žemė buvo „žaliojoje zonoje“. Sovietmečiu ši žemė buvo išdalinta naujai į gatvę atsikėlusiams žmonėms. Pagal vykdomą žemės reformos įstatymą jie gavo po 3 ha ir galėjo šitą žemę pasilikti. Dėl to buvusiems savininkams nebeliko savos žemės, turėjo ją imti toliau nuo namų arba, kas nenorėjo imti svetimos žemės, tenkintis kompensacija. Dariaus ir Girėno gatvės buvę ūkininkai visos savo žemės buvusioje vietoje neatgavo.

Gavę žemės dalis gatvės gyventojų ūkininkauja, nors jau pensininkai ar tarnautojai: Petras Varkalys, Valdas Juškevičius, Leonardas Juškėnas, Bronius Razevičius, Antanas Trainys, Povilas Meilus, Ignas Bieleckas, Juozas Lenickas, Bronius Burba, Arvydas Bugailiškis, Vizbickas. Daugumos ūkiai maži, nesiekia ir 10 ha. Kiti žemę išnuomoja. Pasikeitė ir ūkininkavimo būdas. Visus darbus atlieka mašinomis. Ardant kolūkius žemės ūkio techniką išsidalijo, todėl atgavę žemę turėjo su kuo ją išsidirbti. Kiti žemės ūkio techniką pirkė. Aria, kultivuoja, sėja, bulves sodina ir kasa, pievas pjauna, varto ir suveža šieną – viską daro technika. Arkliais laukų nebearia, nebent tik nedidelį darželį. Gatvėje arklius dar laiko – Burba, Razevičius, Meilus, Varkalys.

Lengvasias mašinas jau sovietmečiu gatvėje turėjo: Jonas Kaušakys, Domas Balčiūnas, Leonardas Juškėnas, Valdas Juškevičius. Nepriklausomybės metais jomis važinėja: Saulius Bugailiškis, Jonas Kaušakys, Virginijus Kaušakys, Linas Burokas. Regina Stanienė, Valentas Zaborskis, Vita Vadoklytė, Antanas Gimbutis, Bronius Treznickas, Arvydas Bugailiškis, Zina Bieleckienė, Ignas Bieleckas, Antanas Trainys, Antanas Kaladė, Leonardas Juškėnas, Valdas Juškevičius, Danutė Juškevičienė, Ričardas Kiaulėnas, Petras Varkalys, Bronius Vizbickas, Dainius Šap, Valija Šap.

Privatizuojant butus naujai pastatytame mokyklos name butus įsigijo mokytojai: Linas Burokas, Jonas Kaušakys, Zita Griškevičiūtė, Severa Balčiūnaitė, Virginijus Kaušakys, Birutė Zaborskienė, Regina Stanienė, Jonas Jarutis. Keturių butų mokyklos mokytojų name butus nusipirko: Količas, Jankevičienė, Liudminavičienė, Magdė Gudaitytė. Veterinarijos namą įsigijo Ignas Beleckas. Namas, kuriuo naudojosi mokykla, buvo gražintas savininkui Šlekiui. Kai buvo parduodama kolūkio pirtis, šį pastatą nusipirko Šlekys, nes jis stovi visai prie jo namo.

Tiek prieškario, tiek pokario metu gatvėje gyveno didelė dalis Skapiškio miestelio tarnautojų, jie butus nuomuodavosi. Per karą didelė dalis miestelio namų sudegė, tarnautojai glaudėsi taip pat mūsų gatvėje. Pastačius keturių ir aštuonių butų namus mokytojams, inteligentijos skaičius mūsų gatvėje dar labiau išaugo. Dalis tarnautojų gyvena savo namuose. Dabar gatvėje gyvena kunigas, 6 mokytojai, 6 buvę mokytojai – pensininkai, 2 kultūros namų darbuotojai, medicinos sesuo, ekonomistė, seniūnas, žurnalistė, policininkas, vargonininkas, 2 veterinarijos gydytojai, girininkas-pensininkas, gydytoja stomatologė, pieninės punkto vedėja, bibliotekininkė. Ne veltui Dariaus ir Girėno gatvė dar vadinama inteligentijos gatve. Bet dabar ji turi dar vieną pavadinimą – pensininkų gatvė.

Tik žmonės daro gatvę gyvą, judrią, garsią, žinomą, mielą ir patrauklią, savą. Gatvėje žmonių gyvenimai kiekvieno atskiri, skirtingi, bet kartu labai vienių į kitus panašūs. Nebuvo gatvėje savo darbais išsiskiriančių, ypač žymių žmonių. Tai buvo paprasti, šviesūs, nuoširdūs, kuriantys ateitį žmonės, tai buvo karta, kurios likimus daužė, laužė karas, okupacijos...

Gatvės gyventojai ir jų likimai

Noriu aprašyti nors prabėgomis, labai trumpai, čia gyvenusių ir gyvenančių žmonių istorijas. Gal kai kas pasikartos, kas buvo anksčiau rašyta, bet verta keliais žodžiais prisiminti, kaip kartu su visuomeniniais įvykiais vertėsi žmonių gyvenimai, kartu keitėsi ir gatvės gyventojai. Bus stengiamasi išryškinti, kas gatvėje gyveno nuo seno, kur įsikūrė nauji po karo atsikėlę gyventojai ir kokie jų visų likimai.

Gintautų šeima

Jonas Gintautas kilęs iš Obelių km., pasiturinčio ūkininko sūnus. Jis 1918 m. stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir kovojo už jos laisvę ir nepriklausomybę. Grįžęs baigė tuomet Skapiškyje buvusius mokytojų kursus ir pradėjo dirbti Skapiškio pradinės mokyklos mokytoju, vėliau tapo šios mokyklos vedėju. Buvo Skapiškio miestelio Šaulių organizacijos vadas. Šaulių organizacija Skapiškyje buvo skaitlinga ir veikli, suorganizavo šaulių dūdų orkestrą, nemažą mišrų chorą, dalyvaudavo minėjimuose, rengė vakarus. Gintautas buvo reiklus mokyklos vadovas, geras mokytojas, vienas iškiliausių gatvės gyventojų. Mokykloje organizavo ir jam vadovavo „Jaunųjų ūkininkų“ būrelį. Vedė ūkininko dukterį iš Kalvarnikų gatvės Veroniką Šlapelytę. Ji buvo baigusi Skapiškio progimnaziją. Augino du vaikus: dukterį ir sūnų. Žmona šeiminkavo namuose.

1944 m. artėjant frontui visa šeima pasitraukė į Vakarus – Vokietiją, vėliau gyveno JAV. Duktė Birutė buvo atvažiavusi į motinos tėviškę pas Šlapelius. Grįžti į Lietuvą neketina, nes jau jos vaikai (užaugino 5 vaikus) sukūrė šeimas, turi darbus.

Vincio Šlapelio šeima

Tėvai buvo ūkininkai, turėjo apie 12 ha žemės. Seni Dariaus ir Girėno gatvės gyventojai. Vincas gimė Sibire, nes jo proseneliai buvo ištremti į Sibirą už dalyvavimą 1863 m. sukilime. Kurį laiką Vincas dirbo Skapiškio pradžios mokykloje sargu, ten ir gyveno. Buvo baigęs Skapiškio pradžios mokyklą. Priklausė Šaulių organizacijai. Vedė, augino sūnų ir dukterį. Žmona šeiminkavo namuose ir padėjo vyrui valyti mokyklos patalpas. Nei pirmosios rusų, nei vokiečių okupacijos metais niekur nepriklausė. Antrosios rusų okupacijos metais jis buvo suimtas ir ištremtas į Vorkutą. Žmona su vaikais apsigyveno pas Vincio tėvus. 1949 m. į Sibirą buvo išvežta Šlapelių šeima, kartu išvežė ir Vincio žmoną su vaikais. Vincui, atlikus bausmę Vorkutos lageryje, Lietuvon grįžti neleido, jis susirado šeimą Sibire ir apsigyveno Irkucke. Į Lietuvą grįžo visa šeima, bet gyventi tėviškėje neleido, gyveno prie Anykščių žmonos tėviškėje.

Fronto metu apdegęs mokyklos pastatas nebuvo suremontuotas ir vėliau jį nugriovė (žr. 18 pusl.).

Pokario metais ant šio mokyklos sklypo vakarinės dalies nuo gatvės pusės, pagal paliepę namus pasistatė Antanas Mažylis, Romas Šaučiūnas, Kleopas Mikėnas ir buvo atvežti iš Stukonių km. išvežtų į Sibirą Šlekių namai. Jie buvo atiduoti mokyklai. Pastačius mokyklą šiame name įsikūrė veterinarijos įstaiga, o atgavus nepriklausomybę namai gražinti savininkui Šlekiui.

Ant pietinės mokyklos sklypo dalies namus pasistatė Povilas Kytra, Vladas Bieliauskas, Petras Latvėnas.

Mažylių (vėliau Varnų) k i e m a s

Antanas Mažylis į Dariaus ir Girėno gatvę su žmona atsikėlė iš Mirabelėlio km. Jų žemę melioravo, namus nugriovė. Mažylis dirbo Skapiškio kolūkyje kontrolės komiteto pirmininku, žmona šeiminkavo namuose. Vaikų neturėjo. Atsikėlė į Skapiškį abu būdami jau pensininkai. Pasistatė nedidelį gyvenamąjį namelį, ūkinį pastatą (tvartą, daržinę, klėtį po vienu stogu) ir pirtį. Palaidoti Skapiškio parapijos kapinėse. Jiems mirus paveldėtojai namus pardavė Varnams.

V a r n ū š e i m a (vėliau Kaušakienės)

Akvilė ir Jonas Varnai į Dariaus ir Girėno gatvę atsikėlė 1988 m. Jie buvo pensininkai, vaikų neturėjo. Jonas dirbo Skapiškio kolūkyje, gyveno tėvų statytuose namuose Čypelių km. Tėvai buvo seni kaimo gyventojai, turėjo 21 ha žemės. Jonas turėjo tris seseris. Adelė ištekėjo už Kaladės ir išėjo gyventi pas jį į Švedukalnio km. Valė ir Janė gyveno kartu su Jonu tėvų namuose. Valė buvo gera audėja ir gera šeimininkė, mirė 1975 m.

Melioruojant žemes buvo griaujami namai, reikėjo išsikelti, todėl jie nusipirko Švedukalnio km. Kaladės namus. Čia gyveno neilgai, apie 3 metus, nes vienkiemyje gyventi seniems žmonėms buvo sunku. Skapiškyje nusipirko Mažylio namus, juos susiremontavo. Jonas mirė 1992 m., palaidotas Švedukalnio kapinėse, nors jo tėvai palaidoti Skapiškio parapijos kapinėse. Jonui patiko šios kapinės, jis pats prieš mirtį čia pasistatė ir paminklą.

Akvilė už Jono ištekėjo 1981 m. ir atėjo pas jį gyventi į Čypelių km. Jonui mirus gyvena viena iš pensijos. Akvilė gimė ir augo Palaidžios km., Biržų raj. Tėvai buvo ūkininkai, turėjo 12 ha žemės, be to, tėvas buvo batsiuovys (tai sena šeimos tradicija). Šeimoje augo 3 vaikai, dirbo su tėvais ūkyje, o sovietmečiu – kolūkyje. Akvilė 15 m. kolūkyje melžė karves. Brolis Jonas žuvo. Paulinas kolūkyje nešiojo paštą. Jis iš tėvo išmoko batsiuvio amato. Tėvams mirus 1987 m. atskėlė gyventi į Skapiškį, Pandėlio gatvę, arčiau sesers Akvilės.

(Pasakojo Akvilė 85 m. 2004 m).

Akvilės Varnienės namai, 2004 m.

Š a u č i ū n ū (vėliau Giedrių, Rakalskių, Vizbicko) k i e m a s

Vytė ir Romas Šaučiūnai pasistatė standartinį namelį Mažylių kaimynystėje. Romas buvo „liaudies gynėjas“. Vytė šeimininkavo namuose augino dukterį ir sūnų. Sūnus mirė jaunas. Jie čia gyveno neilgai, namus pardavė ir išsikėlė į Kauną. Jų namus 1965 m. nupirko Giedriai.

G i e d r i ū šeima

Aldona kilusi iš Kandrėnų km., ūkininkų Adolfinos ir Jono Vizbarų duktė. Jonas iš Tatkonių km., taip pat ūkininko sūnus. Jonas dirbo „Sakalo“ kolūkyje vairuotoju. Aldona šeimininkavo namuose, augino dukterį ir sūnų. Turėjo pasistatę nemažus šiltnamius ir augino ankstyvuosius agurkus ir gėles. Susitaupe pinigų 1972 m. nusipirko namus Rokiškyje ir išsikėlė ten gyventi.

R a k a l s k i ū šeima

Jie čia kėlėsi iš Vainiškių km., gyveno toli nuo kelių, bijojo likti vieni vienkiemyje. Rakalskis čia dar dirbo vidurinėje mokykloje kūriku. Su jais gyveno duktė Laima. Ji dirbo Skapiškio vidurinėje mokykloje pradinių klasių mokytoja. Ištekėjo už skapiškietio Merkio, augino dukterį, bet greit su juo išsiskyrė. Laima ištekėjo už Povilaičio išsikėlė gyventi į Panevėžį. Povilaitis į liepą prie jų namų įkėlė gandraizdį, į kurį kasmet atskrenda gandrai. Šiandien iš paliepės išlikusi vienintelė liepa.

Rakalskiams mirus duktė namus pardavė Vizbickui.

V i z b i c k o kiemas

Vizbickas gyveno buvusioje Palionių sodyboje, Skapiškio vienkiemyje. Čia pasistatė namus. Vedė Šleikaitę iš Mituvos km. abu dirbo Skapiškio kolūkyje. Užaugino 5 vaikus. Vaikai užaugę išėjo iš namų. Vizbickai išsiskyrė, pardavė namus. Vizbickienė nusipirko namus Pandėlio gatvėje, Vizbickas kurį laiką gyveno Kupiškyje, vėliau nusipirko iš Rakalskių namus Dariaus ir Girėno gatvėje. Gyvena iš pensijos. Dar turi karvę, turi apie 10 kelmų bičių.

M i k ė n ū kiemas

Kleopas Mikėnas gimė ir augo Jokšių km. Tėvai turėjo 12 ha žemės, ūkininkavo, paaugęs dirbo ūkyje, tarnavo Lietuvos kariuomenėje, čia išmoko kalvystės amato. Grįžo į namus prieš sovietų okupaciją, pasistatė kalvę ir dirbo kalviu. Susikūrus kolūkiui buvo „Ažuolo“ kolūkio kalvis.

Pokario metais Kleopą su broliu Napaliu nuolat suimdavo, tardydavo. Napalį „stribai“ žiauriai nukankino ir pakorė miške.

Kleopas 1954 m. vedė Gertrūdą Baltrūnaitę iš Obelių km., Pandėlio val., Rokiškio apsk. Jos tėvai taip pat ūkininkavo, turėjo 12 ha žemės. Susituokę gyveno vyro tėviškėje. Gertrūda dirbo fermoje. Į Skapiškį atsikėlė 1961 m., čia gavo geresnį darbą, arčiau buvo vaikams mokykla. Kleopas dirbo Skapiškio kolūkio kalvėje, vėliau mokykloje ūkvedžiu. Mirė 1995 m., palaidotas Jokšių kapinėse šeimos kape.

Gertrūda dirbo taip pat mokykloje valytoja, išėjus į pensija dirba bažnyčioje varpininke. Užaugino dvi dukteris ir sūnų. Regina baigė vidurinę. Ištekėjo, gyvena Panevėžyje, dirba autobusu parke kontroliere. Augina sūnų ir dukterį.

Vanda baigė vidurinę ir proftechnikos mokyklą, įsigijo virėjos specialybę. Gyvena Kupiškyje, dirba parduotuvėje valytoja, ištekėjo, užaugino du vaikus: dukterį ir sūnų. Sūnus 19 metų žuvo avarijoje.

Arvydas taip pat baigė vidurinę. 1977–1979 m. tarnavo sovietinėje kariuomenėje Moldavijoje. Grįžęs vedė, gyvena Kėdainiuose, dirba chemijos fabrike inžinieriumi. Augina dvi dukteris.

(Pasakojo Gertrūda 2004 m. 72 metų).

B a l č i ū n ū (vėliau Bugailiškių) kiemas

Ant sklypo prie bažnyčios, kuris anksčiau taip pat priklausė vienuolynui, po karo buvo pastatyta klebonija, kurią vėliau nugriovė. Mokytojai Onutė ir Domas Balčiūnai čia pasistatė namus. Jie nuo 1954 m. dirbo Skapiškio vidurinėje mokykloje mokytojais, gyveno išsinuomavę butą Stuokų namuose. Namus pasistatyti padėjo Domo tėvai, kurie senatvėje čia ir gyveno. Domo tėvas jaunystėje gyveno JAV, grįžęs nusipirko ūkį Juodpėnų km. ir dar dirbo eiguliu. Domo motina šeiminkavo namuose, Domo tėvai užaugino tris sūnus. Domas baigė Panevėžio mokytojų seminariją, dirbo pradinių klasių mokytoju, neakivaizdiniu būdu baigė Šaulių mokytojų institutą. Buvo geras mokytojas, mylėjo vaikus, gerai juos paruošdavo, mokiniai baigdavo keturias klases su stipriomis žiniomis.

Onutė baigė Vilniaus universitetą, įsigijo lietuvių kalbos mokytojos specialybę. Dirbo Skapiškio vidurinėje mokykloje lietuvių kalbos mokytoja. Buvo reikli, stropi, to reikalavo ir iš savo mokinių. Kilusi iš Utenos apsk. Tėvai buvo ūkininkai. Onutė ir Domas užaugino dvi dukteris. Roma baigė VVU ir įsigijo biologijos mokytojos specialybę. Ištekėjo, dirbo Vilniuje vidurinėje mokykloje, vėliau išsikėlė į Kruopių seniūniją, Mažeikių raj., ten taip pat dirba mokytoja. Jos vyras, kūno kultūros mokytojas, dirba mokyklos direktoriumi. Jie užaugino sūnų.

Asta baigė Kaune veterinarijos institutą. Ištekėjo už veterinarijos gydytojo. Gyvena, kaip ir sesuo, Kruopių seniūnijoje, dirbo veterinarijos gydytoja, vėliau mokykloje mokytoja. Abu augina tris vaikus.

Domo tėvai mirė, palaidoti Skapiškio parapijos kapinėse.

Onutė susirgo ir mirė Vilniaus onkologinėje ligoninėje. Dukterys motiną palaidojo ten pat,

kur jos gyvena – Kruopių parapijos kapinėse. Domas kurį laiką savo namuose gyveno vienas, bet kai susirgo, išsivežė dukterys. Mirė, palaidotas prie žmonos.

Skapiškyje namus dar pats Domas pardavė Sauliui ir Romai Bugailiškiams.

B u g a i l i š k i ų šeima

Saulius gimęs 1971 m. Čypelių km. Aldonos Indreikaitės ir Alfonso Bugailiško šeimoje. 1995 m. susituokė su Roma Jančyte, gimusia 1972 m. Kandrėnų km. Danutės-Kazės Pretkutės ir Antano Jančio šeimoje.

Saulius mokėsi Skapiškio vidurinėje mokykloje, baigė Šiaulių politechnikumą. Trumpai dirbo Šiaulių autotransporte, 1991–1998 m. Kupiškio pieninėje – vairuotoju. Nuo 1998 m. pavasario dirba Skapiškio vidurinėje mokykloje kiemsargiu.

Roma mokėsi Vaduvų pradinėje ir Skapiškio vidurinėje mokykloje, baigė Panevėžio aukštesniąją pedagoginę mokyklą. Baigusi 1993 m. pradėjo dirbti Vaduvų pradinėje mokykloje mokytoja. Dirbdama mokėsi ir 2002 m. baigė Šiaulių universitetą, įsigijo pradinio ugdymo pedagogo bakalauro diplomą. Nuo 2004 m. spalio mėn. dirba Kupiškio viešosios bibliotekos Skapiškio filiale vyr. bibliotekininke.

Jauna šeima 1996 m. rudenį nusipirko namą Dariaus ir Girėno gatvėje. Čia kryžstauja 1995 m. rudenį gimusi dukra Živilė, o 1997 m. vasaros gale gimė sūnus Mantas. Abu mokosi Skapiškio vidurinėje mokykloje.

(Biografiją parašė Roma 2004 metais, 32 metų).

L a t v ė n ų kiemas (vėliau Stuokos)

Petras Latvėnas gyveno Švedukalnio km., maždaug trys kilometrai nuo Skapiškio miestelio. Jo vienkiemio melioracija nelietė, bet kai dauguma iš vienkiemių kėlėsi į miestelį ir jis tuo laiku pasistatė Skapiškyje namus. Latvėnas dirbo „Ažuolo“ kolūkio pirmininku, žmona šeiminkavo namuose. Vaikų neturėjo. Kaime namus pardavė Stasiui Baltrūnui, apsigyveno naujuose namuose Skapiškyje. Tuo laiku būti tik susikūrusio kolūkio pirmininku buvo nelengva. Žmonėms jis buvo neblogas, todėl valdžia ilgai jo nelaikė. Laisvalaikiu grojo smuiku. Grįždamas iš vieno pobūvio, prigėrė prūde. Tada jis jau buvo pensininkas. Latvėnienei mirus paveldėtojais namus pardavė Broniui Stuokai iš Mituvos kaimo.

S t u o k ų kiemas

Stuokai buvo seni Mituvos kaimo gyventojai. Broniaus tėvai ūkininkavo, turėjo 15 ha žemės, gražią sodybą. Užaugino 5 dukteris ir sūnų. Dukterys ištekėjo, išėjo iš namų. Bronius vedė ir gyveno tėvų namuose, prižiūrėjo senus tėvus. Vaikų neturėjo. Tėvų namuose gyveno ir Broniaus sesuo Bronė. Stuoka su žmona dirbo Skapiškio kolūkyje, prižiūrėjo arklius. Išėję į pensiją atsikėlė gyventi į Skapiškį. Mituvos km. beliko tik vienas kiemas – Broniaus Baltrūno. (Buvo Mituvos kaime 4 Stuokų, dviejų Baltrūnų ir Čivinsko kiemai).Dabar Stuoka su žmona gyvena iš pensijos.

B i e l i a u s k ų kiemas

Vladas Bieliauskas su šeima iš pradžių apsigyveno Dariaus ir Girėno gatvėje išvežtų į Sibirą Šlapelių namuose. Jis dirbo Skapiškio kolūkio pirmininku. Skapiškio kolūkis buvo didelis, į jį įėjo „Ažuolo“, „Plūgo“ buvę kolūkiai. Vėliau Bieliauskas buvo apylinkės vykdomojo komiteto pirmininku. Jis pasistatė namus ant buvusio mokyklos sklypo ir apie 1960 m. čia persikėlė gyventi. Kai Bieliauskas išsikėlė iš Šlapelio namų, leido juose gyventi savininkui Justui Šlapeliui, grįžusiam iš Sibiro, tik reikėjo buvę tėvų namai išsipirkti.

Vladas Bieliauskas vedė našlę Balaišienę, ji augino sūnų. Dabar jos sūnus gyvena Vilniuje, gamtos mokslų daktaras. Bieliausko žmona šeiminkavo namuose. Bieliauskai užaugino 3 vaikus: Vidą, Sigitą, Dangį. Vaikai baigė Skapiškio vidurinę mokyklą, išėjo iš namų, gyvena atskirai.

Bieliauskas mirė Viliuje, ten ir palaidotas. Bieliauskienė pardavė namus ir išvažiavo į Vilnių

pas dukteris. Namus nupirko Černius, bet čia negyveno, juos pardavė istorijos mokslų daktarei A. Vasiliauskienei.

K y t r ū k i e m a s

Povilas Kytra dirbo Skapiškio kolūkyje buhalteriu. Jis su šeima gyveno tėviškėje Aičionių km. Važinėti į darbą buvo apie 3 km., buvo toli ir vaikams mokykla. 1958 m. pasistatė namus Skapiškyje ant buvusio mokyklos sklypo. Aldona Kytrienė šeiminkavo namuose. Vaikams paaugus daug metų dirbo virėja Skapiškio vidurinėje mokykloje, vėliau vaikų darželyje.

Vaikai – du sūnūs ir duktė, baigė Skapiškio vidurinę mokyklą ir studijas aukštosiose mokyklose. Sukūrė šeimas, gyvena atskirai. Aldona ir Povilas Kytrai (Aldona gimė 1932 01 01, Povilas – 1917 06 21) gyvena iš – pensijos. Povilas mirė, palaidotas Skapiškio parapijos kapinėse.

Mokyklos sklypo centre, buvusiame mokyklos kieme, apie 1950 m. buvo pastatytas Skapiškio kolūkio malūnas ir lentpjūvė. Iš malūno pradėjo tiekti miesteliui elektrą. Motoristu dirbo Bickus Bronius, elektriku Apolinaras Glemža. Elektrą gyventojai turėjo nuo 6 iki 24 val. Buvo tiekiama elektra ne tik miesteliui, bet ir Dailiūnų km. bei Švedukalnio galvijų fermai. Prie fermos buvo pastatyta išvežto į Sibirą Juozo Leknicko klėtis. (Nepriklausomybės metais klėtį Leknickai iš kolūkio atsipirko). Joje buvo įrengtas fermos darbuotojams poilsio kambarys, skaitykla ir čia demonstruodavo kino filmus. Apie 1968 m. malūnas ir lentpjūvė buvo nugriauti.

Ant buvusių mokyklos (vienuolyno) pamatų buvo pastatytas mokytojams mūrinis dviejų aukštų namas. Čia apsigyveno mokyklos direktoriaus Jono Kaušakio, mokytojos Bronės Burokienės šeimos, mokytojos Severa Balčiūnaitė, Magdė Gudaitytė. Kaušakiai, Burokai, ir Balčiūnaitė 1983 m. išsikėlė gyventi į Dariaus ir Girėno gatvėje pastatytą naują dviejų aukštų mūrinį aštuonbutį mokytojų namą.

M a g d ė G u d a i t y t ė

Gimė ir augo Vilkaviškio apskrityje. Tėvai buvo ūkininkai. Magdė, dar būdama vaikas, neteko motinos. Baigė Kaune Saulės gimnaziją ir Kauno universitete Gamtos fakultetą. Mokytojavo Anykščiuose, Pandėlyje. 1951 m. atsikėlė į Skapiškį, vidurinėje mokykloje dėstė chemiją, gamtos mokslus. Su ja kartu gyveno tėvas ir sesers duktės sūnus Robertas Aidietis. Tėvą palaidojo Vilniuje. Gudaitytė mirė 1990 m., taip pat palaidota Vilniuje. R. Aidietis, paveldėjęs Gudaitytės butą, 1993 m. pardavė jį Radavičienei, o iš jos 1997 m. nusipirko mokytoja Liudminavičienė.

Keturbutyje dabartiniu metu gyvena tik dvi šeimos: mokyklos direktorės pavaduotoja Liudminavičienė ir lietuvių kalbos mokytojos Jankevičienės šeima. Jos tapo šių butų savininkėmis.

Mokyklos žemės centre 1967 m. buvo pastatyta mūrinė trijų aukštų erdvi vidurinė mokykla, o prie jos įrengtas sporto stadionas, vadovaujamas mokytojos Jūratės Sipavičienės, ir mokomasis daržas, vadovaujamas mokytojos Magdės Gudaitytės. Mokyklos aplinką apželdino Kauno Miškų ūkio technikumą dėstytojas skapiškėnas Vidmantas Markevičius. Beveik visų laidų abiturientai išeidami iš mokyklos pasodina po ažuoliuką, išaugo ažuolų parkas.

1979 m. buvusiame mokyklos kieme, prie mokytojų keturbutio namo, Skapiškio kolūkis pastatė dviejų aukštų mūrinį namą, vaikų lopšelių-darželių. Jam vadovavo Gasiūnienė. Auklėtojomis dirbo: Balienė, Čečytė, Notkienė, Balčiūnaitė, medicinos seselė Balienė, auklėtojos – Šlapelytė, Mačiulytė. Darželyje buvo dvi grupės: jaunesnių ir vyresnių vaikų. Iš pradžių darželių lankė apie 50 vaikų, vėliau beliko apie 10, todėl 1996 m. darželis buvo uždarytas. Dabartiniu metu pastatas tuščias. Pokario metais taip buvo apstatytas buvęs mokyklos (vienuolyno) sklypas.

Už mokyklos sklypo stovėjo valsčius - savivaldybės namai. Tarpukariu, be valsčiaus įstaigos, šiame name gyveno valsčiaus sekretorius Domas Čepas, o nuo 1939 m. Povilo Pėžos šeima, taip pat sargų – Kalnacko, apie 1934 m. Semaškos, vokiečių okupacijos metais Juodžiūno šeimos.

Č e p ū šeima

Domas Čepas apie 1921 m. pradėjo dirbti Skapiškio valsčiaus sekretoriumi, gyveno valsčiaus patalpose. Jis buvo kilęs iš Gindvilių km., ūkininko sūnus. Kelias klases buvo baigęs Kupiškio gimnazijoje. Jo žmona Čepienė buvo estų tautybės, bet laisvai kalbėjo lietuviškai. Sūnus Andrius mokėsi Skapiškio progimnazijoje, o baigė progimnaziją Radviliškyje. Kauno meno mokykloje studijavo tapybą. Dirbo Kupiškio vidurinėje mokykloje paišybos ir braižybos mokytoju.

Čepas buvo ramus, neišdidus, bendravo su visais žmonėm maloniai, todėl jį visi mėgo ir gerbė. Skapiškyje jis gyveno iki 1939 m. pabaigos. Iš čia išsikėlė į Kupiškį, kur taip pat dirbo valsčiaus sekretoriumi. Kupiškyje pasistatė namus.

Čepienė buvo siuvėja ir šeiminkavo namuose.

P ė ž ū šeima

Kai 1941m birželio mėn. trėmė Skapiškio valsčiaus sekretoriaus Povilo Pėžos šeimą, KGB turėjo paplušėti, kol surinko visus į vieną vietą. P. Pėža dirbo ir gyveno su dukrelėms Zina ir Julia Skapiškyje, Pėžienė ir teta – tėvo sesuo gyveno Vėžionių kaime, Felicija mokėsi Kupiškio gimnazijoje ir tomis dienomis laikė brandos atestato egzaminus. Visi šeimos nariai buvo surinkti, suvežti į Skapiškį ir uždaryti daboklėje iki trėmimo dienos. Tai buvo pirmas trėmimas, ir niekas nežinojo, kur išves ir ką reikia pasiimti. Vietiniai raudonieji aktyvistai skubino, neleido pasiimti rekalinių daiktų. Tik rusas kariškis sumetė šiltus rūbus, ir už tai ten, šiaurėje, visa šeima ne kartą jį geru žodžiu minėjo.

Nuvežė visus į Rokiškio geležinkelio stotį, sukrovė į gyvulinius vagonus ir nuvežė į Naująją Vilnią. Ten 2 dienas laukėme, kol suformavo ešaloną. Vyrus atskyrė nuo šeimų ir sulaipino į atskirus vagonus. Kai tremiamieji pamatė, kad vyrų vagonus atkabino ir formuoja naują ešaloną, kilo baisus klyksmas ir verksmas. Vyrai buvo išvežti į lagerius ir tik maža dalis liko gyvi. Mūsų tėvelis pateko į Rešiotų lagerį ir išbuvo ten 5 metus. Mus nuvežė į Altajų. Kai kas pateko į kolūkius, o mums pasisekė: apgyvendino mieste, kuris vadinosi „Kamen na Obie“. Dirbome plytinėje, nešiojome plytas. 1942 m. liepos mėnesį išvežė į šiaurę. Šiek tiek važiuojome traukiniu, paskui plaukėme Lenos upe baržomis iki pat jos žiočių, iki Laptevų jūros, į Jakutijos šiaurę. Miškai vis retėjo ir visai dingo. Paskui dingo ir krūmokšniai, atsivėrė tundra. Gyvenviečių jau senai nebematyti. Jau esame 800 km. į šiaurę nuo poliarinio rato. Po 2 mėn. kelionės Lenos upe mus išlaipino plikame iškyšulyje. Iš trijų pusių supo vanduo. Iš vienos pusės – Lenos žiotys 80 km. pločio, iš kitos pusės – Laptevų jūra. Pats iškyšulys – tai samanomis apaugęs gūbrys, kur amžinas įšalas, kur vasara trunka 2 mėn., spalio mėnesį jau pašalę. Tris mėnesius tęsiasi poliarinės naktys. Tokioje vietoje paleido ant plikos žemės. Buvo du barakai, jau pilni suomių nuo Leningrado, vokiečių iš Pavolgio ir ukrainiečių. Pradėjo šalti, ir skubiai reikėjo statyti namus – jurtas. Gyvenome baržoje. Moterys tempė smėlį, rąstus, plytas, o vyrai statė. Suerdavo rąstus, apdėdavo juos velėna, lubas darė iš lentų, ant kurių klojo velėną ir apipildavo smėliu. Langų vietoje įstatydavo ledo gabalus. Tai buvo ledinis namas. Ilgus mėnesius šaltis ir tamsa, kurią šiek tiek sklaidė žuvų taukų spinksulė. Tarp atvežtųjų buvo nemaža žydų, daugiausia Kauno miesto fabrikantų ir šiaip turtuolių. Jie labai sunkiai prisitaikė prie naujų sunkių sąlygų. Pasitaikydavo, kad išprotėdavo. Visus varydavo žvejoti, bet griežtai draudė parsinešti namo žuvis. Prižiūrėtojas buvo vokiečių, kuris su tremtiniais elgdavosi žiauriau, matyt, stengėsi „gerai dirbti“ ir išsilaikyti viršininko poste, nes pats buvo iš tremtinių. Išvargę, šlapi, sušalę ir visada alkani žmonės vis labiau silpo, sirgo ir mirė. Pirmoji žiema buvo baisiausia. Mirdavo masiškai. Pirmiausia išmirė vaikai ir seni žmonės. Išmirdavo ištisos šeimos. Labai daug išmirė suomių. Lavonus lyg malkas kraudavo į

krūvas, laidodavo pavasarį, šiek tiek atšilus žemei. Kapai būdavo negilūs, nes pašalas trukdė giliau kasti. Stiprios bangos ardė iškyšulio krantus, plovė žemę, ir lavonai atsidurdavo paviršiuje. Bangos juos plovė ir nešė į jūrą.

Antrą žiemą sumanūs lietuviai išmoko žvejoti, viršininkai jau leisdavo parsinešti žuvis. Bet gyvenimas vis tiek dar buvo labai sunkus. Žvejai išplaukdavo valtimis, užmesdavo ilgus 500 m. tinklus, kankindavo šaltis ir ledinis vėjas. Traukiant tinklus, sušlapdavo drabužiai. Traukdavo plikomis rankomis, jos nušaldavo, baisiai skaudėdavo, iškildavo pūslės, atsiverdavo žaizdos. Net vasarą aukščiausia temperatūra būdavo tik 10–12 laipsnių. Sesuo Felicija žvejojavo kartu su vyrais, nes ji buvo vienintelė mūsų šeimos maitintoja. Pavasariais Felicija gaudydavo ruonius. Išeidavo su būriu medžiotojų toli nuo namų, pasistatydavo ant ledo palapines ir laukdavo, kada ruoniai pasirodys. Jie vaikus veda ant ledo ar sausumoje, bet maitinasi ir miega vandenyje. Lede pasidaro eketes, pro kurias lenda į vandenį. Kol ruonis paviršiuje, gaudytojai į eketę įstato maišą. Kai šis grįžta į vandenį, patenka į maišą. Vėliau Felicija įsigijo 6 šunis, kurių vedlys Brisiukas buvo labai protingas. Jis pats išmokė savo kinkinio šunis klausyti komandos. Šunų traukiamas kinkinys gali atvežti 300 kg žuvis 60 km. per 4 valandas. Kai eketes užpusto, šunys jas suranda ir atkasa. Jei užklumpa pūga, žmogus paklysta ir žūna. Kartą Feliciją užklupo pūga jūroje ant ledo, o Brisiukas parvedė namo. Kitą kartą įlūžo ledas, ir Brisiukas su šunimis ištempė Feliciją į krantą. Pūgos ten būna baisios. Kai mokytojai sužino, kad artinasi pūga, mokinius tuoj pat išsiunčia namo. Kartą išėjom iš mokyklos pūgai siaučiant ir miestelyje pasiklydom. Tik užėję į vieną namą sužinojome, į kurią pusę eiti.

Julė 15 metų jau dirbo. Toks Filatovas statydavo krosnis, tai Julė maišė ir nešiojo molį. O Felicija vis žvejojo ir mus maitino. 1943 m. Julė pradėjo tęsti mokslą ir baigė vidurinę mokyklą, vėliau Irkucke studijavo matematiką. Zina baigė buhalterijų kursus. Bet tai buvo vėliau, kai gyvenimas šiek tiek pagerėjo. Lietuviai buvo sumanūs, visur prisitaikydavo.

Jakutijoje turėjome daug gerų draugų jakutų. Grįžę į Lietuvą, su jais susirašinėjome, kartą kitą aplankėme.

(Iš knygos Aliutės Elenos Markevičiūtės „Skapiškis“, 1999, 169.)

K a l n a c k ū šeima

Kalnackas dirbo Skapiškio valsčiuje sargu nuo 1918 m. Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo. Gyveno valsčiaus patalpose. Kalnackienė šeiminkavo namuose ir prižiūrėjo švarą valsčiaus patalpose. Turėjo apie 3 ha žemės, todėl laikė karvę, nusišerdavo kiaulę. Užaugino dvi dukteris. Marytė Skapiškyje baigė mokytojų kursus ir mokytojavo Rokiškio pradinėje mokykloje. Ona išmoko siuvėjos amato. Išteikėjo ir išsikėlė gyventi pas vyrą į Doniūnų kaimą.

Kalnackai apie 1934 m. išsikėlė gyventi pas dukterį Oną. Žemę, kurią čia turėjo, pardavė.

S e m a š k ū šeima

Jonas Semaška apie 1934–1939 m. dirbo valsčiaus sargu. Gyveno valsčiaus patalpose. Semaškienė valė ir tvarkė įstaigos patalpas. Augino dukterį Ireną.

Semaška buvo Šaulių organizacijos narys. Nuo 1934 m. vadovavo Skapiškio Šaulių organizacijos dūdų orkestrui. 1937 m. LŠS dūdų orkestrą apžiūros pažymyje rašyta, kad Skapiškio orkestras galės būti geriausias visoje Šaulių sąjungoje. Orkestras grieždavo minėjimų, švenčių metu, ruošė net muzikos vakarus. 1938 m. J. Semaška apdovanotas Vytauto Didžiojo III laipsnio medaliu. 1939 m. Semaška išsikėlė į Kupiškį.

J u o d ž i ū n ū šeima

Nuo 1941 m., vokiečių okupacijos metais, valsčiaus sargu dirbo Juodžiūnas. Žmona šeiminkavo namuose ir tvarkė valsčiaus patalpas. Augino 3 vaikus: sūnų Petrą ir dvi dukteris Birutę ir Aldoną. Sūnus mokėsi ir gyveno Klaipėdoje, Birutė ir Aldona lankė Skapiškio pradinę mokyklą. 1944 m. šeima išsikėlė gyventi į kaimą.

Valsčiaus pastatas buvo nugriautas ir ant šio sklypo 1983 m. pastatytas mūrinis dviejų aukštų namas-butai mokytojams. Jame apsigyveno Jono Kaušakio, Lino Buroko, Reginos Stanienės, Bistrovų šeimos, mokytojos Severa Balčiūnaitė, Birutė Balaišytė. Keturių kambarių butas buvo paverstas bendrabučiu, čia gyveno tik ką atsikėlę mokytojai. Vienas butas buvo skirtas Vykdomajam komitetui, jame gyveno milicininkas. Gyventojai keitėsi. Kai butai buvo privatizuojami, juos įsigijo Jono Kaušakio, Virginijaus Kaušakio, Lino Buroko, Birutės Balaišytės-Zaborskienės, Reginos Stanienės, Jono Jaručio šeimos ir mokytojos Severa Balčiūnaitė, Zita Griškevičiūtė. J. Jarutis butą pardavė Antanui Gimbučiui. Z. Griškevičiūtės butą nupirko Švietimo skyrius ir jį išnuomoja. Dabar jame gyvena Vita Vadoklytė.

Mokytojų aštuonbutis namas, pastatytas 1983 m.

R e g i n a S t a n i e n ė

Į šį pasaulį atėjau 1952 metų spalio mėnesio 9 dieną Kupiškio raj., Oniūnų km. Esu Genovaitės ir Antano Jakučių pirmagimė dukra. Be manęs, šeimoje dar augo jaunesnis brolis Arvydas.

Gyvenome Siaurių kaime tėvelio tėviškėje. Viename namo gale gyveno mūsų šeima, kitame-tėvelio sesers. Danutės šeima ir močiutė. Senelis buvo miręs.

Tėvas dirbo Buivėnų kalkyne mašinistu, mama triūsė namuose. Lankiau Siaurių pradinę mokyklą.

Mieli prisiminimai susiję su mamos tėviške Oniūnų km. bei pusseserėmis Virginija, Violeta ir Birute. Seneliai jau buvo mirę.

Man baigiant trečią klasę, persikėlėme gyventi į Kuosėnų kaimą. Tėvai įsidarbino tuometiniame Naivių durpyne. Tėvas vairavo durpių klojamąją mašiną, mama dirbo sezoninį darbą.

Baigusi keturias klases. Kuosėnų pradinėje mokykloje, toliau mokiausi Čivonių aštuonmetėje mokykloje bei Kupiškio vidurinėje mokykloje (dabar Lauryno Stuokos-Gucevičiaus gimnazija). 1971 m. gavusi brandos atestatą, įstojau mokytis į Lietuvos žemės ūkio akademijos ekonomikos fakultetą.

Sunkiai susirgus mamai, teko ja rūpintis bei padėti dirbti namuose. Gyvenome ūkiškai: laikėme gyvulių, turėjome daržą. Nutrūko mokslai. Pradėjau dirbti Skodinių bibliotekoje. Tame pačiame pastate įsikūrusioje Skodinių pradinėje mokykloje pavadavau sergantį mokytoją. Čia ir buvo pirmieji pedagoginio darbo žingsniai. Atsiradus laisvai darbo vietai, įsidarbinau arčiau namų esančioje Naivių bibliotekoje.

1973 metais mirė mama, o man buvo tik dvidešimt vieneri metai.

Dirbant bibliotekoje, laikinai buvo priskirtos ir Naivių kultūros namų direktorės pareigos.

Ten susipažinau su kino mechaniku Jonu Staniu. 1974 metų rudenį ištekėjau. Antraisiais bendro gyvenimo metais gimė sūnus Vaidas. Mirus uošviui, apsigyvenome pas anytą Dailiūnų km. 1982 metais gavę butą, persikėlėme gyventi į naujai pastatytą aštuonbutį mokytojų namą Skapiškio miestelyje, Dariaus ir Girėno gatvėje. Po dešimties metų šio namo gyventojai gavome leidimą butus nusipirkti.

Nuo 1976 metų rugsėjo mėnesio dirbu Skapiškio vidurinėje mokykloje. Dirbdama mokiausi ir baigiau Vilniaus valstybinį universitetą, įsigydama bibliotekininkės-bibliografės specialybę.

Pomėgį rankdarbiams paveldėjau iš mamos bei tetos Danutės, o studijuodama Šiaulių universitete įsigijau dar ir darbų mokytojos aukštojo mokslo baigimo diplomą.

Dirbu Skapiškio vidurinės mokyklos bibliotekoje ir dėstau darbus ir buitines kultūras.

Sūnus vedęs gyvena atskirai. Netoli Naiviuose gyvena brolis su šeima ir tėvas – gretimame Duoniūnų kaime.

Domiuosi daugeliu dalykų. Laisvalaikį skiriu mezgimui, siuvimui, knygai, kultūriniais renginiais, be to, mėgstu vairuoti automašiną, gaminti maistą ir kt.

Biografiją parašė Regina Stanienė 2004 m.

G i m b u č i ų šeima

Irena Gimbutienė. Gimiau 1939 m. Jagaudžių km., Pabiržės valsč., Biržų apskr. Tėvai turėjo 15 ha žemės. Tautos upelis riboja mūsų žemę nuo Pasvalio raj. 1948 m. mirė tėvelis, palikdamas nėščią mamą ir mane vos 9 metų. Gimus seseriai Laimutei, mama viena nebeįveikė įdirbti žemės, todėl samdė samdinius, kas tarybiniais metais, o ypač prieš kolektyvizaciją, buvo draudžiama. Pabiržės valsčiaus „ponai“ gąsdino ir Sibiro platsbyėmis, bet kai įsirašėme į kolūki, likome Lietuvoje. Mama ištekėjo antrą kartą. Užaugom prie patėvio.

Pradinę mokyklą baigiau Daudžginių, septynmetę – Gulbinėnų (Pasvalio raj.), o vidurinę – Biržų II-ąją. 1957 m. nepavykus studijuoti (nes neįstojau į medicinos m-klą), rudenį grįžau į Biržus ir pradėjau savarankišką gyvenimą. Dirbau Biržų linų apdirbimo f-ke, restorane padavėja, kol buvau perkelta į Biržų J. Janonio vid. mokyklos bufetą. Darbas mokyklos bufete patiko: ramus, tik per pertraukas ir po pamokų iki 18 val., bet tie nelemti vasaros šeštadieniai... Tada man reikėjo Biržų piliakalnyje bufete prekiauti, kai tuo tarpu mano bendraamžiai linksminasi. Turbūt dirigavo jaunystė, kad abi su drauge išvažiuoju į Pandėlio rajoną, nes ten trūko pardavėjų. Mus paskyrė į Papilio universalinę parduotuvę, o mane vedėja.

Dažnai tekdavo važiuoti į Pandėlio kooperatyvo sandėlius atrinkti parduotuvei prekių. Ūkinių prekių sandėlyje vedėju dirbo būsimasis vyras – Antanas Gimbutis. Taip darbo reikalai ir persipynė su asmeniniais.

1961 m. koop. pirmininkas pasiūlė darbą Skapiškio maisto prekių parduotuvėje. Taip ir pasiekiau Skapiškio miestelį. Tais pačiais metais įforminom santuoką. 1965 m. gimė dukra Asta. Beveik 20 metų dirbau maisto parduotuvėje. Teko laimėti persikelti į naujas, erdvas patalpas, kur darbo sąlygos žymiai pagerėjo, bet nebeleido sveikata, todėl susiradau fiziškai lengvesnį darbą – Kupiškio centrinėje taup. kasoje kasininke. Ten praleista 10 metų. 1987 m. grįžau į prekybą. Dirbau ūkinių prekių parduotuvėje, iš kurios ir išėjau užtarnauto poilsio (1994 m.).

Visą laiką nuo 1961 m. gyvenome Skapiškyje. Pradžioje nuomojomės butą, vėliau gavom kooperatyvo žinybinį. Paskutinius 10 m. prieš pensiją gyvenome pieninės žinybiniame bute.

1999 m. sužinojome, kad parduodamas butas Dariaus ir Girėno gatvėje (kur ir dabar gyvename), mes jį įsigijome. Štai nuo tada ir esame, jau visam likusiam laikui, šios gatvės gyventojai. Tai ir yra visas mano gyvenimo kelias į Skapiškį, į Dariaus ir Girėno gatvę.

Antanas Gimbutis. Gimiau 1932 m. Utenos apskr., Tauragnų mieste, prie Labės ežero, bežemio darbininko šeimoje. 1939 m. pradėjau lankyti Tauragnų mokyklą, kur baigiau 7 kl. Augau daugiavaikėje šeimoje: 3 broliai ir 3 seserys. Tėvelis dirbo malūne malūnininku, tai duonos užtekdavo, o mėsa buvo padalinama po gabaliuką. Kadangi tėvai žemės neturėjo, tai vietos klebonas buvo skyręs gabaliuką žemės bulvėms pasisodinti; kiek pamenu, visą laiką toje pačioje vietoje ir augindavo bulves. Vasarą, kai neidavau į mokyklą, dvi vasaras teko pas dvarininką karves ganyti, kartu ir tėvilių vieną karvę – už tai nereikėdavo mokėti. Dvarininko duodamu maistu nesiskųdavau. Šeimininkė buvo labai gera, tai pieno, mėsos būdavo sočiai. Vėliau, gal 14 metų,

pradėjau mokytis vargonininko specialybės pas vietos vargonininką Gimžauską. Pusantrų metų pasimokęs, šiek tiek jį pavaduodavau. Vėliau jis išvažiavo vargonauti į Rokiškį. Jis man parašė laišką, kad atvažiuočiau pas jį, kadangi Juodupėje nebuvo vargonininko. Nuvažiavęs įsidarbiau. Tuo laiku Juodupėje klebonu dirbo Jaseckas, jis buvo muzikalus ir man daug padėjo, už ką jam esu dėkingas. Tačiau materialinė padėtis buvo nekokia, todėl nutariau vesti. Merginų buvo, bet išsirinkau 10 m. vyresnę už save ir vedžiau. Gyvenau vedęs iki kariuomenės. Išėjus į kariuomenę gimė sūnus. Grįžus iš kariuomenės prašė vargonininkauti, bet kadangi prie tarybų valdžios buvo niekinami kulto tarnai, tai aš nuėjau dirbti į f-ką „Nemunas“ elektriku. Padirbėjęs pora metų fabrike perėjau dirbti į prekybą-maisto prekių parduotuvėje. Kadangi mano meilė pirmajai žmonai jau buvo atšalusi, tai iš Juodupės išvažiavau į Pandėlio rajkooperatyvą. Dirbau Papilio universalinėje parduotuvėje, vėliau buvau perkeltas į Pandėlį, kur dirbau ūkio prekių sandėlyje, vėliau maisto prekių sandėlyje. Dirbdamas sandėlyje susipažinau su dabartine žmona. Maždaug po 1,5 m. įforminom santuoką. Vėliau dirbau Skapiškyje maisto prekių parduotuvėje. Gyvenau pas m-klos dir. Stasio Merkio tėvus, vėliau pas Balienę, o dar vėliau virš parduotuvės. Prikalbintas Kupiškio rajkoopsajungos pirmininko, dirbau Kupiškio ūkio prekių sandėlyje. Į darbą važinėjau iš Skapiškio. Vėliau 6 metus teko dirbti Naivių ceche, o po to 6 metus Kupiškio pieninėje, iš kur išėjau į pensiją. Jau būdamas pensininkas, nusipirkau butą Dariaus ir Girėno gatvėje, kur ir gyvenu. Užauginau dukrą Astą, kuri šiuo metu dirba ir gyvena Kaune, Turiu anūkę Agnę, kuri vasarą atvažiuoja paatostogauti. Tai toks būtų trumpas mano gyvenimo rašymas ir kelias į Skapiškį.

(Irena ir Antanas Gimbučiai gyvenimo aprašymus parašė patys 2004 m).

Z a b o r s k i ū šeima

Gimiau 1959 m. kovo 2 d. Irkutsko srities Šitkinsko rajono Volnistyj kaime tremtinės ir politinio kalinio šeimoje. 1963 m. grįžome į Lietuvą, apsigyvenome Utenos rajono Vyžuonų miestelyje. Baigusi Vyžuonų vidurinę mokyklą, 1977 m. įstojau į Vilniaus pedagoginį institutą, įsigijau istorijos mokytojos specialybę. 1981 m. pradėjau dirbti Skapiškio vidurinėje mokykloje. 1982 m. buvau paskirta direktoriaus pavaduotoja ugdymui. Nuo 1992 m. iki dabar dirbu mokyklos direktore.

Vyras Valentinas gimė 1957 m. rugpjūčio 23 d. Kupiškio rajono Noriūnų apylinkės Palėvenės kaime. Tėvai dirbo tuometinėje MSV. Baigęs Noriūnų aštuonmetę mokyklą, 2 metus mokėsi Panevėžio sporto mokykloje. Grįžęs iš karinės tarnybos, baigė Vabalninko technikumą. Šiuo metu dirba Skapiškio vidurinėje mokykloje. Laisvalaikiu mėgsta dainuoti.

Dukra Roberta gimė 1985 m. kovo 4 d. Besimokydama Skapiškio vidurinėje mokykloje, lankė Skapiškio teatro studiją, baigė Kupiškio muzikos mokyklą. 2004 m. įstojo į Mykolo Romerio universiteto teisės fakultetą.

Sūnus Vytautas gimė 1989 m. vasario 17 d. Šiuo metu mokosi Skapiškio vidurinės mokyklos 10 klasėje. Lanko Kupiškio sporto mokyklą, aktyviai dalyvauja sportinėje veikloje.

Dariaus ir Girėno gatvėje apsigyvenau 1983 m. pavasarį.

(Parašė Birutė Zaborskienė)

S e v e r i j a B a l č i ū n a i t ė

Mano tėvai gyveno Kupiškio raj., Daukučių km. Turėjo 22 ha žemės. Balčiūnas Albinas gimė 1901 m. balandžio mėn. pirmą dieną, mirė 1992 m. liepos mėn. šeštą. Tėvelis vedė našlę Gudeliene-Stančikaitę, gimusią 1890 12 26, mirė 1963 01 18. Mamos pirmasis vyras mirė 1925 m. nuo smegenų paralyžiaus. Gudeliai turėjo du sūnus: Kazimierą, gimusį 1921 m., ir Antaną, gimusį 1923 m. Kazimieras vedęs gyveno Rygoje, augino dukterį Reginą. Jis 1991 m. dingo be žinios. Antanas žuvo (buvo nušautas rusų kareivių).

Mirus vyrui Gudeliui, po metų mama ištekėjo už Balčiūno Albino. Aš gimiau 1927 01 10 Daukučių km. Lankiau Žaidelių pradinę mokyklą. Ją baigiau 1939 m. Toliau mokiausi Kupiškio gimnazijoje ir ją baigusi 1948 m. įstojau į Vilniaus valstybinį universitetą gamtos fakultetą. Baigiau 1953 m. gavusi geografijos specialybę. Buvau paskirta į Pandėlio raj. mokytoja. Pandėlyje išdirbau 3 metus. Vėliau persikėliau į Skapiškio vid. mokyklą. Dirbau iki išėjimo į pensiją 1983 m.

Nuo 1988 m. pradėjau dirbti Skapiškio vaikų darželyje auklėtoja. 1991 m. buvau atleista dėl etatų mažinimo darželyje. Vėliau vėl buvau priimta nuo 1993 m. laikinai auklėtoja iki 1994 17 20. 1994 10 03–1995 08 22 dirbau Skapiškio vid. mokykloje mokytoja.

Mirus mano mamai tėvelis po metų vedė antrą žmoną Elzbieta Užubalytę. Ji mirė 1985 m. Jai mirus tėvelis iš Daukučių km. atsikėlė gyventi pas mane į Skapiškį.

(Biografiją parašė Severija Balčiūnaitė 2004 m.)

K a u š a k i ū šeima

Jonas Kaušakys gimęs 1932 08 17 Kupiškio rajone, Šimonių apylinkėje, Linkiškių kaime. Tėvas Kazimieras Kaušakys gimęs 1989 m., buvo ūkininkas, dirbo 18 ha žemės, motina Petronelė Aleknaitė-Kaušakienė gimusi 1903 m. Šeimoje buvo 3 vaikai: Jonas, (gimęs 1932 m.), Gediminas (gim. 1936 m.) dabar ūkininkauja Šimonyse, Irena Kaušakytė-Grucienė (gim. 1944 m.) gyvena Vilniuje.

Jonas Kaušakys 1952 m. baigė Kupiškio vid. mokyklą ir įstojo į Šiaulių mokytojų institutą, kurį baigęs 1954 m. buvo paskirtas į Skapiškio priaugančią vidurinę mokyklą fizikos ir matematikos mokytoju. Tais pačiais metais buvo pašauktas į tarybinę armiją, iš kurios grįžęs 1957 m. dirbo Skapiškio vidurinėje mokykloje, dėstė fiziką ir ėjo visas kitas pareigas (1961, 1962 m. – mokslo dalies vedėjas, 1962–1992 – direktorius). 1976 m. neakivaizdiniu būdu baigė Šiaulių pedagoginį institutą. Nuo 1992 m. iki 2000 m. rugsėjo dėstė fiziką.

1963 m. sukūrė šeimą. Žmona Kazimiera Šaučiūnaitė-Kaušakienė gimė 1938 12 22 Kupiškio raj. Žilių km., valstiečių šeimoje. Tėvai turėjo 16 ha žemės (kartu su 2,5 ha miško). Tėvas Juozas Šaučiūnas (1897–1963), motina Šaučiūnienė-Maslenikaitė Salomėja (1896–1990) augino du vaikus: sūnų Kazimierą-Vytautą (1933–1987) ir dukterį Kazimierą Šaučiūnaitę-Kaušakienę. Sūnus gyveno Šimonyse ir augino du sūnus.

Dukra Kazimiera 1958 m. baigė Kupiškio vidurinę mokyklą ir įstojo į Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto fizikos-matematikos fakulteto matematikos-braižybos specialybę. 1963 m. baigė mokslą, ištekėjo ir pradėjo dirbti Skapiškio vid. mokykloje, dėstė matematiką iki 2000 metų rugsėjo mėn.

Šeimoje augo du sūnūs – Gintaras (g. 1964 m.) ir Virginijus (g. 1965 m.). Gintaras po ausų uždegimo liko kurčnebylys, mokėsi Vilniaus kurčiųjų mokykloje- internete. 1983 m. sukūrė šeimą ir gyvena Panevėžyje. Turi dukterį Rūtą (g. 1984 m.). Sūnus Virginijus 1983 m. baigė Skapiškio vid. mokyklą ir įstojo į Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto techninių darbų specialybę. Po metų buvo pašauktas į kariuomenę ir po dviejų metų vėl grįžo mokytis. 1986 m. dar būdamas studentas sukūrė šeimą. 1989 m. baigęs studijas pradėjo dirbti Skapiškio vidurinėje mokykloje. Augina tris dukras: Dovilę (1987 m.), Živilę (1991 m.) ir Rasą (1992 m.).

Nuo 1963 m. (vieniems metams) gyventi prigludė S. Mažeikytė. Iki 1983 m. gyvenom prie mokyklos pastatytame keturių butų name. Į šį namą, esantį S. Dariaus ir S. Girėno gatvėje Nr. 12, persikėlėme 1983 m. sausio mėn. ir gyvenome iki šiolei 6-ame bute.

(Gyvenimo aprašymą parašė Kazimiera Kaušakienė 2004 m.)

B u r o k ū šeima

Linus Burokas gimė 1933 m. gruodžio 10 d. Skapiškio valsčiaus Dailiūnų kaime darbininko šeimoje. Tėvas buvo mūrininkas ir dirbdavo pas ūkininkus mūrydamas krosnis, krėsdamas molinius tvartus, žiemą uždariaudavo miško ruošos darbuose. Motina eidavo dirbti pas ūkininkus prie lauko darbų ir šeimnininkaudavo namuose.

Vaikystė prabėgo namuose, teko ganyti ūkininkų gyvulius, vėliau pradėjau lankyti Skapiškio pradžios mokyklą. Po karo įsikūrus progimnazijai ją baigiau ir pradėjau savo darbinę veiklą. 1950 m. dirbau Skapiškio pašto skyriuje laiškininku, kol 1952 m. buvau pašauktas atlikti karinę tarnybą, kurioje praleidau 3 metus.

Grįžęs iš kariuomenės dirbau Skapiškio apylinkėje, vėliau baigiau tuometinį Vabalninko tarybinį ūkį-technikumą, kur įsigijau techniko-mechaniko specialybę ir iki 1977 metų dirbau Skapiškio kolūkio inžinieriumi-mechaniku.

Nuo 1978 metų iki išėjimo į pensiją dirbau Skapiškio vidurinėje mokykloje praktinio važinėjimo instruktoriumi, mokiau vaikus vairuoti traktorių, vedžiau traktorių ir žemės ūkio mašinų užsiėmimus.

Vedęs. Žmona Bronislava gimė 1929 m. sausio 12 d. Kupiškio raj., Punkiškių apyl., Ruzgių kaime valstiečių šeimoje. Tėvai turėjo 11,5 ha žemės. 1942 m. baigė 5 skyrių pradinę mokyklą. 1947 m. įstojo į Svėdasų vidurinės mokyklos III klasę. 1949 m., baigusi vidurinės mokyklos IV klases, įstojo į Panevėžio pedagoginę mokyklą, kurią baigė 1953 metais. Tais pačiais metais pagal paskyrimą atvyko dirbti į Skapiškio vidurinę mokyklą, kur dirbo pradinių klasių mokytoja iki 1984 m., kol išėjo į pensiją. Dukra Sigita su šeima gyvena Skapiškyje, taip pat dirba mokykloje. Mokykloje vairuotoju dirba ir Sigutės vyras Remigijus. Jie augina 3 sūnus.

Į Dariaus ir Girėno gatvę atėjome gyventi 1983 m. pavasarį iš mokytojų keturbučio namo. (Gyvenimo aprašymą parašė Linas Juozas Burokas 2004 m.).

P r a d i n ė s m o k y k l o s n a m a s

Tuoj už valsčiaus pastato apie 1862 m. Skapiškyje buvo pastatytas pirmas mokyklos pastatas. Tarpukariu šiame name buvo senelių prieglauda, išlaikoma parapijos. 1940 m. ji buvo uždaryta. 1940–1941 m. buvo įrengta vienoje namo pusėje provoslavų cerkvė, kitoje gyveno popas. Vykdavo apeigas, susirinkdavo Skapiškio apylinkėse gyvenantys rusai. Vokiečių okupacijos laiku pastatas buvo tuščias. Nuo 1944 m. iki 1967 m. sausio mėn. čia vėl mokėsi pradinių klasių mokiniai. Apie 1968 m. šiame name apsigyveno Šinkūnai. 1987–1995 m. čia buvo Kultūros namai.

Pradinės mokyklos pastatas gražintas mokyklai. Dabar jame mokyklos sandėlis.

Š i n k ū n ū š e i m a

Valerija Šinkūnienė nuo 1960 metų dirbo Skapiškio vidurinėje mokykloje valytoja, todėl ir leido apsigyventi buvusioje pradinėje mokykloje kaip mokyklos darbuotojai. Ji dirbo ir būdama pensininkė, maždaug iki 1988 m. Laisvalaikiu siūdavo, buvo gera siuvėja. Ji buvo kilusi iš Kreipšių km., ūkininko Martinonio duktė. 1934 m. ištekėjusi už Jono Šinkūno persikėlė gyventi į Skapiškio miestelį. Butą samdėsi pas Jurgelionį, vėliau gyveno pas Šambokieneę.

Jonas Šinkūnas buvo Skapiškio miestelyje vienintelis kirpėjas. Tarpukariu dirbo privačiai, sovietmečiu buitiniame kombinate. Buvo linksmo būdo, todėl jį visi mėgo, o už sąžiningą darbą gerbė. Kirpėju dirbo iki pat mirties – 1980 metų. Jonas buvo kilęs iš Kupiškio raj., Ičiūnų kaimo. Tėvai buvo ūkininkai, turėjo apie 30 ha žemės. Jonas kirpėjo amato mokėsi Kaune, jį išlaikė brolis Feliksas, jis buvo Kauno universiteto dėstytojas. Jonas į Skapiškį atsikėlė apie 1932 m. ir čia pradėjo dirbti kirpėju.

Jonui mirus Valerija 1984 m. nusipirko namus Vilniaus gatvėje ir ten apsigyveno. Jonas ir Valerija palaidoti Skapiškio parapijos kapinėse.

V i l k i e n ė s k i e m a s (vėliau Stanyčių, Žaliauskienės)

Namas senas, po vienu stogu buvo gyvenamoji patalpa ir tvartelis. Gyveno viena, ji buvo nevietinė, čia apsigyveno tuojau po 1914 m. karo. Verpė, plėšė plunksnas. Pas ją labai ilgai gyveno nuomininkai Neniškienė su sūnum Romu ir ją prižiūrėjo. Neniškiai iš Vilkienės namų išsikėlė apie 1937 m. Silpnėjant Vilkenės sveikatai, prasidėjus karui, apie 1942 m. ją išsivežė brolis. Namai kurį laiką stovėjo tušti.

A d e l ė i r O n a S t a n y t ė s

1944 m. liepos mėn. Vilkienės namus nupirko Adelė ir Ona Stanytės, nes per karą jų namai Dailiūnų km. sudegė. Adelė buvo siuvėja. Ji siuvo kasdienius rūbus, kailinius. Pas jas po karo 1945 m. apsigyveno ir jų brolis Jonas su šeima. Stanio žmona taip pat buvo siuvėja. Ji siuvo išėiginius drabužius. Jonas labai greitai pasistatė namus tėviškės žemėje Dailiūnų km. ir išsikėlė ten gyventi. Stanytės čia mirė, palaidotos Skapiškio parapijos kapinėse.

1980 m. šiuos namus nupirko pensininkė Zofija Žaliauskienė.

Z o f i j o s Ž a l i a u s k i e n ė s šeima

Namas senas, bet gyventi galima. Troboje tebestovi ir duonkepė krosnis. Žaliauskienė į Skapiškį atsikėlė iš Januliškių vienkiemio, kuris priklausė Kupiškio miškų ūkiui. Jis įėjo į žemės plotą, kurį buvo numatyta užsodinti mišku. Žaliauskienei čia buvo leista gyventi, nes dirbo miškų ūkyje darbininke. Žaliauskienė į Skapiškį atvažiavo gyventi jau būdama pensininkė. Jos buvo 4 vaikai, bet į Skapiškį atsikėlė tik su sūnumi Jonu. Kiti vaikai jau buvo išėję iš namų.

Duktė Ramunė baigė Skapiškio vid. mokyklos 8 klases ir Kalvarijos pienininkystės mokyklą. Dirbo Skapiškio, vėliau Kupiškio pieninėse. Dabar vėl dirba Skapiškio pieno priėmimo punkte. Ištekėjo, kartu su vyru nusipirko Skapiškio vienkiemyje Burbos sodybą.

Palma baigė Skapiškio vid. mokyklos 8 klases ir Biržuose buhalterijos kursus. Dirbo Biržuose, vėliau Kupiškio buhalterė. Dabar dirba savivaldybėje valytoja.

Onutė baigė Skapiškio vid. mokyklą, Vilniuje lengvosios pramonės technikumą. Ištekėjo, gyvena Panevėžyje, dirba mezgėja.

Jonas dirbo Skapiškio kolūkyje. Dabar bedarbis.

Žaliauskienė mirė 2004 m. gruodžio mėn., palaidota Skapiškio parapijos kapinėse.

M a r t i š i ū n ū kiemas (vėliau Šap)

Martišiūnas buvo nevietinis, jis apie 1920 m. atvažiavo iš JAV, nusipirko Gasiūno namus ir prie Švedukalnio kapų apie 12 ha žemės. (Gasiūnai buvo seni gatvės gyventojai, apie juos niekas nieko nežino, tik tiek, kad 1905 m. jų sodybą nusiaubė kazokai ir šio kiemo sūnūs, pabėgę nuo kazokų, išvyko į JAV). Pas Martišiūną gyveno jo sesuo. Martišiūnas vedė Vincentą Gintautaitę iš Laičių kaimo, ūkininko dukterį. Martišiūnienė mokėjo siūti, bet siuvo tik savo šeimai. Užaugino 3 vaikus: Stasį, Vytautą, Aldoną. Vaikai baigė Skapiškio pradžios mokyklą. Martišiūnas mirė apie 1934 metus. Vaikai paaugo, žemę išsidirbdavo patys, gyveno pasiturinčiai. Sūnūs buvo sumanūs, patys pasistatė tvartą (patys pasidarė ir cementinius blokelius).

Sovietmečiu abu sūnūs – Stasys (gim.1921 m.), Vytautas (gim.1924 m.) – slapstėsi nuo sovietinės kariuomenės pas gimines Laičių kaime, motinos tėviškėje. Paskelbus amnestiją registravosi, o po kelių dienų buvo suimti ir išvežti į lagerį. Stasys grįžo po 10 metų, Vytautas buvo nuteistas 25 m. Grįžę abu gyveno toliau nuo namų, Stasys dirbo Suvalkijos krašte tarybinio ūkio ūkvedžiu, Vytautas gyvena Alytuje. Aldona liko namuose, ištekėjo už Kuncės. Jis kilęs nuo Panevėžio, dirbo girininkijoje miško darbininku. Senuosius namus nugriovė, pasistatė naujus senojo vietoje. Namus pastatė sūnus Vytautas. Mirus Martišiūnienei, po metų ir Aldonai, Kuncė vedė antrą žmoną. Po 3-jų metų Kuncėi mirus, Kuncienė namus pardavė Dainiui Šap ir išsikėlė gyventi į Pandėlį.

Š a p šeima

Šap 1990–1999 m. gyveno Tvirų kaime, 1999 m. pavasarį nusipirkę Kuncienei priklausiusį namą, rugpjūčio mėn. atsikėlė gyventi į Skapiškį, Dariaus ir Girėno gatvę Nr. 18. Augina 9-erių metų dukrą Austėją ir trylikmetį sūnų Irmantą.

Dainius Šap gimęs netoli Skapiškio, Tvirų km. Jo mama Vladislava Pranskūnaitė, gimusi ir augusi gretimame Aičionių kaime, ištekėjo už Ernesto Šap, kuris, dar būdamas vaikas, karo metu atklydo iš Vokietijos ir gyveno Skapiškio krašte. Jie užaugino dvi dukras ir sūnų Dainių, kuris yra jauniausias šeimoje. Dainius lankė Skapiškio vid. mokyklą, Panevėžyje įsigijo tekintojo specialybę. Nuo pat vaikystės mėgęs techniką, jis daugelį metų užsiiminėja motosportu, kuris šiuo metu yra jo mėgstamiausias laisvalaikio užsiėmimas.

Valija Lipkytė-Šap, gimusi Pasvalio raj., Daukučių km., 1978 metais su šeima atvyko gyventi į Skapiškio seniūnijos Tatkonių km. Valija – septintas vaikas šeimoje. Turi dvi vyresnes seseris ir penkis brolius, kurių vienas yra jaunesnis. Skapiškio vid. mokyklą pradėjo lankyti 1979 metais, kaip ir Dainius. Šiuo metu dirba Skapiškio vid. mokykloje pradinių klasių mokytoja.

Kadangi yra baigusi Vilniaus aukštesniąją pedagoginę mokyklą, tęsia studijas šios specialybės aukštojo mokslo diplomui įgyti ir kartu VPU studijuoja psichologiją. Studijas sėkmingai baigė. Dirba Likėnų sanatorijoje psichologe.

2004 m. rugpjūčio mėn. sudegė tvartas. Laimei, buvo apdraustas, todėl už gautus pinigus galės pasistatyti naują. Stotasi pats Dainius. Jis taip pat persitvarkė ir naujai įsirengė gyvenamojo namo vidų. Yra labai nagingas.

(Biografiją parašė Valija Šap 2004 m.)

D a v e i n i ū kiemas (vėliau Urbonų, Treznickų)

Daveiniai buvo seni gatvės gyventojai. Turėjo apie 10 ha žemės, ūkininkavo. Prieš I-ąjį pasaulinį karą Daveinių šeimoje augo keturi vaikai, trys dukretys: Kamilė, Ona, Petronėlė ir sūnus Jackus. Dukterys ištekėjo už ūkininkų ir išėjo iš namų (už brolių Burbų ir Mikoliūno). Jackus liko namuose, gyveno su tėvais. Jackaus tėvas mirė jaunas, motina sulaukė senatvės. Palaidoti Skapiškio parapijos kapinėse.

Jackus baigė Skapiškio pradžios mokyklą (mokykloje buvo dėstoma tik rusų kalba). Jaunystėje kurį laiką gyveno Peterburge, dirbo fabrike, vėliau gaudavo nemažą pensiją. Grįžęs kelis metus buvo Skapiškio seniūnas. Vedė ūkininko dukterį Marijoną Ašmegaitę iš Kepurių kaimo. Augino 3 vaikus. Ona mirė maža. Emilė ir Jonas baigė pradžios mokyklą (jau buvo dėstoma lietuvių kalba). I-ojo pasaulinio karo metais Emilė ir Jonas gyveno Peterburge. Emilė dirbo fabrike. Kai Peterburge kilo badas, Emilė persikėlė gyventi į Simbirską. Jonas mokėsi karo mokykloje, per pratybas peršalo, susirgo ir mirė, palaidotas Peterhofe. Emilė 1919 m. grįžo į tėviškę. Ištekėjo už ūkininko sūnaus iš Kandrenų km. Antano Mažeikio. Apsigyveno Daveinių namuose ir pradėjo statyti atskirus namus kitoje gatvės pusėje arčiau miestelio centro. Sklypą, kuris buvo pirktas iš žydo, dovanojo Emilės tėvas.

1924 m. Daveinių namai sudegė (gyvenamasis namas, tvartas, daržinė, klėtis). Jie naujų nebeapasistatė, o nuėjo gyventi pas dukterį Emilę dar ne visai įrengtuose Mažeikių namuose. Emilės tėvas Jackus mirė 1924 m., motina Marijona – 1933 m., palaidoti Skapiškio parapijos kapinėse. Daveinių žemė ir sklypas, (kur sudegė Daveinių namai) atiteko jų dukteriai Emilei. Ant sklypo po gaisro dar buvo likęs klojimas. Apie 1933 m. sudegė ir klojimas, jį uždegė Markevičienė. Sudegus klojimui sklypas buvo dirbamas Mažeikių. Susikūrus 1949 m. kolūkiams, Mažeikienė šį sklypą dirbo toliau, nes jis įėjo į 60 arų jai duotos žemės sudėtį. Šį sklypą iš Mažeikienės paėmė Antanas Urbonas.

U r b o n ū šeima

Antanas Urbonas atsikėlė į Skapiškį 1944 m. iš Kandrenėlių kaimo. Jis 1949 m. Dariaus ir Girėno gatvėje ant buvusio Mažeikienės sklypo pasistatė namus,

Antanas Urbonas buvo vedęs du kartus. Su pirmąja žmona augino 4 vaikus, du mirė maži. Antroji žmona buvo pirmosios žmonos sesuo, su ja turėjo 4 vaikus, augo 6 vaikai: Valdemara, Regina – pirmosios žmonos, Vytautas, Bronė, Petras, Alė – antrosios žmonos. Urbonas mirė 1951 m. Vaikai užaugę išėjo iš namų, sukūrė šeimas, gyvena atskirai. Namuose liko tik duktė Bronė su motina.

T r e z n i c k ų šeima

Bronė Urbonaitė baigė pradinę mokyklą, vėliau mokėsi Skapiškio vakarinėje vid. mokykloje. Ji ištekėjo už Broniaus Treznicko, kilusio iš Gaigalų km. Šimonių valsčiaus, Kupiškio raj. Jo tėvai buvo ūkininkai, turėjo 12 ha žemės. Broniaus tėvai palaikė ryšius su miške buvusiais partizanais, todėl „stribai“ 1945 m. nušovė motiną, o 1946 m. ir tėvą. Kai žuvo motina, mažiausiam sūnui buvo 10 dienų, o vyriausiam Broniui – 7 m., trečiam sūnui – 4 m. Vaikus paėmė auginti motinos seserys. Pas motinos seserį Bronius teišbuvo pusę metų. Toliau augo pas tėvo puseserę iki 19 metų. Pradėjo dirbti Kupiškio ryšių skyriuje. Vedė skapiškietę Bronę Urbonaitę ir atėjo pas ją gyventi. Bronius išdirbo ryšių skyriuje 12 m., miškų ūkyje 6 m. ir vėliau abu su žmona Skapiškio kolūkyje kaulių fermoje dirbo šerikais iki kolūkio iširimo. Anksčiau Bronė dirbo valgykloje: eidavo šeiminkauti per laidotuves, vestuves. Dirbdami kolūkyje 1988 m. vietoj senojo namo Treznickai pasistatė didelį dviejų aukštų mūrinį namą ir mūrinius ūkinius pastatus. Nepriklausomybės metais Bronius atgavo tėvų žemę 6 ha, ją atsikėlė į Skapiškį ir abu ūkininkauja. Bronius jau pensininkas.

Užaugino sūnų Remigijų ir dukterį Jolantą. Remigijus baigė aštuonmetę, nelaimei, 1990 m. važiuodamas motociklu žuvo. Palaidotas Skapiškio parapijos kapinėse. Jolanta baigė vidurinę ir VPI istorijos fakultetą. Ištekėjo, gyvena Vilniuje. Augina 3 sūnus.

(Apie savo šeimą pasakojo Bronė Treznickienė 58 m. 2004 m).

M a t e k o n i ų kiemas (vėliau Indreikų)

Matekonis į Skapiškį, Kalvarnikų gatvę, atsikėlė gyventi po I-ojo pasaulinio karo. Turėjo 3 ha žemės, iš jos ir gyveno. Gyvenamasis namas buvo su tvartu po vienu stogu. Užaugino dukterį Aleksandrą ir sūnų Vladą. Aleksandra baigė Skapiškio progimnaziją, ištekėjo už Balčiūno ir apsigyveno Kaune. 1944 m. Balčiūnas pasitraukė į Vakarus, apsigyveno JAV. Jie augino dvi dukteris: Reginą ir Teresę, sūnų Antaną. Reginą mirė 14 metų, palaidota Švedukalnio kapinėse. Teresė gyvena Vilniuje, žurnalistė.

Vladas baigė Skapiškio pradžios mokyklą, gyveno su tėvais. Vedė, augina sūnų ir dukterį.

Susikūrus kolūkiui Matekoniai prižiūrėjo vištų fermą. Sulaukė senatvės, palaidoti Švedukalnio kapinėse.

Vladas pardavė tėvų namus Indreikoms iš Mituvos km., o jis su šeima išsikėlė gyventi į Pandėlį.

I n d r e i k ų šeima

Prano Indreikos tėvai turėjo 5 ha žemės. Tėvas su pirmąja žmona augino 4, jai mirus, su antrąja žmona – 2 vaikus: Praną ir Emiliją. Kai mirė tėvas, Pranui buvo 3 metai, o Emilijai 7 m. Vyresni vaikai užaugę išėjo iš namų, susirado darbo kitur.

Prano pamotė Ieva Indreikienė tarpukariu prižiūrėjo

per I-jį pasaulinį karą žuvusių vokiečių kapus, kurie buvo netoli nuo jų sodybos. Kapai vokiečių buvo apsodinti medžiais, atvažiuodavo delegacijos iš Vokietijos kapų aplankyti. Už kapų priežiūrą Indreikoms mokėjo 10 litų per metus.

Emilija ir Pranas lankė Skapiškio pradžios mokyklą, dirbo ūkyje kartu su pamote.

1943 m. vokiečių okupacijos metais Pranas gavo šaukimą prisistatyti į Rokiškio komisariatą. Kai nuvažiavo, nebepaleido, išvežė prie Kauno į karinę stovyklą ir ruošė siųsti į frontą. Apmokę perkėlė į Šiaulius, čia juos siuntė saugoti pastatų,ėjo sargybą. Artėjant frontui Pranas 1944 m.

vasarą vietoj sargybos su vokiška uniforma ir šautuvu sėdo į traukinį ir grįžo namo. Niekas jo neieškojo. Nuo sovietinės kariuomenės slapstėsi, bet 1945 m. buvo suimtas, uždarytas į Rokiškio kalėjimą, o iš čia ištremtas į Vorkutą. Iš lagerio paleido po metų, nes nebuvo teistas. Grįžęs dirbo kelių valdyboje remontininku.

Indreikos iš Mituvos kaimo į Skapiškį, Dariaus ir Girėno gatvę, atsikėlė gyventi 1963 m, kad arčiau būtų darbas, vaikams mokykla. Jų kaime žemė nebuvo melioruojama. Namuose liko gyventi sesuo Emilija, bet ir ji greitai paliko tėviškę ir nusipirko namelį Skapiškyje. Iš tėviškės Pranas atsivežė į Dariaus ir Girėno gatvę kryžių ir pastatė darželyje prie namų. Tėviškėje jis buvo pastatytas 1907 metais Emilijos gimimo proga.

Pranas vedė 1949 m. Mariją Karalevičiūtę, kilusią iš Baltarusijos, Brastlavlio raj., Bistramovec kaimo, ūkininko dukterį. Jos motina lietuvė, tėvas baltarusis. Susipažino, kai ji atvažiuodavo pas motinos seserį Arbūzienę, kuri gyveno Mituvos kaime. Marija šeimininkavo namuose, jie augino 3 sūnus. Rimantas baigė Skapiškio mokykloje 7 klases ir Klaipėdoje proftechnikos mokyklą, įsigijo šaltkalvio specialybę. Vedęs gyvena Širvintų raj., Šiaulių gyvenvietėje, dirba kuro katilinėje remontininku.

Arvydas gyvena su tėvais, dirbo Skapiškio kolūkyje traktorininku, dabar bedarbis.

Eugenijus baigė Skapiškio vidurinę mokyklą, mokėsi Zarasų proftechnikos mokykloje, įsigijo plataus profilio traktorininko specialybę. Dirba Panevėžio automobilių parke vairuotoju.

Pirtas iš Matekonių gyvenamasis namas, daržinė ir tvartas buvo po vienu stogu. Indreikai nugriovė tvartą ir daržinę, pasistatė atskirai nuo gyvenamojo namo. Pasistatė ir pirtį. Pranas atsikėlęs į Skapiškį dirbo Kupiškio miškų ūkyje darbininku. Iš čia išėjo į pensiją. Kol turėjo sveikatos, laikė karvę, užsiaugindavo kiaulę. Nepriklausomybės metais 3 ha žemę Mituvos km. persikėlė į Skapiškio gyvenvietę. Dabar gyvena iš pensijos.

(Pasakojo Marija ir Pranas Indreikai 2004 m).

Marijos ir Prano Indreikų sodyba 2005 m.

B u r b ū kiemas (vėliau Mikėnaitės)

Burbos yra seni gatvės gyventojai. Jonas Burba vedė Emiliją Bislytę, ūkininko dukterį iš Vilniaus kaimo. Burbai ūkininkavo, turėjo apie 12 ha žemės. Jonas buvo baigęs pradžios mokyklą. Apie 1920 metus po nepriklausomybės paskelbimo buvo išrinktas valsčiaus viršaičiu. Vėliau ūkininkaudamas dar dirbo „Lietukyje“ kasininku (superkant gyvulius), Jonas Burba buvo ministro Merkio, kilusio iš Bajorų kaimo, pusbrolis.

Užaugino 4 vaikus. Sūnus Jonas baigė Skapiškio progimnaziją, vedęs išsikėlė gyventi į Svedasus, vėliau į Kauną. Marytė ištekėjo už ūkininko Buroko, gyveno Tatkonių km. Emilija

gyveno ir dirbo Kaune, sovietmečiu grįžo į tėviškę, 1945 m. lapkritį buvo nušauta „sribų“. Kai „sribai“ norėjo įeiti į namus, Burbos neįleido. „Sribai“ išlaužė duris. Emilija buvo prieangyje ir čia pat ją nušovė. Verutė gyveno su tėvais tėviškėje. Buvo šviesus žmogus, daug skaitė. Giedojo bažnytiniame chore, dirbo savo ūkyje, sovietmečiu – kolūkyje.

Tėvas mirė prieš II-ąjį pasaulinį karą, motina po karo, palaidoti Švedukalnio kapinėse. Verutė džiaugėsi sulaukusi nepriklausomybės atkūrimo. Mirė 2001 m., palaidota prie tėvų Švedukalnyje.

O n a M i k ė n a i t ė

Ona gimė Čypelių km. 1964 01 05. Tėvai ūkininkai, turėjo 20 ha žemės. Antano (gimusio 1926 m.) ir Danutės (g.1940 m.) Mikėnų šeimoje augo dvi dukterys: Ona ir Saliutė. Ona, mokydamasi Skapiškio vidurinėje mokykloje, gyveno pas Verutę Burbaitę. Baigusi vidurinę toliau mokėsi Rokiškio kultūros mokykloje, įsigijo bibliotekininkės specialybę. Baigus mokslą dirbo Laičių km. bibliotekos vedėja, vėliau Skapiškio kolūkyje, paskutiniu metu Skapiškio pašte laiškaneše. Susirgo, nebedirba, yra III grupės invalidė. Kada dirbo Skapiškyje, gyveno taip pat pas Verutę Burbaitę. Jos abi gerai sutarė, tapo lyg savos. 1992 m. Verutė mirė. Ona iš paveldėtojų nusipirko Verutės namus ir čia gyvena.

(Pasakojo Ona Mikėnaitė 2004 m.)

Verutės Burbaitės, vėliau Onutės Mikėnaitės namai 2005 m.

B e l e c k ū k i e m a s

Beleckai buvo seni gatvės gyventojai, ūkininkai. Užaugino du sūnus ir dukterį. Antanas (gimė 1890 m.) ir Jonas, abu baigė pradžios mokyklą. Iš Antano vaikystės liko toks prisiminimas. Antanas kapojo savo kieme žabus, į svečius pas jį atėjo kaimyno Daveinio sūnus Jonas (buvo geri draugai). Antanas padavė Jonui kirvį ir leido kapti žabus. Antanas turėjo šaką, o Jonas kirto ir, nelaimėi, nukirto Antanui kairės rankos mažąjį pirštą. Baisus atsitiktinumas, bet draugystė liko.

Antanas vedė Emiliją Pundzevičiūtę ir išėjo gyventi pas ją į Laibiškių vienkiemį. Ten ūkininkavo. Užaugino dvi dukteris ir sūnų. Alesė gimė 1918 m., Vanda – 1920 m. ir sūnus Jonas – 1924 m. Nepriklausomybės metais apie 5 metus Antanas buvo Skapiškio valsčiaus viršaičiu, ilgą laiką bažnyčios komiteto pirmininku. Mirus pirmajai žmonai 1952 m. vedė kaimynę Dešriūtę. Su ja

užaugino tris sūnus: Antaną, gim.1955 m., Petrą, gim. 1957 m., Leoną, gim. 1961 m. Antanas Beleckas mirė 1975 m., palaidotas Skapiškio parapijos kapinėse.

Antano brolis Jonas vedė ir išsikėlė gyventi į Puožo kaimą, ūkininkavo. Užaugino dukterį ir sūnų. Sūnus 1944 m. išvyko į JAV. Jonas su žmona ir dukters šeima sovietmečiu taip pat išsirūpino persikelti gyventi į JAV. Antano sesuo ištekėjo už ūkininko Vizbaro iš Totorių km. Beleckų trobesiai buvo seni, apie 1925 m. nugriauti, o sklypą nupirko kaimynas Leknickas.

Ant šio sklypo sovietmečiu namus pasistatė Bugailiškiai.

B u g a i l i š k i ū k i e m a s

Arvydas Bugailiškis gimė 1966 m. Čypelių km. ūkininko šeimoje. Tėvai turėjo 20 ha žemės. Arvydo tėvo Alfonso (gimusio 1925 m.) motina mirė jauna, tėvas vedė kitą. Su ja Arvydo tėvas Alfonsas nesutarė, todėl sovietmečiu pasistatė namus ir išėjo ten gyventi. Be Alfonso, buvo brolis Jonas (gimęs 1923 m.), jis liko tėvo namuose. Alfonsas, Arvydo tėvas, dirbo kolūkyje, vedė kaimynę Aldoną Indreikaitę (gimusią 1937 m.), užaugino du sūnus: Arvydą ir Saulių (gimusį 1971 m.). 1986 m. Arvydo tėvai Dariaus ir Girėno gatvėje ant dalies Leknicko sklypo (buvusio Belecko) pasistatė dviejų aukštų mūrinį namą ir ūkinius pastatus. Kai Arvydas vedė, tėvai jam atidavė šiuos namus. Patys tėvai liko gyventi Čypeliuose.

Arvydas, baigęs Skapiškio vid. mokyklą, pradėjo dirbti Skapiškio kolūkyje. Tarnaudamas sovietinėje armijoje 1985–1986 m. peršalęs susirgo inkstų uždegimu, liga komplikavosi ir gavo chronišką inkstų uždegimą. Dabar yra II grupės invalidas. Grįžęs iš armijos 1986–1998 m. dirbo Kupiškio pieninėje vairuotoju, vėliau Skapiškio miškų ūkyje, taip pat vairuotoju. 1992 m. vedė ūkininko dukterį iš Puožo kaimo – Jolantą Šlapelytę (gimusią 1968 m.). Jos tėvai turėjo 25 ha žemės. Jolanta baigė Juodpėnų progimnaziją ir Kalvarijos maisto pramonės technikumą. Šeimoje buvo vienturtė. Tėvai mirė, namai stovi tušti. Jolanta 1986–1999 m. dirbo Kupiškio pieninėje laborante, o nuo 1999 m. Rokiškio pieninės Čypelių pieno perdirbimo punkto vedėja.

Šeimoje auga dvi dukros: Ligita ir Jurgita. Jos Skapiškio vidurinės mokyklos mokinės. (Pasakojo Jolanta Bugailiškienė 2004 m.)

L e k n i c k ū k i e m a s

Tai senas gatvės kiemas. Buvo tvirti ūkininkai, valakininkai, turėjo 20 ha žemės. Kalvarnikų gatvėje tokių ūkininkų buvo tik du kiemai, be jo, dar Čekos. Senasis Leknickas Klemensas su žmona užaugino 7 vaikus: Emiliją, Anitę, Juozą, Verutę, Uršulę, Lionginą, Petrą. Emilija nuo 1915 metų su broliu Lionginu gyveno Peterburge. Ji dirbo fabrike, Lionginas įstojo į karo mokyklą. Abu grįžo 1919 m. Emilija ištekėjo už kaimyno ūkininko Juozo Čekos, kuris buvo vienturtis, gyveno su našlaujančia motina.

Lionginas grįžęs į Lietuvą įstojo į Lietuvos kariuomenę, tarnavo penktame pėstininkų didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio pulke, buvo pakeltas majoru. Gyveno Kaune. Okupavus Lietuvą 1941 m. buvo suimtas, kalinamas Kauno kalėjime. Artėjant frontui, kai kitus kalinius išvarė iš kalėjimo ir sušaudė netoli Minsko ties Červene, Lionginas ir kiti tos kameros kaliniai liko kalėjime gyvi. Matyt, kalinius iš kamerų varė labai skubėdami ir Liongino kameros durų nespėjo išlaužti. Šiuos įvykius aprašo papulkininkis Petraitis knygelėje „Kaip jie mus sušaudė“. 1944 m. artėjant frontui Lionginas su šeima - žmona ir dviem vaikais – pasitraukė į Vokietiją, vėliau apsigyveno JAV.

Verutė ištekėjo už Tatkonių km. ūkininko Grigaliūno, Uršulė – už ūkininko Grigo Kuosėnų km., Petras studijavo Kaune, ten gyveno ir dirbo.

Juozas vedė skapiškietę Eleną Mikoliūnaitę, ūkininkavo tėvų ūkyje. Su jais kartu gyveno

tėvo sesuo Aniutė. Augino dukterį Genovaitę, sūnų Juožą, kure mokėsi Skapiškio progimnazijoje. Kai vežė žmones į Sibirą, išvežė ir Leknickų šeimą: tėvą Juožą, sūnų Juožą ir tetą Aniutę. Duktė Genovaitė mokėsi Pandėlio vidurinėje mokykloje, tuo metu namie nebuvo ir liko Lietuvoje. Leknickienė jau buvo mirusi 1946 m., palaidota Skapiškio parapijos kapinėse. Leknickų namuose apsigyveno „stribų“ Paskačimo ir Baranausko šeimos. Laimei, iškentę baisumus, visa Leknickų šeima 1958 m. grįžo iš Sibiro, Irkucko sr., namo. Sovietinė valdžia nenorėjo leisti gyventi savuose namuose, bet Leknickas priešinosi, sakė: „Pasistatysiu kieme palapinę, negi vėl vešit į Sibirą“. Apsigyveno namuose, bet juos turėjo išsipirkti. Namas buvo labai apleistas, kiauras stogas, viduje lubos sienojais paremtos, kad neįkristų.

Leknicko sūnus Juozas grįžo su žmona Ona Gruodyte, kurios šeima taip pat buvo išvežta iš Utenos raj., Užpalių kaimo. Jos tėvai buvo ūkininkai, turėjo 60 ha žemės. Iš Sibiro atsivežė ir dukterį Aldoną, kuriai nebuvo dar nė metų. Be jos, dar užaugino dukteris Elvyrą ir Reginą. Juozas ir Onutė dirbo Skapiškio kolūkyje, Juozas statybininkų brigadoje, Onutė – sandėlio vedėja. Prasigyvenę persistatė namus, pasistatė mūrinį ūkinį pastatą, parsivežė atgal sovietinės valdžios išvežtą klėtį, pasistatė pirtį.

Aldona baigė Šiaulių pedagoginį institutą, mokytojauja Šiauliuose. Ištekėjo, užaugino sūnų Mindaugą ir dukterį Laurą. Elvyra baigė proftechnikos mokyklą, augina sūnų Gediminą, gyvena Vilniuje, dirba banke archyvo vedėja. Regina baigė taip pat proftechnikos mokyklą, gyvena Anykščiuose, dirba parduotuvėje.

Juozas ir Onutė dabar abu pensininkai. Džiaugiasi nepriklausomybe, atsiėmė tėvų žemę, ūkininkauja.

(Pasakojo Onutė ir Juozas Leknickai 1999 metais)

Onutė Leknickienė prie savo namo 2005 m.

J u o z o B u r b o s k i e m a s

Ant Juozo Leknicko sklypo iš kitos pusės namus taip pat pasistatė Juozas Burba. Jų namai stovi ir ant dalies Čeikos sklypo. Juozas Burba dėl melioracijos atsikėlė gyventi į Dariaus ir Girėno gatvę iš Skapiškio vienkiemio, kuris buvo už Dariaus ir Girėno gatvės apie 0,6 km. į Švedukalnio pusę. Čia pasistatė mūrinį namą ir tvartą. Juozo tėvas Antanas Burba prieš I-ąjį pasaulinį karą buvo Kalvarnikų gatvės gyventojas. Jis po karo išsikėlė gyventi į vienkiemį, kur buvo jo 12 ha žemės.

Išsikeldamas iš Kalvarnikų sklypą pardavė Gogeliui. Čia 1940 m. namus pasistatė Benediktas Milašius. Antanas Burba buvo šviesus žmogus, teisingas, nepaprastai darbštus, stengėsi visiems padėti. Vaikaitė Lionė Burbaitė pasakojo, kad bado metais jo pastangomis į Skapiškio geležinkelio stotį buvo atsiųstas visas vagonas bulvių ir išdalytas žmonėms. Antanas mirė sulaukęs 97 m. 1952 metais.

Antano sūnus Juozas, pasistatęs namus Dariaus ir Girėno gatvėje, į juos atsikelti gyventi nespėjo, 1973 m. mirė. Į naujus namus atėjo gyventi jo žmona su sūnumi Broniumi. Bronius dirbo Skapiškio kolūkyje. Nepriklausomybės metais atgavo tėvų žemę 2,5 ha (žemę pasidalijo su tėvo 4 seserimis), ūkininkauja. Bronius gyvena vienas.

Duktė Lionė ištekėjo už Šilinio ir gyvena Naivių km. vyro tėviškėje. Šiliniai buvo ūkininkai, turėjo 17 ha žemės, vėliau kolūkiečiai, nepriklausomybės metais atgavo žemę, ūkininkauja. Lionės vyras Antanas Šilinis buvo dviračių sporto meistras, pirmasis sporto meistras Kupiškio raj. 1958 m.

Burbienė sulaukė senatvės, duktė Lionė pasiėmė ją pas save. Burbienė mirė 1993 m. Palaidota Švedukalnio kapinėse Burbų kape.

(Pasakojo Lionė Burbaitė-Šilininė 2004 metais)

Č e i k o s kiemas (vėliau Bieleckų)

Čeikos – seni Kalvarnikų gatvės gyventojai, ūkininkai, turėjo 24 ha žemės. Pas tėvus augo vienturtis sūnus Juozas. Tėvas mirė jaunas. Juozas gyveno su motina, vedė kaimynę Emiliją Leknickaitę. Užaugino 5 dukteris: Bronę, gimusią 1921 m., Stasę, gim. 1924 m., Zosę, gim. 1926 m., Genovaitę, gim. 1927 m., Janiną, gim. 1929 m. Stasė, Genovaitė, Janina mokėsi Rokiškio gimnazijoje. Stasė baigė buhalterijos kursus ir dirbo Skapiškio pieninėje buhalterė. Bronė ir Zosė dirbo kartu su tėvu ūkyje. Bronė ir Stasė giedojo bažnytiniam chore. Bronė baigė Skapiškyje dviejų mėnesių kulinarijos kursus. Bronė vokiečių okupacijos metais 1944 m. ištekėjo už Skapiškio policijos viršininko Mainelio. 1944 m. su vyru pasitraukė į Vokietiją, vėliau į JAV.

Stasė 1946 m. buvo suimta, ištremta į Kareliją. Po metų ją iš kalėjimo paleido (paleido visus, kurie tuo laiku dar nebuvo teisti). Jos vyras buvo suimtas ir išvežtas į Sibirą. Stasė, grįžusi iš tremties, apsigyveno Vilniuje, pradžioje dirbo pieninėje, vėliau vaistinėje buhalterė.

1949 m. Juozas Čeika buvo išvežtas į Sibirą Irkucko sr., Taišeto kraštą. Dirbo stalių gamykloje. Čeikos žmona ir dukterys slapstėsi, todėl liko Lietuvoje, bet gyventi savo namuose jų neleido. Genovaitė apsigyveno Anykščiuose, ištekėjo už Bieliausko, geležinkelio stoties viršininko. Pas ją gyveno ir motina Čeikienė. Janina, išvežus tėvą, gavo darbą pieninėje Žemaitijoje. Ištekėjo už telefonisto Skrebės, apsigyveno Panevėžyje. Zosė gyveno Vilniuje.

1956 m. Čeika grįžo iš Sibiro, į namus gyventi kolūkio pirmininkas Vladas Bieliauskas neleido. Tuo laiku Čeikos namuose gyveno Sasnauskienės šeima, Krasauskienė su vaikais ir kolūkio zootechnikė Regina Čypaitė, vėliau ištekėjusi už Alfonso Stuokos Mituvos km. J. Čeika prašė, kad leistų gyventi nors viralinėje (kur sudėdavo žiemai daržoves), neleido ir ten. Jis apsigyveno Panevėžyje pas dukterį Janiną.

Išsikėlus iš Čeikos namų gyventojams, namai buvo nugriauti, sklypas atiduotas veterinarijos įstaigai, ten buvo pastatyta; dviejų aukštų mūrinė veterinarija ir butas jos tarnautojams. Čia apsigyveno veterinarijos gydytojas Bieleckas su šeima. Veterinarijos įstaiga buvo atkelta iš tos pačios gatvės Šlekio namų.

(Pasakojo Janina Čeikaitė 2004 m.)

B i e l e c k ū šeima

Ignas Bieleckas į Skapiškį dirbti veterinarijos gydytoju buvo atkeltas 1966 metais iš Ukmergės. Jis buvo baigęs Gruzdzių veterinarijos technikumą, o čia dirbdamas neakivaizdiniu būdu baigė Veterinarijos akademiją. Jo tėviškė Pakruojo rajonas, Plikelių km. Tėvai ūkininkai. Šeimoje, be Igno (gimusio 1937 m.), buvo dar sesuo Aleksandra.

Ignas 1967 metais vedė Ziną Kacinauskaitę, (gimusią 1942 metais), kuri Skapiškyje dirbo gydytoja stomatologe. Zina gimė Kupiškio raj., Račiupėnų km. Tėvai buvo darbininkai, tėvas dirbo geležinkelio stotyje iešmininku, motina šeimininkavo namuose, užaugino 3 vaikus: Ziną, Birutę, Arnoldą. Zina baigė Kauno medicinos institutą, įsigijo gydytojos stomatologės specialybę. Baigus 1965 m. buvo paskirta į Skapiškio ambulatoriją, čia ir dabar tebedirba. Zina ir Ignas užaugino

dukterį Vaidą ir sūnų Egidijų.

Į Dariaus ir Girėno gatvę Bieleckai atsikėlė 1968 m., kai buvo čia perkelta veterinarijos įstaiga. 1992 m. veterinarijos name jie išsipirko butą ir tapo savininkais.

(Pasakojo Zina Bieleckienė 2004 m.).

Zinos ir Igno Bieleckų namas 2005 m. Vėžiūkiemas (vėliau Žiobienės)

Vėžys buvo bažnyčios tarnautojas – varpininkas. Vedė iš Kalvarnikų gatvės Mykoliūnaitę. Gyveno bažnyčiai priklausiusiuose parapijos namuose, vėliau, apie 1936 m., pasistatė ant žmonos tėvų Mykoliūnų žemės nedidelį namelį. Gyveno iš varpininko pajamų. Žmona šeimininkavo namuose. Vaikų neturėjo. Vėžiukas buvo labai ramus, nuoširdus žmogus. Iki pat senatvės dirbo varpininku, per dieną varpais skambindavo tris kartus: ryte tekant saulei, dieną lygiai 12 valandą ir vakare leidžiantis saulei. Vėžiukai mirė jau sovietmečiu, sulaukę senatvės, palaidoti Skapiškio parapijos kapuose. Namus paveldėjo Vėžienės giminės. Jie čia gyveno neilgai. Namus pardavė Žiobienei iš Bajorų km. Žiobienė dar nusipirko ir buvusį Liudos Sabalytės namelį.

Elenos Žiobienės kiemas

Elena Žiobienė į Dariaus ir Girėno gatvę atsikėlė gyventi 1990 m. Mirus vyrui Juozui Žiobai ji viena kaimė bijojo gyventi. Čia ji gyveno neilgai, kokius 5 metus, susirgo ir vaikai ją išsivežė pas save į Panevėžį. Abeji namai dabar stovi tušti, niekas negyvena.

Ūkininko duktė Elena Rimšaitė-Žiobienė kilus nuo Svėdasų, ištekėjo už Juozo Žiobos iš Bajorų km. Jam dėdė paliko 15 ha ūkį, todėl Juozas iš tėviškės atsikėlė gyventi į Bajorų kaimą. Juozo Žiobos tėvai Veronika ir Liudvikas Žiobos gyveno Akmeniškių vienkiemyje, ūkininkavo, turėjo apie 30 ha žemės. Šeimoje augo 13 vaikų (vienas mirė mažas). Jų šeima labai baisiai nukentėjo nuo sovietų okupacinės valdžios. Sūnus Kazys 1944 m. žuvo fronte tarnaudamas sovietinėje armijoje. Žuvus Kaziui, jo broliai Jonas, Steponas, Albinas slėpėsi namuose nuo sovietinės armijos. Jie niekur nepriklausė, dirbo ūkyje su tėvais. Juos visus tris ir dar pusbrolių Balį Gintautą gyvus sudegino Skapiškio „stribai“ (padegė rūšį, kur jie slėpėsi, matyt, kas nors įskundė). Duktė Bronė 1941 m. birželį buvo išvežta į Sibirą, Altajų Kamenis prie Obės. 1948 m. surinko visą šeimą ir išvežė į Sibirą, Irkucko sr.; vienus į Alzamajus, kitus į Tyretę. Iš Sibiro grįžo 1958 m.

Elena ir Juozas Žiobai užaugino 4 vaikus. Visi baigė Skapiškio vid. mokyklą, vedę, gyvena miestuose.

Elena Žiobienė mirė 2004 m.

(Pasakojo Stasė Žiobienė, 70 metų 2005 m.)

Jonas Matulionis kiemas (vėliau Mikoliūno, Sabulytės)

Jonas Matulionis su motina gyveno nedideliame namelyje, nevedęs. Viena sesuo buvo išvykusi į JAV, kita gyveno Rusijoje. Jie buvo seni gatvės gyventojai. Jų namuose gyveno

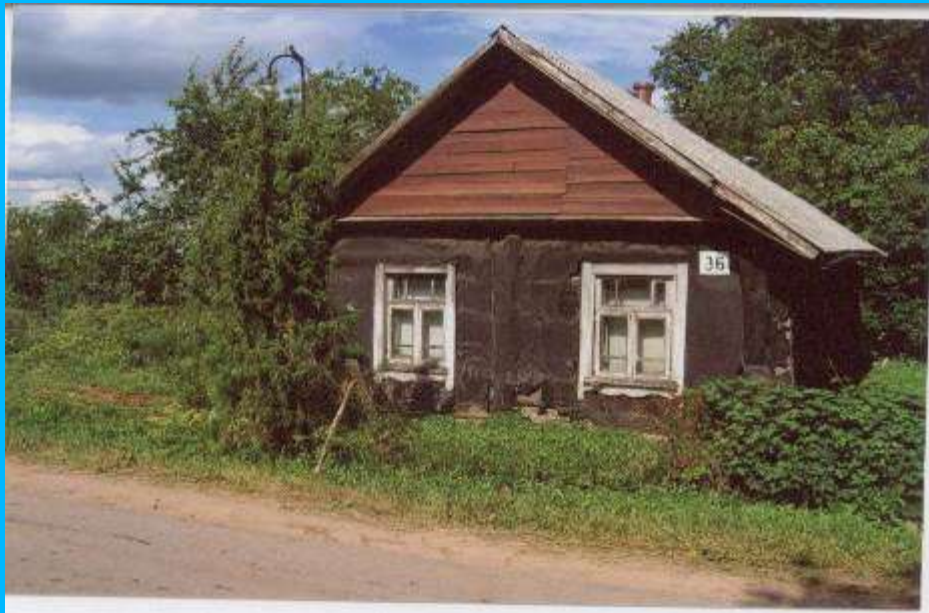
nuomininkai Urbonai, vėliau Sventickai ir paskutiniai – Mykoliūnai. Jie už nuomą Joną su motina maitino ir prižiūrėjo. Pas Joną, kurį vadino seneliu, rinkdavosi gatvės vaikai. Jis mokėjo labai daug pasakų ir įvairių išgalvotų istorijų. Žiemą ant krosnies, apsėstas vaikų, jiems ir sekdamas pasakas. Vaikų tėvai žinojo, kur ieškoti pradingusių vaikų. Pas Joną rinkdavosi ir vyrai, jie čia politikuodavo, lošdavo kortomis. Šiuos namus galo gatvės gyventojai laikė prieplauka praleisti laisvalaikiui, atsikvėpti nuo darbų.

Jono motiną palaidojo Sventickai, o Joną, mirusį 1941 m. – Mykoliūnai.

Nuomininkų Urbonų šeima pas Matulionį gyveno apie 1920–1932 metus. Urbonas buvo mūrininkas. Su žmona augino du sūnus ir dukterį. Vaikai mokėsi Skapiškio progimnazijoje. Urbonų šeima iš Skapiškio išvažiavo. Tėvai gyveno Rokiškyje, sūnūs Žemaitijoje, duktė Zosė Ukmergės raj., Vepriuose, klebonijoje dirbo už šeimninę.

Nuomininkai Sventickai pas Matulionį atėjo gyventi apie 1932 metus. Jie pradžioje apie 1929 m. gyveno pas Miškinienę Kalvarnikų gatvėje ir tik kai ji pardavė namus, persikėlė pas Joną. Petras Sventickas kilęs iš Čiovydžių. Tėvai buvo ūkininkai, turėjo 21 ha žemės. Namus ir žemę tėvai paliko vyresniajam sūniui. Petras tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Grįžęs iš kariuomenės išėjo iš namų, vedė Adelę Kubilinskaitę. Jos tėvai buvo padieniai darbininkai. Adelė ir Petras Sventickai taip pat duoną užsidirbdavo dirbdami padieniais darbininkais. Už motinos ir Jono priežiūrą Matulionis Sventickams testamentu užrašė namus. 1940 m. Sventickai gavo žemės klebonijos palivarke ir išėjo ten gyventi, o Jono namus pagal testamentą atidavė naujiems Matulionio gyventojams Mykoliūnams. Joną palaidojo Mykoliūnai.

(Apie Matulionį ir Sventickus pasakojo Stasė Sventickaitė-Čeplinskienė, 78 m. 2005 m.)

Matulionio namelis 2005 m.

Matulionio namų gyventojai Adelė ir Petras Sventickai (apie 1960 m.)

P e t r o M i k o l i ū n o k i e m a s

Mikoliūnai seni gatvės gyventojai. Petras, tėvams mirus, gyveno vienas iš 3 ha žemės ūkio. Jo sesuo buvo ištekėjusi už bažnyčios varpininko Vėžio. Petras priklausė Šaulių organizacijai, buvo ramus žmogus, atrodė, niekam nekliūdavo. 1944 metais sovietų valdžios buvo suimtas, uždarytas į Rokiškio kalėjimą ir iš čia ištremtas į Sibirą. Namų negrįžo, jo likimo niekas nežino. Namai buvo nugriauti.

S a b a l i a u s k ū k i e m a s (vėliau Alfonso Čeikos, Varkalio)

Sabaliauskai buvo seni Kalvarnikų gatvės gyventojai. Sabaliauskas apie 1920–1928 m. dirbo valsčiuje sekretoriumi. Turėjo apie du ha žemės sklypą. Vedė Eleną Vaičiukaitę skapiškietę. Sabaliauskienė šeiminkavo namuose, augino sūnų Vladą ir dukterį Birutę. Sabaliauskas mirė jaunas. Sabaliauskienė ištekėjo už Alfonso Čeikos. Jis buvo geras batsiuovys, taisė ir siuvo batus. Alfonsas priklausė Šaulių organizacijai, grojo šaulių dūdų orkestre, kuriam vadovavo Semaška, o vėliau Alfonso brolis Čeika.

Čeikai užaugino keturis vaikus: Ireną, Stasį, Bronių, Alę. Vladas vedė ir išsikėlė gyventi į Rokiškį, Birutė dirbo Kaune. Alė ir Irena taip pat išvyko dirbti į Kauną. Stasys vedė Jugasę Žilinskaitę iš Totorių km., abu dirbo statybose, gyvena Kupiškyje. Dabar visi vaikai jau pensininkai.

Alfonsas Čeika 1944 m. buvo suimtas ir ištremtas į Vorkutą. Po dviejų metų jį paleido, bet nepraėjo nė pusės metų, vėl buvo suimtas ir ištremtas į Kareliją. Grįžo po 10 metų. Dirbo Skapiškio buitiniame kombinate batsiuviu, nes individualiai dirbti neleido.

Tėvams mirus vaikai namus pardavė Varkaliams iš Jokšių kaimo.
(Pasakojo Stasys Čeika 2002 m.)

V a r k a l i ū š e i m a

Genovaitė ir Bronius Varkaliai atsikėlė gyventi į Skapiškį, Dariaus ir Girėno gatvę, 1970 m. iš Mikniūnų vienkiemio dėl melioracijos. Kėlėsi į miestelį, kad čia arčiau gydytojas, bažnyčia, parduotuvės.

Griaunami namai Mikniūnuose buvo Broniaus tėvo gimtinė. Buvo ūkininkai, turėjo 10,17 ha žemės.

Genovaitė gimė 1923 m., Bronius 1914 m., abu baigė Obelių pradžios mokyklą.

Bronius 1944 m. buvo paimitas į sovietinę kariuomenę. Fronte būti neteko. Po karo dalinys, kur tarnavo Bronius, buvo perkeltas į Vokietiją. Iš kariuomenės paleido 1945 m. gruodžio mėn. Kai susikūrė kolūkiai, dirbo grūdų sandėlyje. Tuo laiku kaime buvo labai sunku gyventi, siautė rusų kareiviai ir „stribai“. Genovaitė kolūkyje dirbo vištų fermoje, vėliau prižiūrėjo veršelius. Varkaliai augino 4 vaikus. Vincukas būdamas 3 m. prigėrė. Danutė mokėsi Panevėžio melioracijos technikume, dirbti buvo paskirta į Zarasų raj. Stasys baigė tą patį technikumą, dirbo Kupiškyje. Petras baigė Zarasuose proftechnikos mokyklą, įsigijo plataus profilio traktorininko specialybę. Dirbo Kupiškio pieninėje šaltkalviu, uždarius pieninę – Naivių medienos apdirbimo dirbtuvėje darbininku.

Varkaliai Skapiškyje nusipirko Alfonso Čeikos namus jau būdami pensininkai. Su jais gyveno tik Petras, kiti vaikai jau gyveno kitur. Bronius ilgai dirbo Skapiškio kolūkyje, net buvo apdovanotas už gerą darbą, nors jau buvo pensininkas. Jis daug padėdavo ir kaimynams, turėjo arklį, apardavo jiems daržus, buvo „lengvas“ žmogus, visiems stengėsi padėti.

Nupirkti iš Čeikos namai buvo prasti. Bronius pasistatė naują gyvenamąjį namą, jį atsivežė iš tėviškės. Bronius mirė 1994 m. Jų sūnus Petras vedė Nijolę Župerkaitę ir nuėjo pas ją gyventi. Nijolė baigė Skapiškio vid. mokyklą ir Rokiškyje prekybos mokyklą. Dirbo Skapiškio parduotuvėje. Užsidarius parduotuvei su vyru Petru ūkininkauja. Petro tėvų žemę pasidalijo visi 3 vaikai po 3 ha. Petro mama Genovaitė Varkalienė mirė 2001 m. Abu su vyru palaidoti Švedukalnio kapinėse. Varkalių namai liko tušti, niekas negyvena. Juos prižiūri sūnus Stasys.

(Pasakojo Varkalių sūnus Petras 2004 m.)

Meilų kiemas

Povilo Meilaus tėvų šaknys – Čypelių kaimas. Čia 1921 12 12 gimė ir augo Povilas su broliais: Vytautu, (vedė, pasistatė namus Čypelių km., dirbo kolūkyje) ir Petras (gyvena Kaune, Katedros, vėliau Antano bažnyčios klebonas). 1929 m. tėvai persikėlė gyventi į Šeriškių kaimą. 1961 m. Povilas pasistatė namus buvusioje giminių žemėje Čypelių kaime ir persikėlė ten gyventi, pasiėmė ir tėvus. Povilas vedė žmoną Janiną Mikėnaitę iš Čypelių km., gimusią 1922 10 10. Užaugino sūnų Alfonsą.

Sovietmečiu susikūrus „Svalios“ kolūkiui Povilas apie 10 m. dirbo brigadininku. Kai jų kolūkjį prijungė prie Skapiškio kolūkio, apie 10 m. dirbo fermose. 1977 m. atsikėlė gyventi į Skapiškį Dariaus ir Girėno gatvę. Namus pasistatė ant buvusios Juozo Čaikos žemės. Nepriklausomybės metais atgavo tėvų žemę 10 ha ir ūkininkauja. Džiaugiasi, kad dar turi jėgų sėti duoną savoje tėvų žemėje.

Kartu su jais gyvena sūnus Alfonsas su žmona. Visi kartu ūkininkauja.

Toliau Janinos Meiluvienės gyvenimo prisiminimai rašyti jos pačios 2004 m. ir eilėraštis sukurtas 1989 m. atgimimui prasidėjus, kai jai buvo 82 metai.

Vaikystė

Gimiau 1922 10 10 Čypelių kaime „maltuvėje“, o kodėl „maltuvėje“? Mat tėvelio šeima buvo didelė: septynios seserys ir du broliai. Tebegyveno ir abu tėvai. Tėvelis jau buvo gerokai suaugęs ir norėjo gyventi atskirai, norėjo vesti. Kiti šeimos nariai nenorėjo skirtis, nes tėvelis buvo pagrindinis darbininkas. Tėvelis buvo nagingas, mokėjo iš medžio viską pasidaryti. Namas buvo didelis, statytas po pirmojo pasaulinio karo, bet vienas namo galas buvo neįrengtas. Namiškiai jo įsirengti tėveliui neleido. Tada tėvelis įrengė būstą „maltuvėje“. Tenai išgyveno aštuonerius metus. Ten ir gimėm visi Sofijos Žalkauskaitės-Mikėnienės ir Antano Mikėno vaikai. Langelis mažas, žiemą ir tas užšalą, tai ir dienos metu žibindavo mažą lempelę, vadinamą „gazeliu“. Viduje saulės nematydavome nei vasarą, nei žiemą, nes langelis buvo į šiaurę. Taip ir gyvenome, kol 1927 m. mirė tėvas (mano senelis), ir tuo pačiu laiku pradėjo kaimą skirstyti į vienkiemius. Tada jau tėvelis nebepaisė nieko, jokių draudimų ir įsirengė pusę namo. Pats viską susitvarkė, tik krosnį svetimas įmūrijo. Nuo tada gyvenome ir mes normaliai.

Mokiausi Jokšių pradinėje mokykloje. Pirmo skyriaus nereikėjo, lankiau iškart antrą. 1934 m. baigiau keturis skyrius. Labai norėjau mokytis, kartais per naktį išverkdavau. Atėjo ruduo, vėl prasidėjo mokslo metai ir mokytojas Antanas Račinskas, žinodamas mano tokį troškimą, pradėjo tėvelius įkalbėti, kad mane ir seserį leistų į Skapiškį, kur buvo penktas skyrius. Atsimenu kaip šiandien, kai mokytojas atėjo ir pradėjo tėvelius atakuoti. Aš tupėjau ant lovos ir kaip baikštus žvėrelis drebėjau. Po ilgų derybų tėvelis pasakė „nu, tegul eina“. Aš pašokau kaip kiškis, puoliau prie tėvelio, apkabinau jam kojas ir bučiavau verkdama iš džiaugsmo. Mokytojas surinko vadovėlius, kunigas Šaučiūnas davė pinigų ir mes su seserimi laimingos iškeliavom į mokyklą. Deja, su šia diena mano laimė ir baigėsi. Grįžus tėvelis pasakė, kad Zosė tegul eina, o tu pasiliksi namie. Brolis ėjo į Jokšių mokyklą ir tėvai visų trijų nenorėjo išleisti. Ir nuo to laiko, kaip tik ateidavo ruduo, mane apimdavo toks liūdesys, kad vaikščiodavau kaip nesava ir taip daug, daug metų. Tokia, skaudžiai sužeista, buvo mano vaikystė.

Jaunystė

Jaunystė mūsų buvo labai trumpa, tik iki okupacijos. Kol Tėvynė buvo laisva ir jaunystė buvo graži. Tiek buvo organizacijų, tiek veiklos: juk veikė katalikių moterų, katalikų vyrų, angelaičių, pavasarininkų, šaulių būreliai. Ruošdavom įvairias programas, gegužines su programa, statydavom veikalus, net į Pandėlį kartą buvom pakviesti suvaidinti „Likimo keliai“ veikalo. Susirinkimuose skaitydavom savo rašinėlius, deklamuodavom eilėraščius, vaidindavom trumpus monologus. Visas mūsų veiklos židinys būdavo klebonijoje. Labai geras buvo kunigas A. Kietis. Kai reikėdavo sceną įrengti, mes iš jo buto viską išnešdavom, jis sakydavo: nei neklauskit, kas mano, tas ir jūsų. Taip pat labai nuoširdus buvo nuovados viršininkas. Kai reikėdavo leidimo susirinkimui ar šiaip kokiam renginiui, niekada jokių kliūčių nedarė. 1940 m. ruošėmės surengti

gražią Joninių šventę. Iš karto klebonas N. Kasperiušas nenorėjo leisti švęsti ant senųjų kapinių Kalvarnių gatvėje, bet paskui sutiko. Tačiau užgriuvo okupacija, ir viskas žuvo. Su nelaime pasibaigė ir jaunystė.

Okupacija

Labai skaudžiai išgyvenome pirmą sovietų okupaciją, bet jau buvo prasidėjęs karas ir stvėrėmės vilties, kad neilgai. Ir taip pratūnojom, iki užėjo nauji okupantai. Po kurio laiko pradėjo verbuoti darbininkus į Vokietiją darbams. Ir prasidėjo neramios dienos. Mūsų šeimoje buvo penki žmonės: tėvai ir mes su sesute darbingo amžiaus, o brolis – jam buvo 14 m. Žemės tik 10 ha, vadinasi, per daug darbo jėgos, o Vokietijoje trūksta. Vienam jau reikėjo iš namų pasitraukti. Pasitraukti tenka man. Stambūs ūkininkai, kaip krankliai, užsipulė, kad eičiau tarnauti. Eiti nenoriu, o neiti, apskųs ir išveš į Vokietiją. Tada išėjau pas kaimyną J. Varkalį savo kaiman, išbuvau metus. Žmonės man buvo labai geri, niekur neskyrė, kad aš svetima. Atėjo kiti metai ir vėl neramu namuose. Tada išėjau pas pienininkus Glemžas Skapiškyje. Ir šitie šeimnininkai man buvo labai geri, nei skyrė, ne darbais apkrovė. Gabaliuką daržo turėjo, tai ravedavom abi, skalbėm drabužius abi, į gegužines pamaldas, kai ji negalėdavo, ėjau viena. Labai šeimnininkė bijodavo, kai užskrisdavo lėktuvai, tada prašydavo, kad būčiau kartu. Turbūt tokia mano prigimtis, kad man neužtenka sotaus maisto, gero drabužio ar lengvo darbo, man reikia kažko daugiau. Norėjau, kad ir skurdaus gyvenimo, bet savarankiško. Mano svajonė buvo mokytis, turėti mažytį kambarėlį, daug knygų ir galimybę klausytis muzikos. Deja, svajonė ir liko svajone be ateities.

Karas ėjo, frontas artėjo. Žmonės kraustėsi savo mantą, bėgo į mišką. Beveik visi mūsų kaimo gyventojai jau buvo išsikraustę, o mes su seseria niekaip nenorėjom palikti namų. Tėveliai ir brolis namus paliko ir išvažiavo į mišką. Liko namuose artimiausias mūsų kaimynas Bugailiškis. Kaimynas gerai kalbėjo rusiškai, tai mes nutarėm, tol būsim, kol jis bus. Vienos nebūtumė buvę. Kareivių pilnas kiemas, pilna mūsų gryčia. Atjojo kažkoks aukštas karininkas ir ėmė įkalbinėti, kad šauktumėm saviškius iš miško, jokio pavojaus nėra. Ir staiga atjojo kareivis, kažką skubiai pasakė jam ir tada sujudo visi kas kur slėptis. Tas karininkas šaukia mums, kad greičiau lįstumėm į slėptuvę (turėjom tvenkinio šone išsikasę duobę) ir pats įlindo pas mus. Aš nebenoriu lįsti, kam jis įlindo, ir stoviu lauke, o jis kažką rėkia. Kai antpuolis praėjo, tada jau išbėgom paskutiniai iš kaimo. Ant rytojaus sužeidė seserį, norėjo gyvulius lauke perkelti ir pašovė. O kas iš tikrųjų pašovė, taip ir liko neaišku. Mat mūsų kaime buvo vokiečiai, o greta miškelyje rusų žvalgai. Labai skaudžiai išgyvenom dėl sesers. Kai atnešėm iš lauko, kaip tik tuo metu ėjo būrelis vokiečių kareivių. Vienas buvo medikas. Pamatė, kad nešam sužeistą, sustojo ir suteikė pirmą pagalbą, liepė vežti į Pandėlį, kur buvo jų lauko ligoninė. Tėvelis arkliu vežė ligonę, o jų du kareiviai lydėjo. Pandėlyje ligoninės nebebuvo, teko vežti į Panemunį. Tada kaip paliko ant operacijos stalo, taip daugiau mes nieko apie ją ir nežinojom iki gruodžio 12 dienos, o sužeidė liepos 26 dieną. Liepos 18 d. jai buvo suėję 24 metai. Gruodžio 12 dieną, jau sutemus, kaimynas atnešė jos laišką. Laiškas rašytas spalio mėnesį Rygos ligoninėje. Tą pačią naktį aš išvažiavau į Rygą su širmiu arkliu. Užvažiavau pas krikšto mamą Juzę Žalkauskaitę-Jurėninę, kuri nepabūgo kelionės vargo ir sutiko važiuoti kartu. Važiuom tris dienas, pridėdami ir nakties, ir Dievui padedant pasiekėm Rygą ir radom gyvą seserį. Kojos buvo gipse, nenorėjo išleisti, bet sesers niekas nebesulaikė. Taip po trijų parų pasiekėm namus. Šitas įvykis ir buvo pats svarbiausias iš karo metų.

Daug, labai daug nerimo ir baimės reikėjo išgyventi dėl brolio, kai jis nėjo į rusų kariuomenę. Bet, ačiū Dievui, kalėjimo ir tremties išvengėm.

Prasidėjo agitacija į kolūkius. Mūsų kaimo Indreika, Bugailiškis, Rudinskas norėjo susiburti į kolūkį, bet kaimas mažas, neužtenka narių. J. Varkalis ir nenorėjo. Tada mus spaudė ne vien valdžia, bet ir kaimynai. Jie turėjo sočiai grūdų ir nenorėjo pyliavų vežti, todėl ir norėjo suburti kolūkį. Tėvelis į tuos susirinkimus neidavo, varydavo būtinai, tada eidavau aš, taip išsilaikėm iki pavasario, paskiau pamatėm, kad beviltiška. Mūsų kolūkis, kurį pavadinom „Svalios“, buvo įkurtas 1950 m. pavasarį. Aš lauke dirbau neilgai. 1952 m. pavasarį mane išsiuntė į Panevėžį, kur buvo suorganizuoti vaikų darželių vedėjų kursai. Kursus baigus pradėjau dirbti. Darželis ir lopšelis buvo sezoninis. Kitais metais vėl dirbom ten pat. Darželį rudenį uždarius, tose pačiose patalpose atidarė ligoninę, tada pradėjau dirbti ligoninėje ir dirbau nuo pirmos iki paskutinės dienos. Vėliau ligoninė buvo uždaryta. Veikė 8 metus. Darbas buvo sunkus, patalpos nepritaikytos, lovų mažai, o ligonių daug. Gydytojas Vaitoška labai daug turėjo pacientų, daug atvažiuodavo ne vietinių. Ne kažin koks

buvo atlyginimas, bet vis ne kolūkyje dirbti už dyka. Kai ligoninėje baigėsi darbas, savo namuose šeriau veršelius. Tas darbas man labai patiko dėl to, kad buvau savarankiška. Fermos vedėjas buvo Grigonis, labai tvarkingas, stropus, laiku viską pristatydavo ir dirbti man nebuvo sunku.

1964 m. sausio 4 dieną ištekėjau ir štai šiais metais suėjo 40 metų, kaip gyvenam po vienu stogu. Nepasakė jis man nei vieno pikto žodžio. Kiek teko įvairių problemų spręsti, niekada nesupykom. Kai kėlėmės iš Čypelių į Skapiškį, jis nelabai norėjo, bet mano prašomas sutiko. Visi kaimynai išsikėlė, likom vieni, o metai ėjo, atėjo senatvė. Vyras dirbo fermoje, kartais vėlai grįždavo ir aš bijodavau nuošalioje pamiškėje. Dabar, kai toks vargas, kai žemė ir gyvuliai už kelių kilometrų, jis man nėra nei karto prikaišiojęs, kad aš jį išvadinau iš kaimo. Toks vyras turėti tai didžiulė Dievo dovana. Su jo motina išgyvenom 10 metų ir užteko vietos ir prie stalo, ir prie krosnies. Nebuvo namuose nei barnių, nei jokių keiksmazodžių.

Subrašėjo sovietų sąjunga, pradėjo švisti viltis. Prasidėjusi kova už pilną nepriklausomybę kiek man ašarų ištraukė, bet kiek jau džiaugsmo, nors dar su nerimu. Neapleidom nei vieno renginio, nei vieno Seimo posėdžio, kur buvo sprendžiami nepriklausomybės klausimai. Kai prasidėjo kalbos apie žemės grąžinimą, mes pirmutiniai sukrutom. Kiek turėjom teismų, kol susirinkom žemę, išmėtytą ne vienoje vietoje. Visi vargai užsimiršo, kai atsistojom ant savo žemės. Retai tokią palaimą gyvenime pajunti, kokią aš pajutau, atsistojus ant savo atmatuotos žemės. Miela žeme, prieš kiek metų apraudota, vėl mūsų.

Ir nors dabar sunku, tiek neteisybės, tiek nesąžiningumo, išnaudoja visi, kas tik kur prieina, vis tiek žemės ir Tėvynės meilės niekas neužtemdys.

Šventa žemė, mano žemė,
Po tiekos metų sugrįžai,
Buvai tu niekieno, susenus,
O man tokia brangi esi.
Kadise apverkta, apraudota,
Likai tik lietuvio širdy.
O šiandien vėl kvepi man duona,
Ir rugiagėle pabary.

Leisk, Viešpatie, pajusti šeimnininko skonį,
Suvargusi ranka te vėl laukus žegnos.
Kol Viešpats laimins sunkų triūsą,
Tol duonos mums ant stalo nepritrūks.

(Janina Mikėnaitė-Meiluvienė, 82 metų, užrašė 1989 m.)

Povilas Meilus savo sodybos kieme, jam 83 m.
2005 m.

Kairioji gatvės pusė

Klebono Nikodemo Kasperiuo namai

Šioje pusėje prieš pat bažnyčią apie 1933 metus namus pasistatė klebonas N. Kasperiuonas, bet jis gyveno ne šiuose namuose, o klebonijoje, miestelio centre. Čia atsikėlė gyventi praėjus frontui 1944 m., nes klebonija miestelyje sudegė. Tarpukario metais čia gyveno Vanda Silvestravičiūtė, visų vadinama pana Vanda, juostų audėja, ir Zinkevičienė, buvusio klebono Prajilgausko giminaitė.

Pas kleboną Kasperiuoną (tiek tarpukariu, tiek po karo) iki klebono mirties 1956 m. šeimininke dirbo Viktorija Žiogūnaitė. Kartu su ja klebonijoje gyveno jos mirusio brolio vaikai: Ona Žiogūnaitė ir Jonas Žiogūnas. Jonas dirbo klebonijos palivarke, o 1944 m. pasitraukė į Vakarus, vėliau į JAV. Ona mokėsi siūti pas Skapiškio garsią siuvėją Juliją Šambokienę, bet nesiuvo, o padėjo klebonijoje šeimininkauti nusenusiai tetai Viktorijai. Ona turėjo gražų balsą, giedodavo bažnyčios chore. Ištekėjo už Pajedos, kuris buvo suimtas. Ona viena augino dvi dukteris padedant tetai. Kai vyras grįžo iš lagerio, jie išvažiavo iš Skapiškio. Mirus klebonui Kasperiuonui Viktorija išsikėlė gyventi į Pandėlio gatvę. Po karo klebono Kasperiuono statytas namas tapo klebonija, čia visą laiką gyvena bažnyčios klebonai.

Parapijos namai (vėliau Vaičiūnų)

Parapijos namas buvo pastatytas kartu su mūrine dominikonų bažnyčia apie 1826 metus. Juose gyveno bažnyčioje patarnaujantys žmonės: vargoninkas, zakrastijonas, varpininkas, o po 1944 m. fronto sudegus klebonijai – ir kunigai. Čia buvo ir nemažas kambarys, vadinamas „sale“, kur vykdavo bažnyčios komiteto, bažnytinių organizacijų susirinkimai. Parapijiečiai galėjo užėiti pailsėti, pasišnekėti, žiemą sušilti. Tarpukariu vienoje namo pusėje 3 kambarių bute gyveno zakrastijonas Balys su šeima, vėliau Benediktas Vaičiūnas su žmona. Apie 1953 m. jie pasistatė namus miestelio centre ant buvusios klebonijos sklypo ir išsikėlė ten gyventi.

Tuo pačiu laiku kitoje namo pusėje vieno kambario bute gyveno varpininkas Juozas Vėžiukas su žmona. Jie taip pat pasistatė namelį apie 1936 m. Kalvarnykų gatvės gale ant žmonos tėvų Mykoliūnų sklypo ir išsikėlė ten gyventi.

Po karo, kai buvusi klebonija sudegė, šiuose parapijos namuose gyveno kunigai „vikarai“. Jiems zakrastijonas užleido du kambarius.

Sovietmečiu šie parapijos namai buvo nusavinti. Juos Skapiškio kolūkio pirmininkas Vladas Bieliauskas pardavė Vaičiūnams iš Kreipšių km. Atgavus nepriklausomybę bažnyčia parapijos namus norėjo atsiimti, vyko net keli teismai, bet namų negrąžino. Rajono vykdomasis komitetas už šiuos namus bažnyčiai nupirko Jono Liko namus miestelio centre. Jie tapo parapijos namais. Klebonas Zenonas Navickas šiuos namus 2005 m. pardavė Mičėninei.

Parapijos namai, vėliau Vaičiūnų, 2005 m.

Vaičiūnų šeima

Vaičiūnai parapijos namus nusipirko apie 1954 m. Jie atsikėlė iš Kreipšių km., dirbo „Sakalo“ kolūkyje. Vaikai – sūnus ir duktė, lankė Skapiškio mokyklą. Valė Vaičiūnienė čia dirbo valytoja, Vaičiūnas – Skapiškio kolūkyje.

Sūnus baigė 7 klases, mokėsi Kupiškio muzikos mokykloje, dirbo Skapiškio kultūros namuose, vėliau išvyko ir gyveno Kaliningrade. Duktė Irena baigė VVU žurnalistiką, gyvena Kupiškyje, dirbo rajoninio laikraščio redakcijoje. Ištekėjo už Povilo Purono, augina 4 vaikus: tris sūnus ir dukterį. Irena dabartiniu metu yra II grupės invalidė. Ji parapijos namų bažnyčiai negražino.

Jančių kiemas (vėliau Gabnių, Zabaraukaitės, Župerkų)

Jančiai seni gatvės gyventojai. Kiemas buvo nedidelis, tik namas be jokio ūkinio pastato. Jančių vaikai išėjo iš namų: duktė gyveno Kaune, o sūnus po I-ojo pasaulinio karo išvažiavo į JAV. Lietuvon, tėviškėn, atvažiuodavo atostogauti. Jančys jau būdamas vyresnio amžiaus apie 1932 m., kai lankėsi tėviškėje, vedė skapiškietę siuvėją Antano Gabnio vienturtę dukterį Stasę ir abu išvažiavo į JAV. Po kelerių metų Stasė su dviejų metų sūnum Karoliu grįžo pas tėvus. Prasidėjus karui išvažiuoti pas vyrą nebegalėjo. Jančys liko gyvent JAV.

Ona Čepaitė

Jančio namuose tuo laiku gyveno davatkėlė Ona Čepaitė, labai geros širdies žmogus. Ji visiems stengėsi padėti. Verpdavo, megzdavo, plėšė plunksnas, iš to ir gyveno. Po karo Čepaitė apsigyveno Rokiškio gatvėje Jasiūno 4 kv. namelyje, vėliau pas Pūronus Pandėlio gatvėje, ten ir mirė. Palaidota Skapiškio parapijos kapinėse.

Gabnių šeima

Per karą Gabnių namai, kurie buvo Žilvičių gatvėje, sudegė, todėl jie atsikėlė gyventi į Jančio namus. Gabnys ir Gabnienė buvo siuvėjai, gyveno iš šio amato. Antanas Gabnys buvo geras siuvėjas, pas jį siuvėjo amato mokėsi daug mokinių. Pirmojo pasaulinio karo metu gyveno Peterburge ir ten jau siuvo. Jo sesuo Marijona taip pat buvo siuvėja. Juos siūti išmokė tėvas.

Stasė Gabnytė-Jančienė dirbo Skapiškio ambulatorijoje akušere. Jos sūnus Karolis baigė Salų žemės ūkio technikumą-agronomiją, dirbo Rokiškio raj. agronomu, vėliau kolūkio vadovu. Vedė to paties technikum studentę zootechnikę. Augino du sūnus. Karolis mirė 1976 01 16 nuo infarkto, sulaukęs vos 41 metus. Vėliau Gabniai ir jų duktė Jančienė Žilvičių gatvėje savo sklype pasistatė namus ir išsikėlė ten gyventi. Jančio namus Gabniai pardavė Zabaraukaitei.

Barbora Zabaraukaitė

Ji čia atėjo gyventi jau senyvo amžiaus, žmonėms verpdavo, plunksnas plėšydavo, laikė mokinius, nuomavo jiems kambarius. Jai mirus paveldėtojai namus pardavė Župerkoms iš „Sakalo“ kolūkio.

Župerkų šeima

Župerkai atsikėlė gyventi į Dariaus ir Girėno gatvę 1977 m. iš „Sakalo“ kolūkio. Almos tėviškė – Vėželių km., Zenonas kilęs iš Birštonų kaimo Panevėžio aps. Į Skapiškį atsikėlė todėl, kad būtų arčiau vaikams mokykla, arčiau gydytojais, parduotuvė. Jų žemę melioravo, todėl teko namus nugriauti, nes kol nenugriovė namų, nemokėjo kompensacijos. Gavo 3000 rub., už kuriuos nusipirko šiuos namus Skapiškyje. Juose gyveno apie trejus metus, vėliau tuos namus nugriovė ir pasistatė mūrinį vieno aukšto namą ir mūrinį tvartą. Dabar jau tas kiemas vadinamas Župerkų.

Alma dirbo Skapiškio vid. mokykloje valytoja, vėliau Skapiškio kolūkyje melžėja. Čia dirbo

iki kolūkio iširimo. Dabar gyvena iš pensijos.

Zenonas dirbo Skapiškio kolūkyje traktorininku. Mirė 1989 metais turėdamas vos 51 metus, palaidotas Skapiškio parapijos kapinėse.

Župerkos užaugino dvi dukteris: Nijolę ir Jolantą. Nijolė baigė Skapiškio vidurinę mokyklą ir Rokiškyje prekybos mokyklą. Dirbo Skapiškio parduotuvėje pardavėja. Išteko už šios gatvės gyventoją Petro Varkalio, gyvena Nijolės tėvų namuose. Uždarius parduotuvę dabar su vyru ūkininkauja. Žemę gavo iš vyro tėvų. Augina dukterį Laurą, kuri mokosi Skapiškio vid. mokykloje 9-oje klasėje.

Župerkaitė Jolanta baigė Skapiškio vid. mokyklos 8 klases. Išvažiavo toliau mokytis į Šiaulius, kur proftechnikos mokykloje įsigijo siuvėjos specialybę. Išteko, gyvena Kreipšių kaime, nusipirko namus ir abu su vyru ūkininkauja. Iš valstybės gavo 3 ha ir jiems motina atidavė 4 ha savo tėvų žemės. Augina du vaikus.

(Pasakojo Alma Župerkienė ir jos duktė Nijolė Varkalienė 2004 m.)

F e r g i ū kiemas (vėliau Merkių)

Po pirmojo pasaulinio karo Antanas Fergis su žmona grįžo iš JAV ir nusipirko žydo sklypą. Čia pasistatė erdvų, didelį dviejų galų namą. Atidarė nedidelę smulkių prekių parduotuvę. Tuo metu tai buvo vienintelė Skapiškio miestelyje lietuvių parduotuvė. Tik vėliau miestelyje parduotuvę atidarė Suvaizdis. Visos kitos priklausė žydams.

Fergio pirmoji žmona mirė. Vedė antrą žmoną Emiliją Jurgelionytę iš Gučiūnų km., ūkininko dukterį. Ji tuo laiku gyveno Skapiškyje pas motinos seserį – tetą Sadauskienę Žilvičių gatvėje. Sadauskienė Fergiams atidavė 3 ha žemės sklypą, kuris buvo už Rokiškio gatvės ir pinigų, kuriuos gavo pardavęs savo namus, ir išėjo gyventi pas Fergius. Fergiai vaikų neturėjo. Pas juos gyveno Emilijos sesuo Bronė Jurgelionytė. Fergiai ją užaugino ir leido į mokslus. Bronė Panevėžyje baigė medicinos seserų mokyklą. Visą laiką iki pensijos ir ilgai dar būdama pensininke dirbo Skapiškio ambulatorijoje sesele. Buvo paslaugi žmonėms, todėl ją visi mylėjo ir vadino seselė Branytė arba Fergio Branytė, net užmiršdavo, kad ji Jurgelionytė.

Kadangi namas buvo didelis, tai pusę jo nuomuodavo. Ilgą laiką nepriklausomybės metais pas juos gyveno policijos viršininkas Dailydė su šeima. Nuo gatvės vienam kambaryje buvo Skapiškio policijos nuovada. Nuovadoje policininku dirbo Sargūnas, vėliau Antanas Gailiūnas. Jį 1941 m. birželio mėn. su tėvais ir broliu išvežė į Sibirą. Dailydei išsikėlus iš Skapiškio, policijos nuovados įstaiga buvo perkelta į miestelio centrą. Pas Fergį dar gyveno keli nuomininkai: policininko Steiblio šeima, mokytojai Pilkauskai, mokytojos Jurgelionytė ir Vyšniauskaitė, zakrastijonas Steponas Raugalė.

Sovietmečiu Fergiai parduotuvę turėjo uždaryti, nes reikėjo mokėti didelius mokesčius. Susikūrus kolūkiams Fergienė dirbo kolūkyje lauko darbininke, bet greit neteko sveikatos.

Mirus Fergiui (palaidotas Švedukalnio kapinėse) ir Sadauskienei (palaidota Salų kapinėse tėvų kape), Fergienė namus pardavė ir su seseria Brone apsigyveno Panevėžyje. Namus pardavė Stasiui Merkiui iš Vėželių kaimo.

S t a s i o M e r k i ū šeima

Fergio namus nupirko Stasys Merkys iš Vėželių km. Jie su žmona dirbo „Sakalo“ kolūkyje. Vėželiuose, tėviškėje, liko gyventi Stasio tėvai. Stasys Merkys čia gyveno neilgai. Atgavęs nepriklausomybę atsiėmė Merkio tėvų žemę, grįžo į tėviškę, Vėželių km. ir ūkininkauja. Čia liko gyventi jaunesnioji duktė Rita, ji ištekėjo už Kiaulėno, kuris dirba policijoje. Rita dirba Skapiškio vid. mokykloje psichologijos specialiste. Augina dukterį Viktoriją, kuri mokosi Skapiškio vid. mokykloje.

Vyresnioji Merkių duktė Irena baigė Kaune Ž Ū A, ištekėjo, gyvena Obeliuose, Rokiškio raj. Augina du vaikus.

Merkiai, nusipirkę Fergių namą (pusė jo einant frontui buvo nugriauta), atstatė jį, koks buvo prieš karą. Dabar namas priklauso abiems Merkių dukterims per pusę.

Žilinskių kiemas

Ant dalies Fergių sklypo apie 1958 m. namus pasistatė Žilinskai. Jiems sklypą skyrė apylinkė. Fergių niekas neklausė. Kai paėmė šį sklypą, Fergiams prie namų beveik neliko daržo. Žilinskas su sesers šeima gyveno geležinkelio stotyje, dirbo kultūros namuose, vedė Birutę Merkevičiūtę. Pasistatė standartinį namą ir mūrinį ūkinį pastatą. Čia gyveno neilgai, namus pardavė ir išvažiavo iš Skapiškio.

Kairių šeima

Žilinskių namus nupirko Kairiai. Tai irgi nevietiniai žmonės. Kairys dirbo prie melioracijos. Kairienė šeiminkavo namuose. Po metų namus pardavė Algiiui Žilinskiui.

Algis Žilinskas

Nupirktą iš Kairių gyvenamąjį namą jis apmūrijo, bet čia negyvena, namai stovi tušti. Žilinskas su šeima, žmona ir dviem sūnais gyvena tėvų namuose Totorių km., ūkininkauja. Vaikai lanko Skapiškio vid. mokyklą. Žmona šeiminkauja namuose.

Šilinaitės kiemas

Ona Šilinaitė gimė 1898 m. Kandrėnėlių kaime. Ji turėjo du brolius. Ona su broliu Pranu ir jau senais tėvais po Pirmojo pasaulinio karo atsikėlė į Skapiškį, Dariaus ir Girėno gatvę, pas tėvo seserį ir čia visi gyveno iki mirties. Savo žemės turėjo tik prie namų sodybinį sklypą apie 1 ha, todėl 2 ha žemės nuomuodavo Bajorų km. iš fotografės Onos Balytės. Laikė karvę, arklį, užsiaugindavo kiaulę. Nors gyveno Šiliniai tėvai, bet visi jų kiemą vadino Šilinaitės vardu.

Ona Šilinaitė buvo audėja. Audė įvairius audinius žmonėms. Bet daugiausia audė tautinius rūbus ir juostas. Beveik visos bažnytinio choro dalyvės dėvėjo jos išaustais tautiniais drabužiais. Ona taip pat giedojo bažnytiniame chore. Be audimo, Ona eidavo pas žmones šeiminkauti, ruošė valgius vėstuvėms, laidotuvėms ir kt.

Tėvai mirė dar prieš II pasaulinį karą, palaidoti Skapiškio parapijos kapinėse. Sovietmečiu Pranas dirbo parduotuvėje, vadinamos kooperatyvu, vedėju. Vokiečių okupacijos metais buvo nušautas savo namuose lovoje (sirgo džiova) sesers akyse.

Pusė namo Šilinaitė nuomuodavo. Bute pas ją gyveno mokytoja Dubickaitė, vėliau pašto tarnautojas Stasėnas, po jo – mokytoja Jankevičienė su motina ir sūnum.

Fronto metu namai sudegė. Pasistatė namus, tik kur kas mažesnius.

1949 metais Ona ištekėjo už Valerijono Kytros. Jis gimė 1915 m. Tvirų km. Tėvai buvo ūkininkai. 1949 m. Valerijonas buvo suimtas, grįžo po 10 metų. 1959 m. dirbo Skapiškio kolūkyje sandėlininku. Ona mirė 1977 metais, palaidota Skapiškio parapijos kapinėse.

Valerijonas vedė Bronę Raugalytę, gimusią 1925 m. Ji su broliu gyveno Švedukalnio km., dirbo Skapiškio kolūkyje lauko darbininke. Kytrai mirus namuose gyveno viena Bronė Kytrienė. Jai mirus namai atiteko Pauliui Tumoniui, kuris ją prižiūrėjo sergant.

(Pasakojo Valerijonas Kytra 1999 metais.)

Juškevičių kiemas

Apie 1976 m. Ona Šilinaitė pusę savo sklypo perleido Eugenijai ir Petriui Juškevičiams, kurie atsikėlė į Skapiškį ir čia įsikūrė, pasistatė ant to sklypo namus.

Petras kilęs iš Žardelių km. Tėvai buvo ūkininkai, turėjo 17 ha žemės. Motina mirė, kai Petras buvo tik 3 metų, o brolis Marcelinas 1 metų. Tėvas vedė antrą žmoną. Petras mokėsi Laičių pradinėje mokykloje, tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Čia užsitarnavo puskarininko laipsnį. Grįžęs iš kariuomenės, vedė Eugeniją Naujikaitę, ūkininko dukterį iš Daugiškių km. Jos tėvai turėjo 35 ha žemės. Kai mirė motina, Eugenijai buvo tik 5 m., o sesuo Onutė buvo 2 savaičių. Tėvui jas padėjo auginti teta (tėvo sesuo). Eugenija baigė Laičių pradinę mokyklą ir dirbo su tėvais ūkyje.

Ūkininkauti samdė mergą ir berną. 1941 m. 5 ha žemės valdžia nacionalizavo ir atidavė bežemiui.

Sovietmečiu Petras dirbo miškų ūkyje eiguliu, vėliau išėjo į pensiją. Eugenija šeimininkavo namuose. Užaugino du sūnus: Eugenijų ir Valdą: Juozukas mirė mažas – 9 mėnesių.

Kai Juškevičiai atsikėlė į Skapiškį, Petras jau buvo pensininkas, bet dar dirbo Skapiškio vid. mokykloje kūriku ir kolūkio eiguliu. Eugenija dirbo toje pačioje mokykloje valytoja.

Petras mirė sulaukęs 84 metų, palaidotas Skapiškio parapijos kapinėse.

Sūnus Eugenijus, baigęs Skapiškio septynmetę mokyklą, toliau mokėsi Naujoje Akmenėje technikume. Baigęs vedė, gyveno ir dirbo Ukmergėje. Mirė 2002 m. dėl infarkto sulaukęs 59 metų. Palaidotas Ukmergėje.

Sūnus Valdas baigė Skapiškio vidurinę mokyklą ir Kaune ŽŪA, įsigijo mechaniko inžinieriaus specialybę. Studijuodamas vedė dzūkę Danutę Visockaitę, tos pačios Akademijos studentę ekonomistę. Baigę mokslus, abu gyvena pas tėvus Skapiškyje, dirbo „Sakalo“ kolūkyje. Valdas dirbo inžinieriumi, Danutė ekonomiste. Praplėtė ir išgražino tėvų namus. Buvusius namus apmūrijo ir prie jų pristatė dvigubai didesnį dviejų aukštų mūrinį priestatą. Iširus kolūkiui, Danutė dirba Skapiškio apylinkės žemėtvarkininke, Valdas dabar Skapiškio apylinkės seniūnas. Juškevičiai yra visuomeniški, draugiški ir labai darbštūs žmonės. Ūkyje dirba ne tik tėvai, bet ir jų vaikai nuo pat mažumės. Tai labai draugiška šeima, padeda, kai reikia ko, ir kaimynams.

Jų sūnus Vaidas baigė Vilniaus pedagoginį institutą, įsigijo geografijos mokytojo specialybę. Dirbo Juodpėnų, vėliau Pandėlio vidurinėje mokykloje mokytoju. Dabartiniu metu gyvena Anglijoje, Londone, išvyko užsidirbti. Duktė Gintarė studijuoja Vilniaus pedagoginiame universitete Kūno kultūros fakultete.

(Pasakojo Eugenija Juškevičienė, 80 m. amžiaus 2004 m.)

M a ž e i k i ū k i e m a s

Antanas Mažeikis gimė 1894 m. Kandrėnų km.. Salomėja ir Jonas Mažeikiai užaugino 7 vaikus. Antanas buvo šeštas. Ūkininkai, turėjo 26 ha žemės.

1922 m. Antanas vedė Emilę Daveinytę, gimusią 1896 m. Iš pradžių visi gyveno Daveinių namuose Kalvarnikų gatvėje. Tuoj pat jis pradėjo statyti sau atskirus namus toje pačioje Kalvarnikų gatvėje arčiau miestelio centro. Kai 1924 m. Daveinių namai sudegė, visi persikėlė gyventi į baigiamą įrengti Mažeikių namą. Jackus Daveinis mirė 1924 m., Marijona Daveinienė – 1933 m., palaidoti Skapiškio parapijos kapinėse Jackaus tėvų kape.

Antanas Mažeikis buvo veiklus ir supratingas žmogus. Be Daveinių užrašytos žemės, dar užsidirbdavo papildomų pajamų: vežiojo valsčiaus valdininkus į apskrities centrą – Rokiškį bei kitus miestus, atveždavo paštą iš geležinkelio stoties. Turėjo du gerus arklius, gražius pakinktus – „šorus“, pasidirbdino gražų vežimą – „lineiką“ vasarai, o žiemai – „važį“. Nuomojo dar 6 ha žemės sklypą iš mokyklos. 1934 m. Skapiškio miestelio centre išsinuomojo pusę namo, išsiremontavo ir atidarė restoraną. 1935 m. mirė džiova turėdamas tik 41 metus. Emilė liko viena su 6 vaikais, vyriausiai Valerijai buvo 11 m., jauniausiam Antanui tik 3 mėnesiai. Be to, 1931 m. tėtė pastatė didelį klotimą ir apdengė skarda, kuri buvo piršta už 1000 Lt. skolon iš banko. Kas trys mėnesiai reikėjo mokėti nemažas palūkanas. Šitą skolą motina gražino iki 1939 m. Sunku įsivaizduoti, kaip

mamytė viena užaugino visus vaikus ir svarbiausia-visus išleido į mokslus. Žinoma, daug ko trūko, bet buvom sotūs. Visada virtuvėje ant stalo stovėjo puodynė pieno ir kepalas duonos. Kai kepdavo duoną, pirmą kepalą pašaudavo į krosnį įbrėžusi kryžių. Iškepdavo didžiulius 6 kepalus. Visa gryčia pakvipdavo gardžios duonos sotumu. Skanėstas buvo su pienu. Ji niekuomet nesusendavo ir nesupelėdavo.

Emilė Mažeikienė su vaikais. Iš kairės sėdi Valerija, Emilė Mažeikienė, Adelė, stovi Antanas, Stanislava, Genovaitė, Leonas 1955 m.

Valerija gimė 1924 m., baigė Kupiškio gimnaziją, dirbo mokytoja Panemunio progimnazijoje, vėliau Pandėlio vid. mokykloje direktoriaus pavaduotoja. Neakivaizdiniu būdu baigė Vilniaus pedagoginį institutą. Ištekėjo už mokytojo Antano Žalnieriūno. Po metų susirgo inkstų uždegimu, mirė 1956 m. turėdama tik 32 metus. Palaidota Skapiškio parapijos kapinėse.

Adelė gimė 1925 m., baigė Kupiškio gimnaziją aukso medaliu ir Vilniaus universiteto Filologijos fakultetą. Gyvena Vilniuje. Dirbo Mokslų akademijos Lietuvių kalbos institute beveik 50 metų, habilituota mokslų daktarė, du kartus Lietuvos respublikos premijos laureatė. Ištekėjo už Motiejaus Valecko, baigusio VVU, ekonomiką. Užaugino dukterį Sigitą – dirba akių gydytoja ir sūnų Rimą, architektas, pagal jo projektą atstatytas Blaivybės paminklas Skapiškyje. Stanislava gimė 1927 m., baigė Vilniaus pedagoginį institutą neakivaizdiniu būdu, įsigijo istorijos mokytojos specialybę, dirbo mokytoja Sodelių pradinėje, Mockaičių septynmetėje, Skapiškio vidurinėje, čia kurį laiką dirbo mokslo dalies vedėja.

Genovaitė gimė 1928 m., baigė Vilniaus pedagoginį institutą neakivaizdiniu būdu, įsigijo lietuvių kalbos mokytojos specialybę. Dirbo Suvainiškių, Mockaičių, Čedasų septynmetėje, ilgiausiai Šaulių vidurinėje. Ištekėjo už mokytojo Juozo Jurkėno. Užaugino dukterį Jūratę. Ji baigė Šiaulių pedagoginį institutą, įsigijo fizikos specialybę. Genovaitė mirė 1997 m. palaidota Vilniaus Jeruzalės kapinėse.

Leonas gimė 1931 m., baigė Vilniaus miškų technikumą. Ilgą laiką dirbo girininku Deltuvos girininkijoje, Ukmergės raj., vėliau Ukmergės miškų ūkyje. Vedė mokytoją Alfonsą Lukšytę, užaugino sūnų Saulių ir dukterį Eglę. Abu baigė Vilniuje Inžinerijos institutą. Saulius – statybos inžinierius, Eglė – ekonomistė.

Antanas gimė 1934 m. baigė Kauno veterinarijos akademiją, dirbo Giedraičiuose, Ukmergėje veterinarijos gydytoju, Zarasų vyriausiuoju veterinarijos gydytoju, vėliau Ukmergės raj., Leonolio taryb. ūkyje veterinarijos gydytoju. Vedė Violetą Mickevičiūtę, baigusią tą pačią akademiją – zootechnikė. Užaugino dvi dukteris: Rasą ir Giedrą. Jos abi baidė Kauno politechnikos institutą, gyvena ir dirba Kaune. Antanas dar besimokydamas Pandėlio vid. mokykloje 9-oje klasėje priklausė pagrindinio organizacijai „Vytis“. Už nelegalią veiklą sovietmečiu su kitais mokiniais buvo areštuotas ir sėdėjo Šiaulių kalėjime. Mirus Stalinui buvo paleistas pagal amnestiją kaip nepilnametis. Dabar Antanas su žmona gyvena Ukmergės raj. Dainavos gyvenvietėje. Atkūrus nepriklausomybę Antanui suteiktas laisvės kovų dalyvio vardas.

Motinos nuostata buvo kaip nors išmokyti vaikus. Ji žiūrėjo į ateitį, gyveno ir stengėsi dėl vaikų. Buvo šviesios dvasios žmogus. I pasaulinio karo metu, būdama 18 metų, buvo pasitraukusi į Rusiją, kaip daugelis jaunimo iš Skapiškio, gyveno Petrograde. Dirbo, kaip pati pasakojo, pas didelius ponus – inteligentus, vėliau fabrike. Suprato, kiek daug žmogui duoda mokslas. Po karo grįžo į Lietuvą. II-ojo pasaulinio karo metu Skapiškyje pasikalbėdavo su rusų kareiviais, nes mokėjo rusiškai. Tie pasakojo, kaip Rusijoje gyvena žmonės kolūkyje, sakydavo, ir Lietuvoje bus taip pat.

Vaikai irgi labai norėjo mokytis. Vieni kitiem padėjo. Vyresnieji, baigę mokslus, traukė jaunesnius. Motinos dėka šeimoje buvo solidarumas, visi dirbo, bet daugiausia dirbo mamytė. Turėjo arklį ir 4 karves, nors žemės buvo nedaug, tik 8,20 ha. Pati žemę akėjo, arė, pati ir sėjo. Būdama 55 m. labai sunkiai susirgo – nuo sunkaus darbo ir gyvenimo įtampos. Mamytė mirė 1983 m.

Dabar Stanislava gyvena viena tėviškėje.

Emilės ir Antano Mažeikių namas 2005 m.

J o k ū b a u s k ū kiemas (vėliau Krasauskienės, Petrušonio, Vilko)

Antanas Jokūbauskas į Skapiškį atsikėlė apie 1921 m. Nusipirko namus iš buvusio kalvio. Prie namo buvo pristatyta iš lentų kalvė. Antanas buvo geras kalvis. Jo pirmoji žmona mirė palikusi 4 vaikus: Oną, Stasę, Adelę, Albertą. Į Skapiškį Antanas atsikėlė su antrąja žmona, su ja augino dar dukterį Vladą. Vaikai užaugę išėjo iš namų. Ona ištekėjo už ūkininko ir išėjo gyventi į Vilniaus kaimą, Stasė ir Adelė baigė Skapiškio progimnaziją, išvažiavo į Kauną, ten dirbo fabrike. Namuose liko Albertas ir Vlada. Jie abu baigė Skapiškio pradžios mokyklą. Abu giedojo bažnyčios chore. Vlada mokėsi siuvėjos amato pas siuvėją Julę Šambokienę. Išmokusi siuvo. Ištekėjo ir išvažiavo į Pagėgius. Mirė jauna, dukteriai buvo vos metai.

Albertas dirbo su tėvu kalvėje. Jis buvo Šaulių organizacijos narys, grojo šaulių dūdų orkestre. 1944 metais okupavus Lietuvą sovietams pasitraukė iš namų, gyveno Žemaitijoje, bet buvo suimtas. Grįžęs iš kalėjimo gyveno Kaune.

Antanas Jokūbauskas apie 1937 m. pasistatė naują kalvę, susiruošė medžiagą statyti naują namą, bet užėjus sovietams nebeprasistatė. Antanas ir jo žmona palaidoti Švedukalnio kapinėse. Namus Albertas pardavė Krasauskienei. Veronika Krasauskienė čia gyveno 15 m.

B r o n i u s P e t r u š o n i s

Bronius trečias vaikas šeimoje, gimė ir augo Vengriškių vnk. Tėvai Emilė ir Povilas Petrušoniai buvo padieniai darbininkai. Gyveno Emilės tėvų namuose, turėjo apie 1 ha žemės. Emilė buvo gera audėja, audė žmonėms.

Bronius vedė Eleną Birutę Zokaitę iš Bajorų km. Su ja gyveno neilgai, išsiskyrė. Toliau gyveno pas seserį Oną tėviškėje. Į Dariaus ir Girėno gatvę atsikėlė gyventi 1997 m. Jis buvo II grupės invalidas. Jį globojo seserys Ona ir Elena. Bronius mirė 2002 metais. Palaidotas Skapiškio parapijos kapinėse.

A l b e r t a s V i l k a s

Vilkas gimė 1948 m. Obelių km. Jo motina Vilkaitė gyveno tėvų namuose, vėliau Skapiškyje. Albertas mokėsi Skapiškio vid. mokykloje. Užaugęs išvyko į TSRS. Vedė ir išsiskyrė su trimis žmonomis. Grįžęs į Lietuvą gyveno Skapiškio gel. stotyje, o 2003 m. atsikėlė į Dariaus ir Girėno g.. Gyvena iš invalidumo pašalpos.

Emilijos ir Antano Jokubauskų namas, vėliau Veronikos Krasauskienės. 2005 m.

G r i k i e n i e n ė s k i e m a s

Grikieniai seni gatvės gyventojai. Turėjo tik nedidelį namelį. Buvo padieniai darbininkai. Grikienis mirė jaunas. Grikienienė pragyveno žmonėms verpdama, megzdama, plėšydama plunksnas. Duktė ištekėjo, gyveno vyro tėviškėje, ūkininkavo. Sulaukusi senatvės, dar prieš karą, Grikienienė išėjo gyventi pas dukterį. Jos paliktas namas buvo nugriautas. Sovietmečiu sklypas prijungtas prie Krasauskienės sklypo.

K m y n a i t ė s k i e m a s (vėliau Juškėno)

Jos troba buvo didelė, bet viena pusė nebuvo įrengta, o kurioje gyveno, buvo be grindų, netinkuota. Iš kur ji ir nuo kada čia gyveno, nieks nežino. Pas Kmynaitę šiuose namuose dar gyvendavo 2–3 moterys. Jei kuri mirdavo, priimdavo kitą, buvo lyg prieglauda. Turbūt ir Kmynaitė čia buvo atėjusi taip gyventi. Jos verpdavo, megzdavo, plėšydavo kitiems plunksnas, uogaudavo, už tai žmonės sušelpdavo. Sovietmečiu Kmynaitė ir kitos moterys buvo išvežtos į prieglaudą. Namus nupirko Gintautienė ir pasistatė Švedukalnio kaime. Ant Kmynaitės sklypo namus pasistatė Juškėnas.

Z o l u b i e n ė s k i e m a s (vėliau Baranauskų)

Zolubienės namų dabar taip pat nebėra. Gyveno su dviem dukterimis. Dukterys eidavo dirbti padienėmis darbininkėmis. Pati Zolubienė verpė, mezgė. Dukterys ištekėjo ir išėjo gyventi viena į Laičių, kita į Švedukalnio km. Zolubienė mirė. Namai buvo nugriauti. Sovietmečiu ant Zolubienės sklypo namus pasistatė Baranauskai. Į Baranauskų sklypą įeina ir buvęs Delebų sklypas.

J u š k ė n ū k i e m a s

Juškėnai namus pasistatė ant buvusio Kmynaitės sklypo. Leonardas Juškėnas į Skapiškį, Dariaus ir Girėno gatvę, atsikėlė 1964 m. Iš pradžių gyveno pas Vincentą Martišiūnienę. Vedė Janiną Vizbaraitę iš Kandrėnų km., ūkininkų Adalfinos ir Jono Vizbarų dukterį. Vizbarai turėjo 12 ha žemės.

Leonardas gimė 1939 m. Tolimėnų kaime, Salako valsčiuje, Zarasų raj. Tėvai turėjo 12 ha žemės. Mokėsi Tolimėnų septynmetėje mokykloje ir Salake pas vargonininką Povilą Tubelį. Vargonininku pradėjo dirbti nuo 1957 m. Vargonavo Smalvoje, Kaltanėnuose, Imbrade, Skrebotiškyje, o nuo 1962 m. Skapiškyje. Janina baigė Vaduvų pradinę mokyklą, mokėsi siuvėjos amato.

Juškėnai pasistatė standartinį namą, tik jį paaukštino, padidino, pristatė verandą, todėl atrodo gražiai. Abu su žmona šiltnamiuose augina ir pardavinėja gėles, pomidorų daigus. Turi 4 vaikus. Alfredas baigė Skapiškio vid. ir Kaune technikos mokyklą, įsigijo automobilių serviso mechaniko specialybę. Vedė, gyvena Kupiškyje, verčiasi automobilių remontu.

Aurelija baigė Skapiškio vid. ir Vilniuje proftechnikos mokyklą. Gyvena Kupiškyje, dirba ligoninėje sekretore.

Vygantas irgi baigė Skapiškio vid. mokyklą ir Ukmergėje įsigijo elektriko specialybę. Dirba Kupiškyje parduotuvėje.

Joginta baigė Skapiškio vidurinę ir Šiauliuose proftechninę mokyklą, įsigijo kirpėjos specialybę. Gyvena Vilniuje, dirba parduotuvėje „Akropolis“ pardavėja.

Visi vaikai vedę, augina vaikus. Namuose gyvena vieni tėvai, abu jau pensininkai. Atgavo tėvų žemę. Leonardas tebedirba Skapiškio bažnyčioje vargonininku.

(Pasakojo Janina ir Leonardas Juškėnai 2005 m.)

D e l i a b ū k i e m a s

Deliabos – seni gatvės gyventojai, jie buvo padieniai darbininkai. Augino 3 vaikus. Užaugę vaikai, kaip ir tėvai, dirbo padieniais darbininkais. Paulina ištekėjo už ūkininko Žiaugrės Puponių

kaime. Pranas vedė kaimynę Zolubaitę ir išsikėlė gyventi į Laičių km. Namuose liko su tėvais gyventi Veronika. Ji prižiūrėjo senstančius tėvus, jiems mirus palaidojo Skapiškio parapijos kapinėse. Veronika augino sūnų Juozą. Ištekėjo už našlio Krasausko. Jis buvo mūrininkas. Jo vaikai jau buvo užaugę ir gyveno atskirai. Krasauskai užaugino 2 sūnus Krasauskas jau buvo miręs, kai mažamečiai vaikai žaisdami degtukais uždegė namus. Krasauskienė su vaikais gyveno Švedukalnyje, vėliau buvusiam Skapiškio kalėjime, išvežtųjų Leknicko, Čaikos namuose. Užaugęs jos sūnus Juozas dirbo Skapiškio kolūkyje, nusipirko iš Alberto Jokūbausko namus, nebereikėjo ieškoti pastogės. Juozas vedė Genovaitę Jokuntaitę ir išsikėlė gyventi pas ją. Jonas vedęs išvyko gyventi į Panevėžį. Petras gyveno TSRS, mirė jaunas, dar neturėjo 40 metų. Ten ir palaidotas.

Sergančią Krasauskienę prižiūrėjo sūnus Juozas. Krasauskienė palaidota Skapiškio parapijos kapinėse. Juozas namus pardavė. Gyveno nuomininkas Bronius Petrušonis, dabar gyvena Albertas Vilkas.

B a r a n a u s k ų k i e m a s

Baranauskai į Skapiškį atsikėlė 1959 metais iš Užubalio kaimo. Kazio Baranausko tėvai buvo ūkininkai, turėjo 5 ha žemės. Kazys Sriubiškių pradžios mokykloje baigė 3 skyrius. Tarnavo Lietuvos kariuomenėje Pajuostėje. Grįžęs dirbo prie geležinkelio, kur išbuvo 23 metus.

1942 m. vedė Vladą Partauskaitę iš Kreipšių kaimo. Jos tėvai buvo ūkininkai, turėjo 7 ha žemės. Vlada baigė Skapiškio mokyklos keturis skyrius, paaugusi mokėsi siuvėjos amato pas Uršulę Jaseckaitę. Siuvo ir šeimininkavo namuose.

Skapiškyje Dariaus ir Girėno gatvėje jie namus nusipirko iš Palionies, nusigriovė ir pasistatė ant buvusių Zolbienės ir Delebų sklypų. Užaugino 3 sūnus. Algis baigė Skapiškio vid. mokyklą, vedė, gyvena Anykščiuose, dirba vairuotoju.

Bronius baigęs vidurinę mokėsi Vilniuje proftechnikos mokykloje, įsigijo kranisto specialybę. Vedė, gyveno Panevėžyje, dirbo statybose. Mirė turėdamas 56 metus.

Julius taip pat baigė Skapiškio vid. mokyklą ir Vabalninke ŽŪ technikumą. Vedė skapiškietę Tamarą Šabanovaitę, gyvena Kupiškyje. Turi savo individualią medžio apdirbimo įmonę.

Kazys Baranauskas mirė 2005 metais, turėjo 88 metus.

(Pasakojo Vlada Baranauskienė 2005 m., 84 m.)

Vlada ir Kazys Baranauskai prie savo namų 1975 m. Svečiuose Vlados tėvelis Juozas Partauskas (sėdi).

P a l i o n a i č i ų kiemas (vėliau Lauryno Palionio)

Palionaičių tėvai gyveno Pandėlio gatvėje. Magdalena ir Veronika pasistatė namus Kalvarnikų gatvėje. Namai buvo dideli, dviejų galų. Turėjo prie namų tik sodybinį sklypą apie 1 ha žemės. Laikė karvę ir arklį. Jos pačios šią žemę ir išsidirbdavo: abi arė ir pjovė šieną. Buvo geros siuvėjos. Siuvo namuose moteriškus ir vyriškus drabužius.

Pas Palionytes gyveno nuomininkė Raugalytė, kuri broliui vedus gavo iš jo savo dalią auksiniais ir išsikėlė iš tėviškės į Skapiškį. Gautus pinigus padėjo į banką, bet per I pasaulinį karą pinigai dingo. Raugalytei teko gyventi skurdžiai, ji grybaudavo, uogaudavo, verpdavo – tai buvo jos pragyvenimas. 1924 m. sudegė Palionaičių namai per gatvės gaisrą. Jos pasistatė mažą namelį. Jame ir toliau priėmė gyventi Raugalytę. Senatvėje ją ir prižiūrėjo, palaidojo.

Po II pasaulinio karo pas Palionytes atsikraustė gyventi brolio sūnus Laurynas su šeima. Jų namai buvo Pandėlio gatvėje, einant frontui 1944 m. Sudegė. Palionytės sulaukė gilios senatvės, abi viena po kitos senatvėje apako. Jas prižiūrėjo Laurynas ir jo žmona Genovaitė. Palaidotos Skapiškio parapijos kapinėse.

P a l i o n i ų šeima

Palionis Laurynas gimė 1909 m. Skapiškio miestelyje, Pandėlio gatvėje. Augo su sesute Elena. Tėvai turėjo apie 5 ha žemės. Laurynas lankė Skapiškio progimnaziją, jos nebaigė, nes buvo uždaryta. Laurynas vedė iš Bajorų km. ūkininko dukterį Genovaitę Misiūnaitę. Ji buvo išmokusi pas gerą siuvėją Juliją Šambokienę siuvėjos amato, bet nesiuvo. Genovaitės broliai slapstėsi nuo sovietinės kariuomenės, bet buvo miške nušauti.

Dariaus ir Girėno gatvėje Laurynas pasistatė naujus namus, atsivežtus iš savo vienkiemio. Palionytės savo seną namelį pardavė Baranauskui nusikelti ir jis pasistatė tą namelį kaimynystėje ant buvusio Delebos ir Zolbienės sklypo. Laurynas ilgą laiką dirbo Skapiškio gaisrinėje vadovu, susikūrus kolūkiui – kolūkio gaisrinėje, vėliau Skapiškio kolūkio brigadininku. Genovaitė fermoje prižiūrėjo veršelius, namuose šeiminkavo. Augino 4 vaikus, vienas mirė mažas.

Antanas baigė Skapiškio vidurinę mokyklą ir Kauno inžinerijos institutą, dirba Panevėžyje „Ekran“ gamykloje direktoriaus pavaduotoju. Vedė, augina du sūnus.

Albertas studijavo Vilniaus pedagoginiame institute fiziką, mokslo nebaigė. Vedė Vidą Likaitę iš Biliūnų km. Jie abu mokėsi Skapiškio vidurinėje mokykloje toje pačioje klasėje. Gyvena ir dirba Panevėžyje, Vida gydytoja, Albertas dirba „Malsenoje“. Augina du sūnus.

Danutė Skapiškyje baigė 8 klases, studijavo veterinarijos technikume, vėliau baigė Kauno veterinarijos akademiją. Ištekėjo už veterinaro, abu gyvena ir dirba Šalčininkuose veterinarijos gydytojais. Užaugino dvi dukteris, jos abi studijavo Kauno veterinarijos akademijoje, įsigijo veterinarijos gydytojų specialybes.

Genovaitė ir Laurynas Palioniai sūnums Panevėžyje pastatė kooperatinius butus. Džiaugiasi atgauta nepriklausomybe, tik joje nebeilgai teko gyventi. Mirus Palionienei, Palionis apako, vienas nebegalėjo čia gyventi, gyveno pas sūnų Albertą. Mirė pusantrų metų po Genovaitės mirties. Abu palaidoti Skapiškio parapijos kapinėse Lauryno tėvų kape. Namai liko tušti, į juos vasarą atostogauti atvažiuoja tėvus slaugęs sūnus Albertas su šeima.

Č i u r l y t ė s kiemas (vėliau Stasiūnų, Rimavičių)

Adelė Čiurlytė atsikėlė čia gyventi apie 1933 m. iš Čivų kaimo. Gyveno iš nuomos, kurią gaudavo iš tėvų žemės Čivuose. Sunkiau buvo sovietmečiu, kai žemę nusavino, o ji jau nebeturėjo sveikatos kur nors užsidirbti. Dalį namo nuomuodavo, pas ją gyveno mokytojai Vasiliauskaitė, Varnauskai ir kt. Senatvėje ją prižiūrėjo giminaitė Varatinskienė. Adelei mirus, iš paveldėtojos Varatinskienės namus nupirko Stasiūnai kartu su Rimavičiais.

S t a s i ū n ų ir R i m a v i č i ų šeimos

Stasiūnų šeima į Skapiškį atsikėlė 1956 m. iš Šiurpiškių kaimo. Jie ūkininkavo, turėjo 6 ha

žemės. Namai per karą sudegė, buvo didelė graži sodyba. Teko gyventi išvežtų į Sibirą žmonių namuose – Lukošiuų, vėliau Mikėno. Stasiūnienė kilusi iš Pandėlio val., Čeponiškio km. Jos tėvas JAV gyveno 4 metus, išsikvietė iš Lietuvos savo 3 sūnus: Antaną, Juožą ir Joną. Jie liko gyventi JAV. Stasiūnienės tėvas grįžo į Lietuvą, nusipirko gražią sodybą ir 8 ha žemės.

Stasiūnas, Stasiūnienė ir duktė Ona dirbo Skapiškio kolūkyje, todėl kolūkis davė jiems butą – valsčiaus kieme buvusį kalėjimą. Stasiūnas dirbo fermoje, Stasiūnienė lauko darbininke, duktė Ona nuo 13 metų pradėjo melžti kolūkio karves (rankoms) ir čia išdirbo 42 metus iki kolūkio suirimo. Ona ištekėjo už skapiškietio Juliaus Rimavičiaus. Jis atėjo gyventi pas Stasiūnus, dirbo kolūkyje statybos brigadoje.

Kai buvo statoma mokykla, kalėjimo pastatas, kur gyveno Stasiūnai, buvo nugriautas. Tada Stasiūnai kartu su Rimavičiais nusipirko Dariaus ir Girėno gatvėje iš Varatinskienės buvusius A. Čiurlytės namus. Juos susiremontavo, pristatė priestatą, pasistatė ūkinį pastatą. Stasiūnai palaidoti Skapiškio parapijos kapinėse.

Rimavičiai užaugino du sūnus. Artūras dirbo Skapiškio kolūkyje traktorininku, vėliau gaisrinėje vairuotoju.

Algis dirbo pas Simėną jo individualioje medžio apdirbimo dirbtuvėje darbininku.
(Pasakojo Ona Rimavičienė 2004 m., 69 metų.)

Čiurlytės kaimynystėje iki žemės reformos prieš I-jį pasaulinį karą gyveno Antano Burbos šeima. Po reformos jie išsikėlė gyventi į vienkiemį, kur buvo jų žemė. Iš Kalvarnykų gatvės į vienkiemį išsikėlė tik Antano Burbos šeima. Burbų sklypą nupirko Pranas Gogelis. Jis 1940 metais sklypą padovanojo Milašiams.

M i l a š i ų šeima

Milašiai į Skapiškį atsikėlė apie 1940 m. Čia jiems padėjo įsikurti Veronikos brolis Pranas Gogelis, jis padovanojo sklypą. Šios gatvės gyventoją Veronika Šambokaitė griovė savo namą ir Milašiams dovanojo pusę namo medžiagos, iš kurios jie pasistatė namelius.

Benediktas Milašius – žemaitis, kilęs nuo Raseinių. Jo tėvas žuvo I-ajame pasauliniame kare, motina buvo padienė darbininkė. Benediktas tarnavo Lietuvos kariuomenėje liktiniu.

Veronikos tėvai taip pat buvo padieniai darbininkai. Šeimoje augo 10 vaikų. Gyveno Rokiškio aps., Obelių vals., Maniuliškio km. Paaugusi Veronika išvažiavo į Kauną ir tarnavo karininkų šeimoje. Čia ir susipažino su Benediktu.

Milašiai atvažiavo į Skapiškį jau augindami 4 vaikus, o čia gimė dar du. Tėvas Skapiškyje dirbo miško ūkyje darbininku, pieninėje – mašinistu, mokykloje – kūriku. Motina augino vaikus, dirbo galvijų fermoje, vėliau laiškanėse. Benediktas dirbdamas miške apie 1955 m. pasistatė naują namą ir ūkinius pastatus.

Vaikai mokėsi. Vytautas baigė 8 klases ir Klaipėdoje veterinarijos technikumą. Dirbo veterinaru Kavarske. Kurį laiką gyveno tėvų namuose, pensininkas, palaidotas Kavarske

Genovaitė baigė 8 kl. ir Šiauliuose ŽŪ technikumą. Jai dirbti žemės ūkyje nepatiko ir baigusi Šiauliuose medicinos mokyklą dirba felčiere Šiauliuose.

Petras baigė Skapiškyje vid. mokyklą ir Kaune medicinos institutą. Gyvena ir dirba Šiauliuose ligoninėje chirurgu.

Marytė baigė vidurinę mokyklą ir Panevėžyje medicinos seserų mokyklą. Gyvena ir dirba Panevėžyje ligoninėje sesele.

Alė baigė vidurinę ir Vilniuje technologijos technikumą. Panevėžyje dirbo kompresorių gamykloje. Po avarijos invalidė.

Algis VVU medicinos fakultete įsigijo gydytojo specialybę. Gyvena ir dirba Kaune.

Visi vaikai vedę, augina vaikus.

(Pasakojo Vytautas Milašius, 66 m. 2004 m.)

Š e i n a u s k ų k i e m a s

Tamošius Šeinauskas su žmona po I-ojo pasaulinio karo apie 1919 metus atsikėlė į Skapiškį iš Kandrenėlių kaimo, Skapiškio valsčiaus. Tėvai buvo mažažemiai valstiečiai, augino 3 vaikus. Tamošius Skapiškyje Vilniaus gatvėje nusipirko namelį. Pradžioje turguje pardavinėjo bandeles, vėliau turėjo smulkių prekių parduotuvę. Namai sudegė. Po gaisro apie 1924 m. namus ir prie jo 1 ha sklypą nusipirko Kalvarnikų gatvėje iš ruso, kuris caro valdžios buvo atkeltas po 1863 m. sukilimo. Čia įruošė karšyklą, turėjo dvi karšimo mašinas, jas gerai prižiūrėjo. Pas jį karšdavo ne tik skapiškėnai, bet ir aplinkinių kaimų gyventojai. Jo svajonė buvo nusipirkti žemės, tapti ūkininku, ir kai tik susitaupydavo pinigų, pirko žemę. 1939 m. pardavė karšimo mašinas, jau turėjo 14 ha žemės ir tik ūkininkavo. Deja ūkininkavo neilgai, sovietų okupacijos metais žemė buvo nusavinta.

Užaugino 6 vaikus. Jonas apie 1930 m. išvyko į JAV, Stefanija ištekėjo už ūkininko į Gučiūnų kaimą. Petras dirbo prie geležinkelio, vedė ir išsikėlė gyventi į Palėvenytę, dirbo pieninėje. Albinas tarnavo kariuomenėje, liko liktiniu, užsitarnavo karininko laipsnį. Petrusė ištekėjo už ūkininko Gučiūnų km. Juozas liko gyventi su tėvais. Tėvas mirė 1951 m., po jo greit mirė ir motina, palaidoti Skapiškio parapijos kapinėse. Juozas apie 40 m. dirbo bažnyčioje zakrastijonu, vėliau Skapiškio ambulatorijoje dezinfektoriumi. Vedė Janiną Čypaitę iš Laičių km.. Žmona šeimininkavo namuose ir dirbo Skapiškio kolūkyje lauko darbininke. Užaugino dukterį Zitą ir sūnų Zenoną. Zita baigė Vilniaus pedagoginį institutą, vokiečių kalbos specialybę, dirba Druskininkuose vidurinėje mokykloje. Ištekėjo, augina 3 sūnus. Zenonas baigė Skapiškio vidurinę ir profesinę mokyklą. Dirbo Utenoje mėsos kombinate. Dabar jis gyvena namuose su motina. Tėvas Juozas Šeinauskas žuvo avarijoje, palaidotas prie tėvų Skapiškio parapijos kapinėse.

(Pasakojo Janina Šeinauskienė, 77 m. 2003 m.)

Janina Šeinauskienė 78 m. prie savo namų 2005 metais.

Š l a p e l i ų k i e m a s

Šlapeliai – seni Kalvarnikų gatvės gyventojai. Po 1863 metų sukilimo Šlapelių šeima buvo ištremta į Sibirą. Jie buvo ūkininkai, panaikinus baudžiąvą turėjo apie 12 ha žemės. Be to, turėjo kalvę ir užsiėmė kalvyste. Šlapelis buvo šviesus žmogus, mokėjo skaityti, rašyti. Už ką juos ištremė, kalbėjo, kad sukilėliams pakaustė arklį, kad taisė sukilėliams ginklus, o patikimiausia, kad pats dalyvavo sukilime. Skapiškėnai prijautė sukilėliams. J. Giedraitis straipsnyje „Kupiškėnai prieš

dvarininkus ir carą 1861–1964 m.“ rašė: “Už priijautimą maištininkams 22 Skapiškio valstiečių kiemai turėjo mokėti po 22 rub., o 22 žydų kiemai – po 5 rub. kontribucijos“. Jei Šlapelis būtų nedalyvavęs sukilime, o tik priijautęs sukilėliams, gal jam būtų užtekę tik kontribucijos. Šlapelių namuose buvo apgyvendinta rusų šeima iš Rusijos.

Į kurią Sibiro vietą buvo ištremita Šlapelių šeima, palikuonys nežino. Provaikaitis Justas Šlapelis atsimena, senelis pasakojo, kad lietuvių tremtinių ten buvo didžiulis kaimas, kuriame gyveno tik vienas rusas kalvis. Sibire dirbo žemę, augino jaučius. Kviečius parduoti arkliais veždavo į Saratovą. 1917 m. revoliucijos metu kaimas palaikė baltuosius. Šlapeliai iš Sibiro į Lietuvą grįžo 1918 metais. Apsigyveno Vilkaviškyje, nes Skapiškyje namai buvo užimti rusų. Tik juos iškėlus į Narbutų kaimą, apie 1924 m. Šlapeliai apsigyveno vėl Skapiškyje savo namuose Kalvarnikų gatvėje.

Motiejus Šlapelis (penktoji karta) grįžo iš Sibiro su didele šeima – aštuoniais vaikais, o čia gimė dar du. Žmona buvo lietuvė. Visa šeima kalbėjo lietuviškai. Skapiškėnų buvo draugiškai sutikti, kaimynai kaip galėjo padėjo įsikurti. Šlapeliai buvo labai darbštūs, tvarkingi, sugyvenami, greit pritapo ir buvo visų gerbiami. Vaikai užaugo. Agnė, Marytė ir Verutė lankė Skapiškyje progimnaziją. Gatvėje jų kiemas buvo jaunimo „prieplauka“, čia susirinkę dainavo, šoko. Užaugę išsiskirstė iš namų. Verutė ištekėjo už pradinės mokyklos vedėjo Jono Gintauto Skapiškyje, Agnė ir Marytė išvažiavo ir dirbo Kaune, Vincas vedė, dirbo mokykloje sargu ir ten gyveno. Priklausė Šaulių organizacijai. Antanas tarnaudamas kariuomenėje mokėsi veterinarijos kursuose ir grįžęs dirbo veterinaru. Vedė ir gyveno Radviliškyje. Petras mokėsi Kupiškio gimnazijoje.

1944 m. Gintautai (Verutė Šlapelytė), Juozas ir Petras Šlapeliai pasitraukė į Vakarus. Vėliau apsigyveno JAV. Likusi Šlapelių šeima Skapiškyje buvo persekiojama. 1945 m. buvo suimtas Vincas ir Justas, abu ištremiti į Vorkutą. 1949 m. į Sibirą buvo išvežti likę šeimos nariai: Šlapelienė, duktė Viktė ir sūnaus Vinco žmona su dviem mažamečiais vaikais. Taip Šlapelių šeima antrą kartą atsidūrė Sibire, dabar Irkutsko srityje.

1955 m. paleistų iš Vorkutos Vinco ir Justo į Lietuvą grįžti neleido. Jie nuvyko pas ištremitus savuosius ir apsigyveno Irkutke. Į Lietuvą visi grįžo 1959 m.. Į savo namus gyventi neleido. Šlapelienė su Vikte apsistojo Kaune pas dukteris, Vincas su šeima pas brolių Radviliškyje, galiausiai apsigyveno žmonos tėviškėje prie Anykščių. Į Skapiškį grįžo tik Justas ir prisiglaudė pas kaimynę Verutę Burbaitę. Čia vedė iš Mituvos km. ūkininko dukterį Anelę Stuokaitę. Užaugino dukterį Angeliną. Po metų valdžia leido atsipirkti buvusius savo namus. Justas dirbo kolūkyje statybininkų brigadoje. Anelė dirbo Bajorų km. kolūkio raštinėje, vėliau veterinarijoje sanitarė. Angelina baigusi vidurinę mokėsi Panėvežyje medicinos mokykloje, įsigijo seselės specialybę,

Motiejus Šlapelis ir jo žmona palaidoti Kaune. Anelė, Justo žmona, palaidota Švedukalnio kapinėse savo tėvų Stuokų kape. Justas mirė 2003 metais, palaidotas Skapiškio parapijos kapinėse, senelio Vinco kape. Namuose gyvena Justo duktė Angelina ir jos sūnus Audrius.

(Pasakojus Justas Šlapelis, 79 m., 2003 m.)

Vincės ir Motiejaus Šlapelių vaikai.

Š a m b o k a i t ė s k i e m a s (vėliau Razevičiaus)

Veronika Šambokaitė – sena Kalvarnikų gatvės gyventoja, turėjo prie namų nedidelį, apie 1 ha žemės sklypą ir iš to gyveno.

Brolis dar prieš I-ąją pasaulinį karą gyveno Peterburge. Verutė bažnyčioje organizuodavo vaikus barstyti gėles per procesiją, klūpėti prie altoriaus per šventes. Ji mokėjo su vaikais bendrauti, todėl barstyti gėlių eidavo viso miestelio vaikai. Kai vaikai nusikalsdavo, jų nebardavo, tik ramiai pasakydavo, kad šitaip negalima. Jos namai buvo nedideli, bet dviejų galų, todėl vieną galą išnuomodavo. Pas ją ilgai gyveno Bytautai. Bytautienė buvo kunigo Prajilgausko pusseserė. Greičiausiai juos išlaikydavo kunigas. Iš Skapiškio išsikėlė visai prieš karą 1939 m.

Verutės brolis Julijonas Šambokas Peterburge dirbo policijos viršininku. Vedė Juliją Šaparaitę, kilusią iš Bajorų km., tuo laiku taip pat gyvenusią Peterburge (dirbo fabrike). 1917 m. revoliucijos metu Šambokas buvo suimtas ir išsiųstas į Vakarų frontą. Pateko į vokiečių nelaisvę. Po karo apsigyveno Vokietijoje. Žmonai Julijai nieko nerašė. Jis parašydavo tik savo seseriai Verutei, laišškai ėjo ne į Skapiškį, o į Kupiškio paštą. Jai siuntė ir pinigų, už kuriuos Verutė nupirko apie 3 ha žemės ir kaimyno Merkio namus, ten ji ir apsigyveno, tėviškė liko tuščia.

Julija Šambokienė draugavo su kaimynu Kostu Janoniu ir ruošėsi tuoktis. Bet reikėjo, kad praeitų 10 m. nuo vyro dingimo, tada bažnyčia galėjo juos tuokti. Šambokas atsisaukė kaip tik prieš tą terminą, atsiuntė Skapiškio klebonui Kasperiuui laišką, pranešdamas kad jis gyvas. Santuokos bažnyčia jau negalėjo duoti.

Šambokas į Skapiškį grįžo visai prieš karą 1939 m. Buvusi jo žmona Julija buvo gera siuvėja, pasistatė didelius gražius namus miestelio centre. Čia gyveno su motina ir seserim Anėle. Su Šamboku, tiek metų jai nedavusiu jokios žinios, gyventi atsisakė ir į savo namus nepriėmė.

Verutė ir Julijonas Šambokai tėviškės namelį atidavė – pusę Milašiams, pusę Šilinaitei.

Mirus Šambokui (palaidotas Švedukalnio kapinėse) Verutė savo namus, kur tada gyveno, užrašė mokytojai Irenai Murkienei, kad ją prižiūrėtų senatvėje. Bet Murkienė mirė vos sulaukusi 50 metų. Po jos mirties Verutė priėmė į savo namus gyventi Daratėnaites. Jos ją prižiūrėjo. Šambokaitė palaidota prie brolio Švedukalnyje. Mirus Daratėnaitėms, Šambokaitės namai priklauso Genovaitei Daratėnienei. Namai stovi tušti, niekas negyvena

R a z e v i č i ų š e i m a

Ant senojo V. Šambokaitės sklypo 1962 m. namus pasistatė Emilija ir Bronius Razevičiai. Broniaus motina kilusi iš Pakapės km., Rokiškio aps. Tėvai ūkininkavo, turėjo 7 ha žemės. Broniaus motina paaugusi ėjo tarnauti, net pas Latvijos ūkininkus. Tarnaudama pas Čivinską (Mituvos km.) susipažino su Šleika, kuris taip pat čia tarnavo, ir už jo ištekėjo. Šleika kilęs nuo Kavarsko. Būdamas vaikas Kavarsko bažnyčioje buvo patarnautoju. Baigė pradinės mokyklos 4 skyrius, tarnavo Lietuvos kariuomenėje.

Čivinskas 1937 m. išvažiavo į Lenkiją, Šleikos šeimai leido gyventi savo namuose. Sovietmečiu abu dirbo Skapiškio kolūkyje. Šleika kurį laiką buvo brigadininkas, vėliau dirbo galvijų fermoje, Šleikienė – lauko darbininke.

Užaugino 6 vaikus. Bronius, vyriausias sūnus, augdamas dirbo kartu su tėvais. 1952–1955 m. tarnavo sovietinėje kariuomenėje. Grįžęs iš kariuomenės dirbo prie melioracijos ir čia išdirbo iki pensijos. Vedė Emiliją Tumonytę iš Obelių km., ūkininko dukterį. Emilijos senelis dirbdamas Kupiškyje valsčiaus viršaičiu nusipirko Jaučiapiemyje 100 ha žemės. Užaugino 6 vaikus ir jiems užaugus išdalijo žemę. Emilijos tėvas Romasis gavo 16 ha žemės sklypą. Vedė iš Obelių km. ūkininkaitę Jusiutę ir užaugino 9 vakus.

Emilija ir Bronius vedę gyveno pas Broniaus tėvus, Mituvos kaime, vėliau Totorių km. pas Žvirblytę. Čia gyvendami pradėjo statyti Dariaus ir Girėno gatvėje ant buvusio Šambokaitės sklypo standartinį namą. 1962 m. atėjo čia gyventi.

Užaugino sūnų Vytautą. Jis baigė Skapiškio vidurinę mokyklą ir Kaune technikumą, įsigijo jūreivio specialybę. Gyvena ir dirba Panevėžyje.

Emilija ir Bronius atgavo Emilijos tėvų 8 ha žemės ir ūkininkauja. Emilija gauna invalidumo pašalpą. Važiuojant su sūnum į Pandėlį įvyko avarija ir ji neteko kojos.

Bronius ir Emilija jau pensininkai.

(Pasakojo Emilija, 69 m., ir Bronius, 72 m., 2005 metais.)

Bronius Razevičius savo sodyboje 2004 m.

Bagdonų ir Merkių kiemas (vėliau Šambokaitės, Daratėnienės)

Bagdonai buvo seni gatvės gyventojai, čia gyveno iš kartos į kartą. Turėjo apie 3 ha žemės. Užaugino dvi dukteris: Uršulę ir Oną, ir sūnų Antaną. Uršulė turėjo meninių gabumų, baigė pradžios mokyklą. Jaunystėje apie 1918–1920 m. tarnavo pas dvarininkus Kazielas kambarine. Ištekėjo už skapiškėno Jono Merkio, apsigyveno Uršulės tėviškėje Kalvarnikų gatvėje. Bagdonų duktė Ona ištekėjo už Antano Tarvydo ir išėjo gyventi pas jį į Dailiūnų km. Antanas žuvo I pasaulinio karo metu fronte. Į Bagdonų namus trenkė žaibas ir uždegė, bet subėgę gatvės žmonės užgesino.

Apie 1937 m. J. Merkys pardavė žemę ir namus kaimynei Veronikai Šambokaitei. Jis nusipirko Dailiūnų vienkiemyje iš Petrulio 7 ha žemės su trobomis ir išsikėlė ten gyventi. Uršulė tėvų namų nenorėjo parduoti, visą liaką jų labai gailėjo. Jonas žemei pirkti pinigų skolino iš brolio Liongino. Už tai Jono sūnus Boleslovas pas Lionginą tarnavo. Merkių namai Dailiūnų vienkiemyje einant frontui sudegė, jie kurį laiką gyveno pirtyje. Apie 1950 m. pasistatė naujus namus Dailiūnų kaime.

Uršulė ir Jonas užaugino 5 vaikus. Užaugę vaikai išėjo iš namų. Boleslovas dirbo finansų skyriaus viršininku Rokiškyje, Kupiškyje, Kalvarijoje. Vedė poeto Mieželaičio žmonos seserį. 1950 m. vasario 25 d. buvo nušautas, net savieji nežino už ką. Stasys baigė Šaulių mokytojų institutą, dirbo Skapiškio vidurinėje mokykloje direktoriumi, vėliau istorijos mokytoju. Vedė mokytoją Eleną Tamošiūnaitę. Pasistatė Vilniaus gatvėje namus. Užaugino sūnų Saulių. Antanas dirbo Skapiškyje pašto viršininku, vėliau Panevėžio ryšių kontrolieriumi, 1952 m. žuvo avarijoje. Vanda dirbo mokytoja Skapiškio vidurinėje mokykloje, ištekėjo už pieninės direktoriaus Jono Zubo ir išsikėlė gyventi į Vilnių, ten mokytojavo, dabar pensininkė. Užaugino dvi dukteris. Stepas baigęs mokslus dirbo Rokiškio sūrių gamykloje, vėliau Pasvalio sūrių gamykloje meistru. Vedė, užaugino sūnų ir dukterį.

Uršulė ir Jonas Merkiai palaidoti Skapiškio parapijos kapinėse. Tėvų namus Dailiūnų kaime vaikai pardavė. Ant Šambokaitės sklypo (buvusio Merkių) namus pasistatė Genovaitė ir Jonas Daratėnai.

(Pasakojo Vanda Zubienė 2003 m.)

D a r a t ė n ų šeima

Kai Šambokaitė suseno ir nebegalėjo viena gyventi, kad ją prižiūrėtų, 1972 m. pasikvietė Anelę Daratėnaitę-Zolubienę ir Emiliją Daratėnaitę iš Stunkūnų km., Pandėlio raj. Su jomis pas Šambokaitę apsigyveno ir jų motina Uršulė Daratėnienė. Daratėnaitės prižiūrėjo savo seną motiną ir Šambokaitę. Jų namai Stunkūnų km. buvo labai seni, be to, melioruojant žemę reikėjo jiems išsikelti, namus įkainavo 3000 rub.

Daratėnaičių brolis Jonas su žmona Genovaite taip pat atsikėlė gyventi į Dariaus ir Girėno gatvę iš Žardeliškių km. Jie 1979 m. pasistatė nedidelį namelį ant Šambokaitės sklypo ir padėjo prižiūrėti Verutę, motiną ir seseris. Už nugriautus namus melioracijos valdyba jiems sumokėjo 2500 rub., nes buvo nedidelis namelis ir tvartelis. Genovaitė už Jono ištekėjo prieš tėvų valią. Apsigyveno Jono tėviškėje. Vėliau pasistatė savo namelius ir gyveno savarankiškai. Jonas dirbo prie melioracijos iki pensijos. Genovaitė šeimininkavo namuose. Vaikų neturėjo. Į Dariaus ir Girėno gatvę atsikėlė jau būdami pensininkai. Jonas mirė 2003 m., palaidotas Skapiškio parapijos kapinėse prie motinos ir seserų. Genovaitė gyvena viena iš pensijos.

(Pasakojo Genovaitė Daratėnienė, 81 m., 2004 m.)

Miškinienės namai

Miškinienės namus nusipirko Ivanauskai. Apie Miškinienę niekas neprisimena. Tik žinoma, kad pas ją 1929–1932 m. gyveno nuomininkai Sventickai.

I v a n a u s k ų kiemas (vėliau Bakanų, Pakulių)

1932 m. Ivanauskai nusipirko namus iš Miškinienės. Prie namų buvo apie 4 arus žemės sklypelis. Ivanauskas buvo stalius, Ivanauskienė siuvėja. Ivanauskas apie 1935 m. žuvo važiuodamas su dviračiu ežero ledu – griuvo ir nuo galvos sutrenkimo mirė. Ivanauskienė augino dukterį Genovaitę, gyveno iš siuvėjos amato.

Sovietiniais metais siūti nebegalėjo, nes buvo dideli mokesčiai, dirbo Skapiškio kolūkyje, šėrė kiaules, vėliau lauko darbininke. Mirė staiga infarktu.

Dar motinai gyvai esant jos duktė Genovaitė ištekėjo už telefonisto Antano Bakano. Augino 3 vaikus. Antanas aptvarkė namelį, pristatė priestatą. Genovaitė vaikams paaugus dirbo

parduotuvėje. Po kurio laiko su vyru išsiskyrė. Bakanas išėjo gyventi į Bajorų km. Genovaitė namus pardavė Pakuliams ir išsikėlė iš Skapiškio. Vaikai mokėsi Skapiškio vidurinėje mokykloje, su motina išvažiavo iš Skapiškio.

P a k u l i ų kiemas

Pakulienė ir jos 6 vaikai su Pakuliu ir Butkumi čia apsigyveno apie 1984 m. Vaikai užaugę išėjo iš namų. Trys dukterys gyvena Vokietijoje. Pakuliai išsiskyrė. Pakulis išsikėlė gyventi į Bajorų kaimą. Pakulienė gyvena dabar su Butkumi. Su jais

gyvena ir sūnus.

M i k o l i ų n ų kiemas (vėliau Trainių ir Kaladės)

Juozas Mikoliūnas vedė Oną Daveinytę iš Kalvarnikų gatvės. Tai seni gatvės gyventojai. Jų kiemas buvo paskutinis kairėje gatvės pusėje. Turėjo apie 2 ha žemės, vertėsi ir padieniais darbais. Užaugino sūnų Juozą, kuris prieš tėvų valią susidėjo su Salomėja Augulyte ir išėjo iš namų. Tik

vėliau, kai jau gimė antras vaikas, tėvai leido susituokti ir pasikvietė gyventi pas save. Salomėja ir Juozas Mikoliūnai užaugino 5 vaikus. Juozas Mikoliūnas mirė apie 1935 m., palaidotas Skapiškio parapijos kapinėse. Jų sūnus Juozas (šeimoje tradicinis vardas) vedė ūkininko dukterį ir išėjo gyventi pas žmoną į Lebedžių km. Užaugino dukterį Vladą. Ji mokėsi siūti pas Juliją Šambokienę ir buvo gera siuvėja.

Duktė Akvilė ištekėjo už Junoko, jis dirbo Skapiškio geležinkelio stotyje. Užaugino 3 sūnus. Jie mirė jauni, vyriausias sūnus 18 m., kiti du nesulaukę 50 metų nuo infarkto.

Adelė Kaune dirbo fabrike. Ji labai daug padėdavo namams. Sovietmečiu apie 1950 m. Adelė grįžo namo, ištekėjo, dirbo Skapiškio ambulatorijoje valytoja. Vaikų neturėjo. Vėliau vėl išvažiavo į Kauną. Išsivežė ir nusenusių motiną. Jai mirus, palaidota Skapiškio parapijos kapinėse šalia vyro.

Kazys vedė ir išėjo gyventi pas žmoną į Sriubiškių km. Vaikų neturėjo. Ūkininkavo.

Lionginas sukūrė šeimą su našle Sasnauskiene, kuri augino 4 vaikus. Dar gimė du sūnūs. Lionginas dirbo Skapiškio kolūkyje lauko darbininku. Kai Liongino vaikams buvo apie 6–8 m, žmona mirė. Lionginas vedė kolūkiečio dukterį iš Lebedžių km. ir su savo vaikais išsikėlė ten gyventi. Liongino vaikai mirė nesulaukę 30 metų.

Mikoliūnų namai sugriuvo, jie persikėlė gyventi pas kaimyną Matulionį, kurį už nuomą prižiūrėjo ir palaidojo. Namai liko Mikoliūnams. Juos pardavė Liudai Sabulytei.

L i u d a S a b u l y t ė

Liudos gimtinė Mičiūnų kaimas. Tėviškėje gyveno jos brolis. Liuda senatvėje norėjo gyventi atskirai, savarankiškai. Į Dariaus ir Girėno gatvę Sabulytė atsikėlė apie 1975 m. Čia ji gyveno apie 12 metų. Patarnaudavo bažnyčioje, buvo varpininkė. Labai greit pritapo prie gatvės gyventojų, kiek galėdama jiems padėdavo. Jai mirus brolis namus pardavė Žiobienei. Žiobienė šiuose namuose negyveno, jai čia buvo pastogė susidėti daiktams.

T r a i n i ū š e i m a

Upė teka ir amžiais neša savo
vandenį viena kryptimi.
Jos vagą patikrina dideli vandenys
nuplaukę į jūrą.
O kas patikrina trumpą žmogaus
gyvenimo kelią?
Tik pats žmogus.

(V. Mozūriūnas)

Nuo seno yra pasakyta, kad kiekvienas vyras turi pasodinti medį, pastatyti namą ir užauginti sūnų. Tada norėčiau papasakoti mūsų šeimos istoriją. Mūsų mama Birutė Rasiulytė gimusi 1942 m. ir užaugusi Stasiūniečių km. Jos tėveliai Petras ir Monika Rasiuliai buvo paprasti kaimo žmonės. Tėvelis nagingas ir tvarkingas kaimo gaspadorius, mama šauni gaspadinė. Jie užaugino 3 vaikus: 2 dukras ir vieną sūnų. Žemės jie dirbo nedaug, tik apie 7 ha. Užaugę vaikai sukūrė savo šeimas.

1964 m. Birutė ištekėjo už Stasio Trainio. Stasys buvo kilęs iš Radviliškio raj., tik atsitikus nelaimi karu metais – artilerijos sviediniui pataikius į jo tėvų namus, liko našlaitis. Jį užaugino mamos sesuo, kurią visada vadina mamute. Taigi nuo 1964 m. ir prasidėjo augti Birutės ir Stasio Trainių šeimos medis. Abu sutuoktiniai dirbo „Pavasario“ kolūkyje, pirmus 3 metus gyveno kartu su Birutės tėvais Stasiūniečiuose. Ten jie susilaukė savo pirmagimės dukters Almos. 1967 m. jauna šeima pakėlė sparnus iš tėvų namų ir nutarė gyvenimą kurti vieni, be niekieno pagalbos.

Stasys pradėjo dirbti miškų ūkyje, todėl šeimai buvo skirtas girininkijos namas Pasodos kaime. Birutė augino mažąją Almą ir triūsė namuose. Bet vis tiek ši jauna šeima svajojo pasistatyti savo namą. Taigi išsirinko vietą namo statybai Skapiškio miestelyje, Dariaus ir Girėno gatvės gale, ten kažkada buvo Mykoliūnų sodybos liekanos ir iki šių dienų liko senoji obelis.

Sunku buvo pradėti kurtis, tėvelis išvažiavo į Latviją dirbti miško darbų, ten už darbą duodavo rąstų. Taip ir parvažiavo iš Latvijos rąstai namui. Jų buvo mažai, nes jaunoji šeima ruošėsi

statyti tikrai nemažą namą. Kad galėtų pasistatyti namą, šeima turėjo būti Skapiškyje, todėl tėvelis išėjo dirbti į Skapiškio kolūkį traktorininku ir 1968 m. gegužės mėn. Dariaus ir Girėno gatvėje Mikoliūnų sodyboje pradėjo statyti namą. Tėvelis padėjo pamatus ir per vasarą išaugo gražus rūmas. Stasiui padėjo Birutės tėvelis. Nors ir Stasys buvo geras meistras, bet vyresnio patarimas visada praverčia. Kolūkio valdyba neleido darbo metu statyti, tad Stasys dirbo naktinėje pamainoje, kultivuodavo laukus naktimis, o pamiegojęs 3–4 val. puldavo prie statybų. Augo namo sienos, augo Birutės ir Stasio sūnus Antanas, gimęs per pačius Antano atlaidus. Net kaimo žmonės stebėjosi, kaip tokie jauni kabinasi į gyvenimą. 1968 m. spalio mėn. šviesa jau sužibo dideliuose Stasio ir Birutės namo languose.

Toliau šeimos gyvenimas tekėjo ramia vaga. Augo gražūs jų vaikai. Visada šeima susirinkdavo prie Kūčių stalo, gimtadienių, vardinių proga.

1983 m. namus paliko vaikai. Alma baigusi Skapiškio vidurinę mokyklą išvažiavo į Kauną, Antanas mokytis į Troškūnus. Augo vaikai, augo ir šakojosi šeimos medis. Alma ištekėjo, augina dukrą Agnę, Antanas vedė, turi dukrą Dominiką ir sūnų Tomą. Jų gimimo liudijimuose įrašas: gimę Skapiškio miestelyje Dariaus ir Girėno 41.

Viena medžio šaka numetė lapus ir nudžiūvo, 1992 m. mus paliko Stasys. Vos pusamžį žmogų priglaudė birus Švedukalnio smėlis. Ir iki šių dienų senieji kaimo žmonės mini jį kaip darbštų žmogų, kurio rankom pakluso ir medis, ir metalas. Išėjus į kiemą ir apsidairius viskas padaryta tėčio, šulnys iškastas irgi jo.

Tėvelio pradėtus darbus tęsia sūnus Antanas.

Nėra gražesnių pasakų už tas, kurias sukuria pats gyvenimas.

(Trainių šeimos biografiją parašė Antano Trainio žmona Reda).

Birutės ir Stasio Trainių namas 2005 m.

Birutės ir Stasio sūnaus Antano duktė Dominika.

Kaladžių šeima

Ant buvusio Mikoliūnų sklypo už Trainių sodybos link ežero 1981 m. namus pasistatė Kaladė Antanas gimė 1937 m., augo Aičionių kaime. Tėvai buvo ūkininkai, turėjo 11 ha žemės. Antano tėvas dirbo Skapiškio girininkijoje eiguliu. Tėvo pėdomis pasekė ir Antanas, tapo miškininkas. Grįžęs iš sovietinės kariuomenės (tarnavo 3 metus), pradėjo dirbti eiguliu, o vėliau girininku Laičių girininkijoje. Sujungus Laičių girininkiją su Laukelių, liko Laukelių girininkija, o prie jos dar prijungus Skapiškio girininkiją, tapo pati didžiausia Skapiškio girininkija Kupiškio rajone. Antanas girininku išdirbo iki pensijos, 2001 metų.

1964 m. sukūrė šeimą, vedė Vandą Širvinskaitę, gimusią 1939 m. Švedukalnio km. Vandos tėvai buvo ūkininkai, turėjo 8 ha žemės, vėliau dirbo kolūkyje. Vanda baigė Skapiškio vid. mokyklą ir Salų ŽŪ technikumą. Pradžioje dirbo prie melioracijos, vėliau Skapiškio kolūkio raštinėje. Kaladės užaugino 3 vaikus: Loretą, Valdą, Sigitą. 1981 m. pasistatė namus Dariaus ir Girėno gatvėje, visai prie Mituvos ežero, gale gatvės. Sklypą (18 arų) gavo Antano motina, nes jos namus, Antano tėviškę, griovė dėl žemės melioracijos. Už nugriautus namus gavo 4000 rub. ir leido išsivežti senąjį namą. Ant motinos vardu gauto sklypo namus statėsi Vanda ir Antanas. Tai buvo pirmas dviaukštis namas gatvėje. Jie čia atėjo gyventi 1983 m. Su jais gyveno ir Antano motina. Vandai džiaugtis nauja sodyba-savais namais teko neilgai, turėdama vos 49 metus mirė. Palaidota Skapiškio parapijos kapinėse.

Vaikai baigę mokslus išėjo iš namų, gyvena savarankiškai. Antanas vedė antrą žmoną Liną Meilutę, bet su ja gyveno neilgai, išsiskyrė. Antano motina mirė 2000 m., palaidota taip pat Skapiškio parapijos kapinėse Kaladžių kape. Antanas gyvena vienas iš pensijos. Prie namų nusipirko 1 ha žemės.

(Pasakojo duktė Loreta 2004 m.)

Kelias, kuris eina iš gatvės į kaimus, 2005 m.

Žemė, kurioje gyvename, tai ne paprasta teritorija, kurią galima niokoti, bjauroti, šiukšlinti, teršti. Tai mūsų tėvynė, mūsų namai, mūsų minčių ir darbų lopšys, mūsų kasdieninė duona.

Česlovas Kudaba